Casa
Gab. R
Est.
Tab. 21
N.º 16

Universidade de Coimbra
Biblioteca Geral
RESERVADO
N.º 13

[3]

Enrici a Cuellar medice facultatis profeſſoris primi: opus inſigne: ad libros tres predictionum Hippocr. Cõmento etiã Gal. apoſito et expoſito. Anotationes eiuſdem ſup primo libro que interlegẽdum occurrere.

NEC NON SVMMARIVS INDEX EORVMQVE OPVS CONTINENT.

46438
Do Real Coll.º de S.ta Rita dos Ag.os Des.cos de Coimbra

Conimbrie.

Cũ gratia et Priuilegio.

M. D. XLIII.

PREFACTIO

DIVO IOHANNI PIO, FELICI, INVICTO. LVSITANORVM REGI FORTISSIMO. AFFRICO. ETHIOPICO, ARABICO. PERSICO, INDICO, TRIVNPHATORI MAXIMO. ENRICVS ACVELAR. S. D.

COgitanti mihi regum optime, atq; in ea animi premeditatiõe diu verſanti, cui potiſſimũ hoc opus ſcriberem, venit in mentẽ illud qđ Alexãdrũ vix in mortis periculo conſtitutũ reſpõdiſſe fertur, percontatũ etenim cui iã principatũ relinqueret, ſe dixiſſe aiũt, ei qui optim⁹ eſſet, ego vero ſi p te licet magnis cõponere pua imo nulla, cum in vniuerſo terrarum orbe inter chriſtianos reges. nullũ eſſe videam q̃ tibi morib⁹ aut potẽtia vlla ex pte cõparandus ſit, tẽtaui quidẽ nõ ſemel, iſtud opuſculũ tue celſitudini nuncupare. Nõ quod magnũ aliquid fore exiſtimem, ſed ipſũ quod alioquim externi homines pro tuis ſũmis virtutibus factitare ſolent, nõ iniuria facturum me ea arbitratus ſum. Tibi enim ſoli qui lõge omni virtute. vniuerſos chriſtiãos principes, a tergo relinquis, iſta que ĩmortales animos redũt, dicãda merito ſũt. nã ſi reges fulſiſſe videmus in bellis, obſiluiſſe tñ in pace. quod ſi regũ atq; imperatorũ animi virtus ita in pace, quẽadmodũ in bello valeret, equali⁹ profecto atq; conſtantius ſeſe res humane haberent. vt cũ Saluſtio loquar, alios vidimus togã, ſed nõ ſimľ arma honeſtaſſe. cedãt cũ Cicerone arma toge, cõcedat laurea lingue. Deniq; nll's eſt cui⁹ virtutes vitiorũ aliquo conſinio haud lederent, te aũt vnum cãdidarũt litere, honeſtarũtq; arma, qd tandẽ, virtutes oẽs per alios alioquim varie diſperſſas. Deus optim⁹. M. in te vnũ colectas redegit. Nam ſi in bellis preclara facinora tua contemplemur, quis adeo rerũ ignarus, qui aliorũ cũ illis cenſeat comparãda. Que omnia haud ĩmerito pretermittenda duxi, tum ne adulationis notã ſubirem, tum quod ſi eorũ ſeriem ſcribere vellem, magnũ profecto volumẽ eſſem repleturus. Quod ſane breuitas epiſtolaris minime pactiť omitto q̃ ſuccũberet materie ingenii mei tenuitas, & preſſo atq; nitido Saluſtii hiſtoricorũ prĩcipis ſtilo, aut oppiparo & Facundo Titi Liuii charactere opus eſſet, quapropter ſantius proinde atq; prudentius eſſe ea ſub ſilentio preteriſſe duxi, quam pauca breuiter diminuteq; dicere. Hoc autem non pretermitam inter plurima. Que me acriter vrgebant, vt iſtud opus qualecunq;

qualecunq; eſt,tue celſitudini dicarem.illud potiſſimũ fuiſſe,quod videam neminẽ eſſe.qui non intelligat,quante ſit tibi cure.R.P.hanc Luſitaniam cum ceteris rebus,tum vel precipue in re literaria quã florentiſſimam efficere quãq; tibi iocundũ ſit,& ſemper fuerit,Literatos qui ſunt tuo miniſterio dedicati,preſertim eos quibus a te demandatum eſt,in hoc colimbrie florentiſſimo gimnaſio bonas literas profiteri,omni ingenii ope ſuis prodeſſe,quos erudiendos ſuſceperint.Fauor etiã tuus.& beneuolentia erga Literatos me quoq; non parum impulſit,& quo magis tua noua & incredibilis virtus eſt,non modo hẽc beneuolentia, qua Literatos amplexari ſoles,nuda & ſterilis eſt,ſed adiungis benignitatem,atq; adeo pro regiis opibus magnificẽtiam.Et huius quidem rei,teſtis eſt lutetia,atq; alie Academie,in quibus tot ſcolaſticorum agmina de tuo alluntur,& hec voluntas ſingularis tua,quẽadmodum in ſapientiam & cultum ingenii ſis affectus, teſtatur.Ob idq; viſus mihi,opere preciũ ſingulare futurus ſum, ſi horas vniuerſas in compoſitione iſtius opuſculi conſumerem in gratiam ſtudioſorum. Quod quidem quo tibi iucundius fore ſpeto, eo decurro alacrius. De operis autem qualitate& vtilitate nihil ad me attinet dicere,eſto penes illos iudicandi arbitriũ,qui in ea qua nos materia,aut certe pari ingenii vires prius fuerint periclitati.Hoc vero opus.R.T.Ma.Benigno(vt ſoles) ſerenoq; vultu accipies,quod ſi tractatione placere non poſſit,inſcriptione ſaltem placeat.

VALE.

EIVSDEM ENRICI AD LECTOREM BREVIS COMMENDATIO.

DEus teſtis conſcientie me, quod ad oſtētationem nihil facimus, ſed publicā anhelantes vtilitatem (Si quid vtilitatis hoc habet) poſquam piiſſimo Ieſu permittente, ex iuſu ſereniſſimi regis Iohannis, in hac feliciſſima Colimbriēſi Academia medicam facultatem profitemur, ne hora ſine frutu pertranſeat, quod tēporis a publico legendi labore ſupſtitit, huic Hip. operi dedicauimus. Quod licet a tot celebratiſſimis viris priſcis, ac noſtri ſeculi, expoſitum ſit, ad manus noſtras vſq̄ peruenit, niſi Thadei expoſitio, hominis inquā doctiſſimi, ſed ad multa ſpaciati, ob quod non vt expectabatur, ſcripſit. Niſus ſum ego id tantiſper illucidare, ſaltim anſā dare, affectantibus ſimilē ſubire laborē. propoſuiq; ad autoris mentē, tanq̄ ad ſcopum, intendere, parū digreſſus, expoſitoris officii haud imemor, non tamen ſuccinte adeo, vt aliquid vtiliū pretermittam, aut obſcurius coguar loqui. Gal. vna cum Hip. explicando. & ſi fas eſt, quandoq; conferens de ſententia Gal, ſue intētionis rationē eflagitare. nouā literam Hip. ac Gal. iuxta Laurentiani interpretationē proſequimur, veterē, cū opus ſit, ad maiorē lucem citando. Suſcipe ergo Lector benigne, hoc noſtrū opus, & ſi quid inaduertenter dictū cōſpexeris, pie tolera. denteſq;, ſi cui inſunt acuti, cohibeat, obſecro, propter numē regium. quod vocaui propitium. ac prope eſt, alia noſtra inſcripta videre, que ſinam dilacerari libētius, & famē (ſi qua eſt in viuos) ſaciare ſuam. Sed o quā longe hec a ſtudioſis quibus hec inſcribo.

THOMAS RODERICVS MEDICINE profeſſor, eiuſdem artis ſtudioſis.

LEgi nuper natum apud nos opus prognoſticorū eximii doctoris Enrrici a cuellar, legi & admiratus ſum. De quo, viſum eſt mihi admonere vos, quid ſentiā. Puto enim ſubituros vos libentius meum iudicium, & maiore cum fide audituros, quam vel veſtrū ob artis tirociniū. & qua adhuc caretis ſaliuā, vel authoris ob eam qua nemo mortaliū liber eſt philantiam. Oſtendit liber plane doctum artificem, & reconditam in medicina & philoſophia eruditionē. argute dubitat, acriter diſputat, firmiter ſatiſfacit. nuſq̄ remiſſus, nuſq̄ eneruatus, nuſquā mollis eſt. vbiq; lacte proponit, concludit, breuiter, demū charta modica eſt, fructus imodic9 Et quo magis laudes, & admireris operis materia exucca eſt & nuda, neq; giros pactitur, neq; tricas. non tolerat importunas cauillationes verborum

non

non multicem nominū diuiſionē,nō mometa puncta & monſtra eiuſmo-
di ocioſe mentis,quibus ſuperior etas mire alliciebatur,imo delludebatur.
Non hec inculcat vir doctiſſimus,ſed ſterile propoſitū erudito pectore fo
uet,& abſtruſo doctrine ſue calore fecundat.doleo tamen vicē illius,ꝙ ſcio
futurū eſſe , vt apud quoſdam delicate auris viros,ne dicam mollis & effe-
minate, dum nihil recipiunt,quod Ciceronem non ſapit,nullā paginā lau-
dant grece dictionis expertē.Frigeat veſtra fetura,& libri dignitatē ex in-
culto ſermone,eſtiment digni homines,qui perpetua multarentur Grāma
ticorū ſchola,neqꝫ ignoro dubitatū eſſe iampridē,& verſatū hoc argumen
tū in vtrāqꝫ partē a viris doctiſſimis,nū officiat ars dicendi rerū ſciētie, an
ita neceſſaria ſit,vt preter eam res ipſe dignoſci nequeāt.neqꝫ id modo agi
mus,vt in vniuerſum,aut hoc ſuadeamus,aut illud.ſed quēadmodū ſenti-
mus in hac arte fieri nō poſſe,vt qui vel grecas,vel latinas Literas ignoret,
nō caliget ſepiuſcule,hallucinetur,& cecutiat,ita e diuerſo dānādos eſſe pu
to,& longe fugandos literatulos quoſdā dementatos homines,qui ſi pliniū
ceperint in manus de re medica loquentē,laudant & admiranē,ſi celſū,ſi au
relium. raſim nō tolerant,Aui.repudiant,Scatent(inquiunt)erratis ob lin
guarum imperitiā.iniqū eſt ac prope impietatē cōfferre inter ſe authores
grauiſſimos de re literalia & nobis preclare meritos.At ego Raſii ſentētias
ſuſpicio,Aui placita admiror,agnoſco ī illis interdū vitia,q̄ cauere , noſtre
prudentie eſt,vbi agnoſcimus errorū originē,interpretatorum fuiſſe negli
gligentiā.Probo celſum & plinium medice agentes,ſed maiora ſunt & cō-
modiora,q̄ in illis deſidero.Ea poſterior inuenit Gal.excoluit Raſius,ex-
cerpſit Aui.itaqꝫ nemo eſt tā ſurdus,cuius auribus eloquentia non ſona ſit,
nullū palatum tā ſcabrū eſt,cui nō ſapiat Plinii lenitas,ſed hoc leocina ſunt
nō ſcientie.Placet egro pharmacū ex aloe nullo melle cōditū,placeat medi
cine tironi barbarie oblitus Raſius.Ita imperitiā cōpendio ſanabit, ſi ſete-
tur nō que dulcia ſuut,ſed que cōmoda.Chriſtiana tuba beatiſſimus Pau-
lus,& ſi incultus inquit ſermone ſum,nō tamen ſcientia. neqꝫ vero author
prorſus elinguis eſt,ſuā habet phraſim,q̄ neqꝫ curſu ſuo mulceat,nec ſenti-
coſe exaſperet,caluniabūtur forte inſcriptionē ꝙ nomē ꝑdictionū ſit eius li
bri,quē Hip.inſcripſit prorreticorū.ea.n.eſt verbi greci interpretario,ſicut
hic vertēdū fuerat preſenſionū pro greco ꝓgnoſtico.De qua nominū diſſo
nātia fuerūt,q opinarenē,ita diſtare,vt ꝓgnoſtica ſēper ſuccedāt ꝓrrhetica
multa ex pte.cōtra quos ꝓnunciat Gal.ꝓlogo ꝓrrheticorū.re, eadē vtroqꝫ
nomie ſigñari,q̄ q̄to tp̄e aio cōcipis,ꝓgnoſtica nūcupāt,cū ꝑſētib⁹ apperis
ꝓrrhetica,q̄re ſi eadē vtraqꝫ ſūt,nō ē ꝙ vitio vertam⁹ authori,q̄ ſi mutuat⁹
ſit titulū alicui opis.ſequt⁹ Laurētianū,q fidelr vertiſſe ꝑſenſionū. Vos diſ
cipuli amātiſſimi diſcite frui magiſtrorū laborib⁹,& quod vobis faciat ſu
dam⁹.Dominus Iheſus pariat fructum ſexageſſimū & cōteſſimum.

VALETE

PROLOGVS.

PROLOGVS OPERIS.

ET ſi Hip. raro vtatur prefactionibus, ad libros quos edidit, vt initio operis iſtius afirmat Gal. huic tñ nõ ſimplicẽ, ſed geminã apposuit. Quã ob rẽ nec indecens videbitur, ſi nos vnã aliam ad tironũ inſtructionẽ, pro opiſq; intẽtu in preſentiarum apponamus. qua, ea quæ in librorũ aparatu ſolent queri puncta, explicẽtur & apperiant. que quidẽ & ſi plura ſoleãt peti, hoc tamẽ numero cõtinẽtur. ipſo authore duce, qui librũ ſectharũ Gal. cõmẽtauit. ſiue Alexãdrinus ſit, aut alius. Eſt prim⁹. ſi talis liber eſt proprius genuinusq; ipſius authoris an putatiuus & adulterinus. Secundns, que ſit inſcriptio operis. Tertius, q̃ authoris intentio in eo opere. Quartus quam vtile ſit tale opus. 5. cui parti medicine attineat. Vltimus. quẽ ordinẽ legendi habeat, hoc eſt quẽ locũ inter illi⁹ authoris libros. primum igitur aggrediẽdo dicim⁹, aliq̃t authores fuiſſe huius nominis Hip. vt Theſali filius. qui aui. nomine fuit nuncupatus. Theſalus vero Hip. coous fuit filius. 6. epidimiarũ in ꝓlogo, & multis locis illius libri. Ergo ſiue quippiã a tẽporũ iniuria nitẽtes volumina ſua tutari, Hip. magni nomine, ea inſcripſerint, ſiue ipſius filius aut nepos, aliqua dictauerint que Hip. nomini. dedicarũt, ſeu aliquot, a magno Hip. collecta, ad lucem reduxerint, aliquos ſibi miſcentes regulas. Hoc vnum eſt cio, vt de plurimis ſic magno Hippo. attributis libris dubitet Galenus, tales libros ſpurios appellans, tanquã minime conſonos tanti autoris grauitati, ac ſcenſure. vt eſt. 4. de ratione victus in morbis. 6. epidimiarũ. liber prorrheticorũ. & plura id genus. De quo in primo prorrheticorũ ſup textũ vrine in turbulentis ſic ait adde q; ennotiationes. ſ. propõnes apho. adeo excellant, vt plane dicant, grauẽ eius libri authorẽ eſſe. preſens vero liber. ſ. prorrheticorũ abſurde in multis. &c. Nuſq̃ tamẽ inuenim⁹. librũ preſentẽ, Gal. reffutaſſe, repudiaſſe, ve aut ipſũ non eſſe magni Hip. aliquo modo dubitaſſe. vt ex ſexcẽtis locis Gal. eſt colligere, ſed vnus inſtar mille i. 6. epidimi. cõmento. 2. ſup textu. (In calidiore firmiorũ) vbi hoc, vocat exactum opus Hip. & illud de fracturis, & de articulis. propius ergo magni Hip. eſt liber iſte. de operis autẽ titulo, dat dubitandi rationẽ Gal, qui in. 3. libro de morbis vulgariis, eodẽ cotõ. Hip. tũ in preſagiis, tũ in predictionibus citet. deſideras ergo ſcire, ſi idẽ ſit opus, & beninoniũ. aut cui cõgruat nomẽ preſagii, cui predictionũ. Pro quo notandũ eſt. vt lingue grece peritiſſimi aiũt, qualis noſter Thomas, in epiſtola qua, noſtrũ audientibus cõmendat laborẽ, q; prorrheticõ grece, id ſonat, quod latine predictio. ſcdm quod, taxãdus veniret ille Laurentianus, quẽ ſequimur. qui predictionũ vertit. cũ talis ſit titul⁹ prorrheticorũ, & nõ prognoſticorum. quod eſt grece huic operi titul⁹. Quod vertendũ erat preſſenſionum. dicim⁹ autem nos ex Gal. ſententia in

pro logo prorrethicorũ.ꝙ liber preſens & predictionum & preſenſionũ di
ci poteſt ſufulti Hip.intẽtione in hoc prologo.cum ait,preſentiens,& predi
cẽs.corã egro.Sed mea ſnĩa,predictionũ titulus magis quadrat.Nam licet
prognoſticõ ſonet preſentitum aut precognitũ.hoc eſt conceptum in men
te & cognitũ.& vt ex Gal.dicto loco.hoc tale,ſit radix eorũ q̃ viua voce ex
primi poſſũt(iuxta Ariſt.ſnĩam)lib.primo de interpretatione.Cũ ait quis
autẽ predicere valet q̃ minime ꝑcognouit.inde ergo,ſi predictio ad publi
cã vocis expreſſionẽ ꝑtinet.preſẽtia ad mentalẽ noticiam,colligo.ꝙ vocula
predictio magis ambiat huius libri propoſitum & congruat.nã earũ trium
vtilitatum quas hic liber continet,ea q̃ fit,reuelando aliquot ipſis egrotis q̃
ipſi minime dixere,aut famã ſuã tutãdo infirmi morte preſagita,ceteraqꝫ
apperiendo,q̃ futura ſunt.tantũ inquã talia,actuali voce ſignificãt.Ob que
nõ taxãdus ſed cõmẽdãd⁹ potius Laurẽtatianus eſt.diſtat aũt prorreticorũ
pertractatio,ab iſta noſtra,grauitate,& ordine,vt poſt dicet.ſemp aũt pre
ſagiorũ liber,vbi inueniat citatus,ꝓgnoſticorũ intelligitur.Gal.in mille lo
cis.ſit nobis vnus aliorũ exẽplũ.in 6.epidi.ĩ cõtãrio primo.ſup textu tuber
cula acuminata.vbi citat Hip.in hoc primo lib.verius finẽ de apãte in mu
cronẽ ducto,ac ruptionibus apãtum ſub nomine preſagiorũ.De qbus nos
late in glo.quaſi preſagiũ,ſit id futurũ,q̃d animus preſentit.vt vocula pro-
gnoſticõ deſiderat.De.3.vero pũto,dicim⁹ authoris intẽtũ eſſe.futura ip-
ſis egrotis dicere,preſentia,ac preterita,q̃ morbi vi eſſe habẽt.q̃d fiet ſerio
ſa,diſcretaqꝫ horũ ſignorum,q̃ hic pertractat cõſideratiõe habita,tũ mor-
borũ naturas,tũ virtutũ regentiũ nos,cõtẽplando,quo conſequet cũ finẽ in
illis trib⁹ vtilitatib⁹,de quib⁹ in prohemio ab Hip.nec mirereris,& ſi res ip
ſe,ita ad eſſe,ſicut ad cognoſci ſe habeant,aliqd q̃d nõ ẽ .ſ.futurũ cognoſci
poſſe.nã res ipſa duplex habet eſſe,alterũ ideale in cauſis ſuis,alterũ exiſtẽ
tie,ergo eſſe virtuale futurarũ rerũ,hoc eſt in cauſis ſuis,fundamẽtũ eſt co
gnitiõis huius lib.argumẽto nobis ſunt ruſtici,naute,& aſtrologi,qui õnes
futura ꝑdicãt cognitis cauſis,q̃ pregnãtes ſucceſſus ꝓmittũt ſic in preſẽtia
rũ,ꝑ ea q̃ dixim⁹,ſi attẽte ipſa cõſideret.eſt ali⁹ pũtus.q̃ vtile ſit opus iſtud
de quo cum ſtatim mẽta.ca ſola ſnĩa Gal.in.3.de morbis vl̃garib⁹ libro.cõtẽ
ti ſum⁹ cum ſic ait,tam numeroſa hec doctrina cõtinet.vi recẽſeri minime
queãt.& illico ſubdit,nõ poſſe doctrinã meliorẽ eẽ q̃ Hip.in preſagiis,cu
iuſcũqꝫ virtutem ſigni ſigillatim tradẽtis.Hec ipſe.nam & ſi liber prorrhe
ticorũ fere eiuſdẽ ſit farine.lõge diſtat ab hoc.ipſomet Gal.dicẽte in primo
prorrhe.cõtãrio.1.ſup textu vẽtris vl̃de rubẽs.in ꝓgnoſtico igit ſeorſũ ſig-
norũ ſingulorũ virt⁹ declarat atqꝫ eorũ q̃ affectionẽ indicãt vnã cõcurſſus
aliq̃do eſt ſcript⁹,ĩ hoc aũt lib.prorrhet.ſepi⁹ ĩ vna,diuerſorũ generis ſigno
rũ cõcurſſiõe,cõplura ſupflue ĩplicant.de alio aũt pũto.dicẽdũ ẽ.ꝙ fine ali
quo vtili cõcepto ab hoĩbus,hec,aut illa ars inuenta eſt ſic Gal,illo pulchro

libelo de conſtitutiõe artis medice. ita inuẽta ẽ ars q̃ ſanitatem conſeruaret aut cõmiſſã inſtauraret medica nomie. cuius inde ps altera therapentica. q̃ tres ptes in ſe colligit, ipſarum vna ẽ pgnoſtica eodẽ loco. Igiẽ pti curatiue ſuditus ẽ noſter lib. cum tot cõmoda ſibi imptiat, vt in plogo de vict⁹ rõne i acutis Gal. ꝙ ſi arabib⁹ placere vis. adde habitum iſtum eẽ theoricum. cuꝫ nec modum aut opis q̃litatẽ doceat imediate. & ſi inferi⁹ lib. 3. incidẽt i tex tu de gurgulioĩs i ſicione, qd mere praticum inmiſceat. Quẽ autẽ iter Hi. libros locum habeat. Scim⁹ Gal. infra i phemii fine dixiſſe, vt ãtponẽd⁹ ſit epi. lib. pro cui⁹ enucleatiõe notãdum ẽ ipm Hip. plurimos ediſſe libros quorum primum, credim⁹ fuiſſe epidi. libros. tanq̃ hiſtoriã quãdam & me moriã eorum q̃ in pratica ſibi cõtingebãt. ob qd̃ ſepe nomẽ infirmi. locum & alias circunſtãtias inſerit i textu priuſq̃ ad morbum accedat narrãdum. vt Gal. teſtaẽ. 6. de morbis vulga. cotãrio pri. i fine text⁹. acutum habẽtes ca put. expimẽtalia, artis initium fecere i plogo methaph. Ariſt. & ſic ea, q̃ i in numeris viſa ſunt egrotis ad quãdã certã ſũmã Hip. collegit. vt ipſe Gal. in lib. 1. prorret. cotõ. 2. ſup textu ſtomachi dolore, vbi habet hãc ſniam. vt ea q̃ in libris epidi. i egris cõtingebãt, i preſagiis, ac aph. ad vlẽꝫ methodum re duxit. Ob qd̃ Gal. eã ſupiorẽ ſniam habuit vt merito lib. epidi. hunc ſeque reẽ, vt ſi quã doctrinã hic tradictam, libet reſoluere, ſcruteris i eo lib. pticu ria q̃ hic nõ licebat recenſere, vnde he ſũme & aphõ orte ſunt, ſic in prologo epidi, requeriẽ preterea preſagiorum lectõ, ſic in fine prologi, ſũme cõſulit ad pfectã erudictionẽ, manu ducere vniuerſalia ad ſingularẽ ptractationẽ cõfirmãdã, certitudie expimẽti viſa inpticularib⁹. ſicut & ratio approbat ex pimẽto habita ex Gal. mille locis & ideo mãcha eſt ars altero cruriũ defficiẽ te. cũ quo ẽt notes, vt nihil dubites. ſniam apho. pponẽdã huic pgnoſtice in docẽdo, cum certiores & magis coẽs ſnias cõtineat. fuit. n. apho. lib. pro the ſauro veritatum in ſenio ab Hip. cõgeſtus. vt prio de criſi ex Gal. patet ac i. 6. epidi. cotario. 2. ſup textu. ex adibitiõe vt ea ſnia apho. poſteriora capitis dolẽti. inſcripta erat in lib. epidi p verbum iuuuit. in apho. p verbum iuuat q̃ ſi i epidimicis libris; ſolũ iuuamẽtũ fuit pticulare illi homini. nunc vero i apho. poſt lõgã expientiã oĩbus iuuare proponiẽ. ecce igiẽ auditor amãtiſ ſime, q̃ ſcire cupiebas ante ingreſſũ opis. hortorq; vt paginã videas i fine li bri ſitã, q̃ aliquot puncta adiecim⁹, q̃ inter legẽdũ nobis viſa fuerũt ſup pri mũ hui⁹. qz nõdũ tot⁹ liber erat prelo dat⁹, ibiq; reperies foliũ caſtigãs mẽ das & vitia ex prelo, q̃ plura ſunt tum mei abſentia, tum ortographorum ig nauia, ſed omnia facilia ſunt huius artis auditorib⁹, ad librorum ergo diui ſionem & expoſitionem litere accedamus, ſpiritus ſancti auxilio humiliter iplorato q̃ ſui roris itima ſperſiõe, ruſticorũ cor docile, facile reddit & inſpi rat vbi vult. & mihi ſpiritualẽ ſalutẽ cõferat, deinde lucem ad ſequẽtia, dixi.

Prologi Finis.

NOVA AC ADMODVN VTILIS EXPOSITIO SVPER LIBROS PRAEDICTIONVM HIPPO.

Feliciter incipit. Edita a peritiſimo Enriquo de Cuellar in Sacra medecina doctore Cathedrã prime moderante in Feliciſſima Colimbrienſi achademia. Apoſito etiã Galieni Comento.

MEdicuꝫ vti prouidẽtia (vt mihi videt) optimuꝫ eſt.

COMENTVM GAL.

PRO PRESENSIONE DIXISSE PROuidẽtiã perſpicuũ eſt. Igitur infert preſentiẽs enim & predicẽs corã egro. Ceterũ pretexuit operi prefationẽ vt pote neceſſariã: q̃q̃ nõ admodũ vtatur prefationibꝰ ob quoſdã medicos qui illius ſeculo extiterũt & item nunc ſunt: ſeſe nominãtes methodicos, medicorũ officium hr̃i dicẽtes, aut preſentẽ cõſeruare ſanitatẽ in beneualẽtibus, aut reuocare coruptã in egrotãtibꝰ. Vaticinatiõis vero ĩtereſſe pn̄ti re futura. Itaq; docet Hippocr. ex prefatione q̃ vſui medicorũ pſagia habeant, orone in tria capita diſtracta, egri enĩ parẽt propẽſius: ac medicus preſentiẽdo futura delõginquo obuiã it: & demũ crimĩe vacat ĩternitiõis. Porro voluit, vt nihilominus ſalutis cã cenſeãtur. Set iã adiiciamꝰ dictionibus ea, ex qbꝰ ſingula capita adſtruat.

GLOSA.

LIBER predictionum Hip. diuiditur in tres libros. Hac ratione ſcdũꝫ aliquos, q̄ ſit in nobis facultas triplex indiuiduorũ gr̃a: animalis videlꝫ nr̃is, et vitalis. Et q̄ ĩ primo ptractat, de ſignis attinẽtibꝰ virtuti aĩali. In 2º de ſignis virtuti nr̃i. In. 3. de virtutis vitalis indiciis. Sed quia ſigna vitali ſuper facultate precipua: ſunt Pulſus et anhelitus lꝫ. vario modo: de quibꝰ ĩ vltimo libro nulla fit mẽtio: & q2 ĩ eodẽ de dolore tractat qui ad vim aĩalẽ expectat: et de ſanguinis fluxu qui nr̃i abſcribit. Itẽ quia in. 2. de vngũ liuore: q̄d ſup vitali facultate eſt preſtantiſſimũ inditiũ, ob que hũc diuidẽdi modũ nõ acceptamus omnino. Et ſi viã habeat, quia in vltimo prout de vita & morte deſtinatis ad certũ terminũ agit: id virtuti vitali contribuẽdũ nõ dubitatur. In primo etiã inumera protẽta cadũt ſup vi animata: vt ſuadebat hic modꝰ. Credimus ergo aliũ modũ faciliorem, q̄ ĩ primo agat de ſignis pronoſticis relatis ad morbos acutos prĩcipaliter, In. 2. de imputandis, cronicis morbis prout cecidere ab acutis. In vltimo: de eis ſignis ſꝫ quaſdã propietates creticas: ſilꝫ ad diẽ Prefixũ mor

aut vite itẽ ad iudiciũ per vacuationẽ aut abſceſũ: itẽ ad ꝑmutationẽ vnius
prioris morbi in alterũ nequiorẽ aut leuiorẽ. Singul' ergo librorũ mixtim
fere de ſignis concernentibus om̃nẽ facultatẽ agit': ſed cũ hac cõſideratiõe.
Quid de ſignis ſuper vi generatiua: & organis eius: inferius videbitur.
Primus liber diuiditur in prohemiũ & tractatũ. Tractatus incipit ĩ pri
cipio capitis tercii in noua traductione: ſiue in canone. 8°. antique eſt litera
cõſiderare cõuenit. Prohemiũ incipit in pricipio ibi Medicũ vti ꝓuidẽcia
Que litera prohemialis tota vt ex Gal. colligitur cõducit ad hanc cõclu
ſionẽ, qđ ſcia pronoſticationis eſt altera pars medicine: et maxime neceſſa
ria aduerſus eos antiquos male ſentientes: ꝙ potius ad diuinationẽ ſeu au
guriũ pertinere credebant, vt Gal. libello de ꝓnoſticatiõe ac eo de cõſtitu
tione artis medice eo loco ꝙ medecina futurorũ diuinatrix effecta eſt.
Ob qđ ad maiorẽ lucẽ in aparatu iſtius operis q̃rant' duo pũta. Prim⁹ ſi.
ſit ſcia de ſignis pronoſticis: ſcđs ſi illa eruditio ſic medico ſume neceſſaria
De primo videret' alicui ꝙ nõ: nã de variabilibus & aliter habẽtib⁹ nõ
eſt ſcia: vt in principiis habet videri: talia ſunt pronoſtica ſigna: eo ꝙ futura
cõtigentia: quorũ eſſe pẽdet vt certificetur ex qualitate morbi: obediẽtia
infirmi: actiõe nature: medici pericia: quis aũt pugillo hec omnia colligẽt?
Peccare enĩ circa dicta: nõdũ criſim tardat: verũ vitã cãbiat in mortẽ, Gal.
1. de decretoriis & libello de cõſtitutiõe. Itẽ ſcientia & opinio differunt.
Sed de his ſignis ſola habetur opinio: nõ enim aſentimus eis abſq; formi-
dine eſt enĩ hec ars cõiecturatiua. Gal. de optima hereſi: prout in cautelis
quas docet ſeruari in predicendo: oſtẽdit' dixit enĩ in. 6. apho. comtõ. 16. vt
nihil abſolute dicat Qđ aũt & ſi ſcia de ipſis ſignis ſit: Medico minie ſit ne
ceſſaria: oſtendit' ex Gal. libelo de partibus artis medicatiue cap. 2. in ſũma
doct. 2ᵉ. Non tñ ex ipſa ſignificatione ꝑuenit' ad finẽ artis. Itẽ plurimi
praticãtes dirigũt canonice intentiones curatiuas cognita paſſione: nihil
exacte perpendentes de iudicio infirmi: aut de morte aut vita in opoſitũ
Hip. in litera ꝓhemii ac Gal. libelo de cõſtitutione artis medicatiue ĩ ver
bo de præſagiis igitur poſthac verba facturi ſumus, qm̃ tum ad alia quedã
tũ ad curationẽ potiſſimũ cõducũt. Pro ſolõne primi pũti aduertendũ eſt.
ꝙ cũ ſcia ſit habitus cõcluſionis aut cõcluſionũ exiſtẽs in intelectu: demõ-
ſtratione propter quid aut quia acq̃ſitus, & mediũ ſit potiſſima cauſa ſciẽ
di, de prefactis ſignis erit ſcientia. Primo tanq̃ de medio quo notificantur
medico aliquot ſcibilia: puta ſi erit Petro ĩfirmo ſalus in hoc morbo: & fiat
talis demoſtratio. Per quæ poteſt oſtendi victoria nature ſupra morbũ in
futurũ: poterit certificari futura ſal⁹ in Petro. Hec prepõ eſt Gal. 3. ꝑnoſtic.
ac. 3. de criſi, & dicto libello de cõſtitutione ſupra citato. Sed per ſigna pro
noſtica oſtenditur id: ea aplicãdo ſuis ſignificatis: in gradibus ſuis. Alterũ
enim vincere eſt neceſſarium dicebat Gal. in fine 2ᵉ artis parue, lz ad tẽpus
iũdiciũ

iudiciū.Sit dubiū:ob qđ ſigna ſana aut egra:dici poſſūt neutra ibidē.ꝙ ſi obi
cias illa ſigna ſi nō ſūt demoſtratiua:nō ſūt ſigna,qualr ergo extēdit̄ eorū vis
ad futura? reſpōſio facilis eſt,alterū idicare ſilicet de imediato ſignificato:&
aliud predicere,nō icōuenit ēt de eiſdē ſignis:tāquā de ſbtō eſſe ſciā;de quo
aliqua paſſio demoſtrat̄,vti cruditas de lotio,p albedinē & ſubtilitatē viſa i
eo,ac notādū eſt.ꝙ ,ppter aliquod contigētias q̄ morbo aſociari poſſunt,vt
gal.i dicto libello de cōſtitucione i verbo.An igitur que morbi pueniunt ra
tione neceſſario prenoſcūt̄:an ne hec vniuerſa? poteſt.n.humor aliquis i cor-
pore it⁹ad pticulā aliq̄ vite n̄ceſſariā cōfluere.& ſubito ocidere.Nō eſſe hāc
artem quo ad hāc partē i primo gradu certitudinis.Sed caſib⁹ plenā ſufficit
vt plurimū certificari,ꝙ i ſuper hec pars medico neceſſaria ſit,afirmat.gal.i
preſenti cōmento,& ſupra dicto libro citato ſuddit tñ gal.ibidē ꝙ licet hec
pars futura predicet:nō ideo caſualia preſagiat,ſed q̄ rationabiliter ex mor-
bo procedunt,& nō cui vis medico hoc eſt facile.Sed dūtaxat peritiſſimo,&
digno cōparari ad artē hip. ēt ifirmo i nullo peccāte.Hanc igitur neceſſitu
dinē introduxit hip.i hoc ,plogo,ſđm tres rationes quas ponit i proceſſu,nā
illud ſat neceſſariū eſt i hac arte,penes qđ infirmi maxime iuuātur,ac medici
ſed hoc fit hac parte.igitur totū gal.libello de cōſtitutione artis medice que
comoditates ſunt tres gloria & clara fama medici,ex quo infirmi augetur cō
fidēcia,q̄ nō eſt parua pars curationis,vt videbitur,& altera eſt futura diſcri
mina notādo:eis obiā ire,aut cauēdo,vel mitiora redēdo,ac releuari a culpa
quā ſibi vulgus imputaret de ifirmi morte,antea nō promulgata,q̄ oia expe
dientur clari⁹ in proceſſu,dicit ergo.hip.i ſententia.de melioribus rebus eſt
ipſum medicum vti prouidentia.i.preuiſione:vt altera ex greco litera ſona-
bat,prouidētia.n.preuiſio,predictio,ſeu pronoſticatio,pro eodem ſumi pōt
qđ iudiciū licet ad futura refferat̄,integratur tamē ex preſentibus cui ſignū
imediate refertur,ac preteritis,quibus iuuatur.gal.in principio preſageture
ex pulſibus ait,non eſſe venientium tantū pre ſciētiā.Sed preſentiū & prete
ritorum ſatis olim demoſtrauit.hip.3.n.de criſi ex preterita hora qua vehe-
menter infirmus fuit aflit⁹ licet colligere deſtinatā horā mortis.Sic homini
prudenti & de familia preuidēti ſe offert ꝙ ān⁹ eſt ſiccus:& ꝙ in futuro pote
rit frumentum maioris vendi,& ꝙ in ſimili anno fuit frumēti caritas.F Sed
cum litera ex arabico traducta,multo plura verba habeat,atq; aliā ſentētiā.
Vnde ea diuerſitas? niſi eſſet ꝙ vt plurimū,litera arabica,eſt vti gloſa ad gre
cā literā,vt primo artis parue in textu arabice traductionis vt ſtatuas primo
rē ad quā intendis &c.ergo licet finis operis & artis huius ſit preſertim comē
datus i hac noua litera,finis tamē ipſius opātis eſt imediactior,cū fruſta ars
eſſet,medico nō exequēte.tāgit̄ ergo i ātiqua litera ēt finis ipſius medici.eſt
n.pr̄s pronoſtica medicis,precœteris honoratiſſima.gal. de pulſibus dignoſ
cendis in principio.Incipit ergo litera a fine ipſius operantis,qui triplex eſt

prout bonum eſt trifariam dictum. Siliced delectabile,honeſtum, & vtile
licet de hoc vltimo non fiat mentio in litera, ꝙ id poſponendum omnino a
vero medico primo de morbis curādis. Libello de conſtitutione & clarius .9.
de placitis in ſerie que ſic habet,apertum eſt igitur medicum etiā qua medi-
cus eſt ,corporis ſanitati cōſulere,qua vero ob aliud hoc agit,aliam habiturū
eſſe appellationem aut ambicioſus,aut humanus aut queſtuoſus &c In ami-
corum ergo copia,quam promitit hec ars honeſtum bonum exprimit,quia
virtꝰ eſt amiciciæ vere fundamentum,ꝙ ſi offeras hanc artem potius inimi-
ciciā parere,vt ex inſidiis que parabātur gal.rome ab aliis medicis libello de
pronoſticatione eo ꝙ euenirent preſagia ſua,reſponſio eſt facilis ꝙ apud me
dicos ſūt ſemīa diſcordie imortalia. Patet ergo qualr finis medici ſit explica
tꝰ pricipalis,& minꝰ pricipalis. Sed precipuus eſt humanā ꝓcurare valetudi
nē,ad qđ adeo facit hec pars pronoſtica,ꝙ dicat gal.libello de partibus artis
medicatiue cap.3.ſume.2. ꝙ abſq; cognitiōe termini & criſis eſt ipoſibile cura
re cōueniēt,qualis cognitio criſis abſq; hora ſtatus precognita: quale victus
regimē ipo ſtatu incognito: qđ ad hāc ptē attinet,ne tñ aliquis crederet au-
gurii aut deuiatiōis eē hāc artē. Subdit i fine textꝰ adeo prudētū regulis ra-
tionē ſuā muniat &c.q̄ſi dicat nō a caſu aut augurio acquirit hec ars. Sed ve
hemēti & ſolicita idagatiōe preſuppoſitis ſapiētū regulis,ex quo tā raro fallit
& priuat fine,quā ſepe fortūa ducti,differt.n.ars a fortūa penes illđ.9.de pla
cit,ac vide gal.4. de victus ratione in acutis cōmēto 53.quare.&c.

¶ Preſentiens enim ꝛ predicens coram egro quecunq; infirmi omittunt:
enarrans creditur agnoſcere egri conditionem. GALENVS.
Primū caput hac adſtruit oſone,audei dices hoies magis ſe cōcredei maibꝰ
medicorū qties ꝑdictiōes haudq̄q̄ itercidāt. Ita eni efficit vt eger facile exiſti
met medicū anoſcere cōdiōnē egri.i.q̄ nā ſit nā morbi acq; ad hūc modū ſeq̄
la texit demōſtratiōis Ex ꝑdictiōe exiſtimat eger medicū agnoſcere nā; egro
tatiōis. Porro exiſtimās medicū agnoſcere nā; egrotatiōis,ſe exhibet obſeq̄n
tiorē,ac demū ſe exibēs obſeq̄ntiorē,morbo facilꝰ vīdicāt (Quecūq; ifirmi
omittūt) Infirmi omittūt nō q̄ nllo piculo agnoſcūt q̄madmodū nōnlli iterꝓ
tes iſcite ꝓdiderūt ſedes i ꝓfūdo corpis ꝑpeſſas,ant cās,& itē affectiōes earū
ſed ex cauſis ꝓ catarticas noie.i.ꝑgreſſas,ex accidētibꝰ aūt ea q̄ euidētia cir-
ca corpꝰ ſūt,ac ſēſibꝰ vſurpāt.v.g.i pulmōia maxilla rubicūda,nā q̄dā horū i
firmi dicere refugiunt. Ergo quecūq; talia per enarrationem ifirmi nequa-
quam dixerunt,ſimul atq; audiuerit a medicis relata,eos optima rōne de-
mirātur. Ceterū quonā modo id fieri cōueniat,ꝓcedēte ſmone docebo. Gl.

In textu iſto qdqđ ſit de variaciōe traductionū ponit primā vtilitatē iſtiꝰ
artis ꝓnoſtice,ſit cōſeq magnā fidē ipſū ifirmū de ipſo medico,ꝙ eruditi
ſſimꝰ ſit, & ex tali cōcepta cōfidētia. Iuuat ꝓ ſalute atigēda,acquirit aūt ifir
mꝰ eā fidē ex predictionū ꝟitate,& aptiōe ſecretorū q̄ in ſe ſētit ifirmꝰ,q̄ nō
cogita-

cogitabat ipſū medicū pcepturū abſq; īformatiōe ipſi⁹ īfirmi. Primū qđ ſe offert notādū ꝙ cū hic text⁹ de ſignis demōſtratiuis aut mēoratiuis tātū videat̄ loq̄,nil.n.ſibi futurū ip̄e īfirm⁹ narrat ipſi medico,aut omitit,cū ergo.2ª ſen.prim.doc.3.ac.2.artis curatiue ī pricipio,talia mēoratiua ipſis īfirmis exīguā aut nllā piāt vtilitatē,q̄r hec pars eſt vtil'ſ ipſis īfirmis,niſi eēt ꝙ īmediate poti⁹ oñdūt gl'iā & ſapiētiā medici,deīde cōcepta fiducia iuuāt vt diceſ, nā licet.1.frōte ex memoratiuis īdiciis videat̄ medicus īcuratiōe iuuari,vti ſi ſciā vuln⁹ eē a rabido cane,aut q̄ ī mēſis diuitū.Solēt cōuiuari,egēt flobothomari, vt ille ſectarū,comētatoꝝ iuebat,ī veritate p̄ſēs diſpō q̄ nō deuiat a p̄terita,dat vi elapſæ narratiōi.circa q̄ p̄tē tria pūta ſūt cōtēplāda,prim⁹ q̄ ſūt iſte res q̄s medic⁹ narrat ipis īfirmis,2⁹ q̄r medic⁹ cognouit eas.3.q̄r īfirm⁹ īde iuuet,& p quē modū,de p̄io dixere aliq̄ vt narrat gal.ī comtō eē locos paſſionū.ſ. affectas ſedes,cāſq; ipſorū affectū & alia id genus,vt ſi dicat q̄ loco cōgerat̄ aqua ī hidropiſi & vnde poterit extrahi, & ꝙ ſeq̄tur īfortuniū ſāguis. Sed ī veritate fallūt hi ,nā t'ia cū ſint ſimp'r īcognita īfirmis,nō eſt vnde credat̄ ipī medico,aut cogitat̄ ex libris t'ia poſſe ſciri,aut ꝙ nō p'ris facit ſi talia cognoſcat,explicat̄ tñ illđ expreſi⁹ ī ea litera q̄ habet interpretatur infirmis totū qđ abreuiauit.ſ.infirm⁹ a narratione ſua,qđ ſic intelligo,nā īfirmi ī primis pādūt medicis qđ ſibi videt̄ maxime facere ad īformādū medicū de morboquē paciūt̄.ſ. actionē leſā locū doloris & cām potiſſimā,q̄ credūt fuiſſe illi⁹ euēt⁹,q̄eſcūt vero ab vlteriori narratiōe.Si igit̄ illis auditis,ſapiēs medic⁹ aliq̄d addit eorū q̄ cōticuit īfirm⁹,puta ſūpſiſſe fūgos. viſa fūgali vrina aut eē paſſū polutiōē,aut vnū lat⁹ eē mag; affectū altero,viſa plenitudīe aut velocitate pulſ⁹ illius ptis,aut oppoſitis diff.aut ꝙ doleat ī furcl'a,cū locū iecinoris tātū īfirm⁹ reuelauerit ,vti nos cōit̄ ī vrinis quas.ſuſpicim⁹ ruſticorū ſi ex is aut aliq̄li narratiōe cognoſcim⁹ egritudinē,priuſq̄ nomē paſſiōi īponam⁹,afirmam⁹ ſinthomata ip̄m egrotū habeꝛ,q̄ frequēti⁹ eū morbū comitāt̄ quaſi ex lotio diuinemus ea,dixi notanter que frequētius, nam vt ſumitur.5. de locis affectis in ea pulchra hyſtoria glauconis accidencia q̄ neceſſario nō ſequntur morbum,non debent abſolute afirmari,tunc igitur admirantur infirmi ſapientiam medici ꝙ multa narraſſet q̄ ipī omiſere in īformationibus ſuis.Exemplum aūt de rubedine maxille in pulmonia introductū a gal.ī cōt. nō intelligat̄ ꝙ tale medicus reuelet īfirmo,cū ſit corā oculis ipſi⁹ & nō occultū &.ſ. viſa rubedine īueret illum pacti pulmoniā,non eſt ad mētem litere, ſolū ergo ipſū introduxit gal.ad explicādū ꝙ īfirmi,ſepe tū in cauſis ſui egritudinis,ac ſinthomatis aliqua omittūt,q̄ non vidētur magni pōderis,ſicut ē rubedo maxille iu pulmonia q̄ ē res ſic leuis quā infirmus non apreciat aut aliquid ſimile.aut ꝙ narret medicus,res ſic aptas ipī infirmo,ſicut rubedo maxille,ſed ī antiq̄ cōt non eſt tale exēplū nec ī exēplari greco vno qđ mihi oſtēſū fuit.De.2.ē dubitatio nā.gal.1.de locis affectis inquit,p̄terita non ſolum

infirmi narratione: Sed aſtantium, preſentia autẽ ſenſui ſunt manifeſta, ex
hoc textu poteſt colligi, non addere medicum aliquid ad informationem in
firmi aut aſtantium, amplius ipſe morbus ſepe ignoratur ab ipſo medico,
vt ea occaſione nihil operari tunc expediat, vt alibi eſt cõmendatum, quanto
ergo minus valebit in aperiendo ſecreta ipſis egrotis, quod firmatur ex gal. ſ
de locis affectis vbi ait. Sic nos eſſe dubios in aliquibus paſſionibus dignoſ
cendis, vt eas minime cognoſcamus niſi bis aut ter curemus ipſas, quod ſi for
te fortuna id fiat parui preci eſt, licet ſapiens & prouidus medicus ex occaſio
nibus quas ſibi fortuna offert, poteſt ſibi gloriam comparare vt ipſi Galeno
ingredienti occurrit ſeruus medici infirmi peluim baiulans, qua vidit deie
ctionem vt loturam carnis, qua certificatus eſt ipſum parti apã iecinoris &
nõ pleuriſi vt ĩfirmꝰ putabat, & ſic exaltatꝰ eſt corã glaucone ipe gal. totũ. ſ. de
locis affectis. ¶ dico ꝙ textus iſte nõ habet locũ ĩ morbis quos medicꝰ ignorat,
ſalti ꝑ tpe ignorãtie, ſed ĩ cognitis, vbi adiutꝰ memoria ſinthomatũ q̃ vidit ĩ
ſimili paſſione, ĩ aliis ĩfirmis, ac ex eruditione librorũ ipe poteſt narrare ipſis
infirmis aliquot ſinthomata. ad que non aduertentes aut vt minime faciẽtia
ad caſum, ipſi omiſſerunt. ¶ De. 3. autẽ dicimus ꝙ iuuat͛ ĩfirmꝰ ĩchoans a qua
dam demoſtratione quam format in mente ſua, & eſt talis, eſt obediẽdũ & cõ
fidendum de medico ſcienti cognoſcere naturam egritudinis, ſed qui narrat
ĩfirmis ea q̃ ĩfirmꝰ minime reuelauit, preſumit͛ eẽ talis igit͛, ſed tal͛ cõfidẽtia
multũ operat͛ ad ſalutẽ igit͛ ¶ Sed merito dubitabis, qa, fũdamẽtũ iſtiꝰ ratiõis
eſt, ꝙ ſciẽs cognoſcere paſſionẽ ſciet recte curare ipam, qa extat ipſã cognoſ
cere & nõ ſcire perfecte remedia adhibere, ac ĩ tpe cõgruo, qđ eſt magna pars
1. ad glauconẽ, qđ cõfirmatur nã medicꝰ nõ dicit͛ pfectꝰ niſi ex habitu doſcibi
li ac aſueſcibili. nã. 9. de placitis. Vniuerſalis inquã methodꝰ ſine exercitacio
ne multa ĩ ſingularibꝰ artificem bonum efficere nõ poteſt. lꝫ. 1. p. in prohemio
videatur Aui. aliud ſentire ſed nõ ſentit. Sed ſic habet res, ꝙ ſcientia ſignifi
cationũ poteſt exacte aprehẽdi paſſio cũ ſuis proprietatibꝰ, ſignificatio aũt
eſt extra habitum experimentalem 2. de morbis curandis, ractio autem ſine
experimento manca eſt, nam vim auxiliorũ oñdit expimentũ, & ſi iuẽtionẽ
curatiõis ipſa ratio. 2. decẽ tractatũ, erg. medicꝰ p habitũ theoricũ poterit ape
rire aliqua infirmis omiſſa, eẽqꝫ õnino inutilis ipſis. ¶ Cui obiectioni reſpon
dẽdũ ẽ ꝙ lꝫ id eueniat, iã propter dictã cõfidentiã cõceptã ab ĩfirmo ſatis iu
uatur ipſe infirmꝰ, credẽdumqꝫ eſt talem medicũ vndiqꝫ eẽ pfectũ cũ etiã iu
uetur memoria aliorũ ĩfirmorũ. Sed p quẽ modũ talis cõfidentia ad ſalutẽ
faciat breuiter diſſeramus. 1. priuatiue nam non aprecias ipſũ medicũ poſſet
inobedire ei, & inde ſalutẽ retardari & ſepe ĩ oppoſitũ ſtatũ verti, obtẽperẽt
infirmi medicis vt ſerui domĩo dicebat antiqua litera. 1. de morbis curãdis, p
ter q̃ obediẽciã ſepe amara & hortida aſſumũt, ſi vtile ab ipo medico pdicet͛
& ĩ generoſũ ſit propter guſtũ pretermitere qđ iuuatiuũ eſt in libelo de cu

ra iteri

ra itericie ſi gal. eſt,qui ergo non cogitur a generoſo animo,cogatur a medi
co cui credit,exponitq; ad ſéſū confidétie ille a pho.hip.ī omni egritudīe cō
fortari méte bonū.hoc eſt ſperare de ſalute,plus.n.credit corpus anime credu
litati quā copiis auxiliorū.ſ.pte naturaliū dixit aui. preſertim.Si dotes ima
giatiue virtutis tm̄ vt ipſe exaltarem⁹,hāc aūt cōfidétiā non credas īmediate
ſanitatē facere,quia ſanitas ad viꝫ nr̄em expectat & fiducia eſt alcioris ordi
nis,nec coicat ī materia cū corpe qđ ſanat̄,ſed ex ordīe virtutū nr̄im fit que
dā fortificatio caloris nr̄is,& virtutis augmētum.vt ide morb⁹ tepeſcat, & q̄
doq; deſtruat̄.cū.n.virtus vincit,remedia felicitāt̄.1.ad glauconē,huius gene
ris ē ſal⁹ ītroducta cibo valde affectato,bono nūcio & ſimili occaſione.vnde
nō vituperam⁹ omnino medicorum loquacitatē,hiſtoriarū narratiōeꝫ,& alia
id gen⁹,ſi ill' allicitīfirm⁹ vt magis credat ipſi.vt ēt ſupſticioſa habeāt locū ex
cōciliatore diff.156. q̄ aūt ad hāc materiā pl⁹ faciūt de vigore imaginatiue &
p̄ſerti ī ſica cōpſ̄one,& q̄liter ſpecies īmutēt corp⁹,& qualiter agens & paciēs
non ſemper comunicent in materia, vide conciliato.diff..135.quare.&c.

**Jta curatione optie molieris pnoſcēdo futuras affectiōes:fieri.n.nō pōt:
vt oēs in ſanitate egri pducant:id eni meli⁹ foret q̄ȝ pſentire futura.**

COMMENTVM GALENI.

Secundā predictionis vtilitātem hoc loco perſequitur.Eteni vbi medic⁹ a
gnoſcit exquiſita ratione affectionem egri quoſdam prohibebit affectus, q̄
per eam infeſtare aſſolēt,quorumdam prohibebit magnitudinem,omnibus
vero in commune recte proſpiciet,& precauebit quemadmodum bonus gu
bernator per futuram tempeſtatem.

GLOSA.

Hoc loco ponitur.2.vtilitas huius artis pronoſtice,qđ recte a gal.ſentit̄ in
commento ſub exemplo prudentis gubernatoris nauis,cuius intentio princi
palis eſt tute & ſine periculo ducere nauim ad preoptatū portū,& iſte eſt finis
īmediatus, ſicut apud medicum introducere ſanitatem,quod propter diſcri
men infirmorum non eſt minoris effectus,quam eam in ſanis ſeruare, imo
in docendo,curatiua preponitur conſuatiue vt in libello introductorii, finis
ergo qui eſt ſanitatis adeptio,fuit intentus in prima vtilitate pronoſticatio
nis,confidentia infirmorum de ipſis medicis,quia tamen non eſt poſibile om
nes procurare infirmitates,& vtitur bono vocabulo vet⁹ traſlactio,quia me
dicus eſt nature procurator vt Galenus.primo decreticis,quod de vero medi
co intelligitur & non de venatore qui ſedet ſuper viam,aut negociatore, naꝫ
talis verius nature eſt inimicus,ad rem igitur reuertentes,cum ſemper opta
tum finem conſequi non valeat.ſi enim poſſet, melius eſſet quam futura
predicere & recedere.iuxta id galeni.Morituri ſolis pronoſticis ſunt dimit
tendi,ſaltem per hunc textum,ad inſtar illius prudentis gubernatoris,proui
deat inſultui aut procellis futuris.vel vt omnino caueat ſi eſt p̄ſe,aut vt tole
rabilius ſucedat.Sic in nauigatione noſtrorum luſitanorum in indiam oſten

ditur clare gubernantis prudentia.cum oporteat terq; quater humiliare ve-
la preſentita celo coruſcante procella.ꝙ ſi ventorum impetus nauim inueni
at panoſam,non multũ eſſet eam imergere vndis.Cõtingitq; quandoq; deſ
perato gubernatore de naui omniumq; ſalute.vt ipſe hortetur, animo equo
ſubſtineant exitum miſerabilem rerum,conſulitq; quandoq; ferire rupes ,&
querere litus,ſi qua ſit ſpes euadendi.Sic medicus in preuidẽdo futuris peri
culis,vt ſcilicet caueat verbi cauſa freneſim quam preſentiuit,aut ꝙ mitiori-
bus anguſtis ac cruciatibus ſuccedat mors,ſic moriturum de proximo ſube-
thica febrili ad ſenetutis ethicam conducit, & ſi nõ ſit euadere ab ea ſenili, eo
ꝙ vita tantiſper differtur.Sic galen.10.de morbis curandis in verbo , quãto
itaq; ſatius eſt aliquid nonnulla fiducia &c.& antea preelegit augere flemo-
nem,quam i maraſmum tranſire hominem, vbi curationem preſuponere ꝓ
noſticationem vti ducem ,dixit ,preſentitis enim intolerabilibus periculis ſi
cauere non valet ,curationem ad mitius trãſferendam dirigit.Eſt igitur pro
batio concluſionis intentæ,in hoc textu talis,ſi prima vtilitas huius artis que
ad ſalutem vere ordinatur eſſet ſemper in manu medici, poſſet legitime ab
vtilitatibus ſequentibus excuſari,quia tamẽ non eſt hoc ſemper in manu ſua
vt dicit Ouidius non eſt in medico ſemper releuetur vt eger,ideo cogitur ad
alias cõmoditates quarum altera dicta eſt,fiat autem pro hoc talis preſoligiſ
mus.qui enim cognoſcit futura pericula,aut cauebit ea aut mitigabit vt ſe i-
munẽ oſtẽdat de qua vltima vtilitate ſtatim inferius, Sed qui prædicit futu
ra,ea cognoſcit igitur,totus diſcurſus notꝰ eſt,neq; ideo infferas medicu; poſ
ſe cauere omnia,nam de hoc ſingulariter.Galen.prima parte ad glauconem.
Pro inde doctori eſt neceſſe cognoſcere,præuidere,,& intelligere cauſas , &
quid ex eis futurum eſt,predicere, vt congruis beneficiis occurrat quãuis ſe-
pe vincãtur beneficia etiam cum bene offeruntur,quia impetus mali fortior
ſit.Sed tu poteris obicere per ea que gal.12.de morbis curandis qui poſtqua;
dixit,ſincopi frequẽter occupare egrotos ex medicorum ignorantia , ſubdit
neq; i his eos ſpectemꝰ,aut ipis nos cõfferamꝰ,ſed cũ eo q̇ cũ re vera pitꝰ i ar
te ſit ſed non putet egrũ aio extẽplo linq̃,ipo neq; ſit homa predicẽte, nec ad
id ꝓpato aut idẽ ꝓhibẽte.erg.ex hac ſie videẽ colligi,pitũ medicũ omni euẽ
tui puideẽ,rſpõſio ẽ i ꝓnptu,ꝙ ſit homati comitãtibꝰ certe,certũ morbũ debet
preuidere,ipſis iam viſis ſemel ne occurrant,aut eis eundo ouiam, aut predi
cendo aut leniendo quare &c.

Cũ hoĩes itereãt:alij pꝰq̃; adhibeãt medicũ ex vi morbi:nonnulli adhibẽtes
medicũ ſtatim moriũẽ:q̇dã diẽ viuẽtes vnũ:aut paulo plꝰ tpis anteq̃; medicꝰ
arte repugnet.Oportet igiẽ agnoſceẽ taliũ nã; affectionu; q̃ntũ ſup vires
corpis ſit.Pariter ⁊ ſi quid in morbis diuinũ habetur:illiꝰ quoq; ediſcere
prouidẽtiam.Ita enim merito cõmẽdabitur:⁊ fidus medicus erit.GAL.

Hoc ſmõe duo de pdictis capita i pdicẽdo vtilitatis,ptẽa adſtruẽs adiecit

tertiũ,inſõtẽ obolitiõis crimĩe fore medicũ dicẽs q̊tiẽs cõualituros, aut mori
turos egros ꝓnũtiet. Igiꝭ adoſ̃ſcẽtẽ medicꝰ q̇dã nuꝑ ĩcipiẽtẽ ſudare rõne ac-
cidẽtis demiſit ĩ balneũ,tũ aũt ſudoris copia effluẽtẽ medicꝰ gauiſꝰ ẽ,tãq̃ ſcru
tatꝰ eẽt exq̇ſite tẽpꝰ. Paulo poſt iter mortuꝰ eger magna neceſſariorũ ĩdigna
tione ẽ. Hactenꝰ fecimꝰ p̃fationẽ enarratiõis luce illiſ̃trioreẽ preter q̃ verbũ di
uinũ breuiſſimis. Q̃d ĩnq̃ enarratiõis genꝰ cõgruit iis q̇ ꝑiti ſũt circa prĩcipia
ſtudẽtibꝰ vtiſ̃tati cõmẽtariorũ. Inſuetis vero dictiõibus auctorũ,aut ſeq̃le in
orõnibꝰ ignaris,aut vtiliſſĩa cõtẽnẽtibꝰ,diuerſitãtibꝰ etiã nũc ĩ cauillis & argu
tiolis orõnũ aliꝰ enarratiõis modꝰ ꝓpriꝰ ẽ. Lõgioribꝰ claudẽs quẽ preteriꝭ õ-
nẽ licebit vtiſ̃tati ſtudẽtibꝰ,ĩ medio reliquẽtibꝰ librũ dũ ad eã veiamꝰ dictio
nẽ. Cuiꝰ tale ẽ initiũ. Cõſiderari cõuenit hũc modũ ꝑ morbos acutos. GLO.

SEntentia huius textus iuxta introductionum.gal.eſt addere poſtremam
comoditatem,quæ ſequitur ex arte pronoſtica, ſcilicet medicum redde-
re tutum a nota vulgi circa pereuntium egrotãtium exitum,cum antea præ
dixerint illum,quod galenus.libello de cõſtitutione artis medicæ. Inculpabi
lem reddit medicum ipſa pronoſticatio de infirmi morte,& vide in mille lo
cis,& quia hec prædictio de infirmi morte aut oppoſito ſtatu,non poteſt acq
ri ſine ſubtili ac ſpeciali ponderatione ac collactione virium infirmi ad mor
bum,vt.1.huius & dicto libello per galenuꝫ apparet,ideo ſtatim in textu ſub
dit. Oportet igitur cognoſcere talium naturam affectionum &c. & quia ſu-
per eodem iuditio poſſet iuuari contemplando aliquem diuinum effectuꝫ,
ſi in eo morbo inuenitur,iterum ad id cõtemplandum excitat,& ſi ita erudi
tus eſt,merito fidus & comendabilis habebitur talis medicus. Gale.aũt ĩfami
am medici nõ ſit circũſpecti tractat ĩ comtõ,ſub exẽplo illiꝰ medici q ſudãtis
iuueĩs exupanꝭ ĩ balnea ꝓximã mortẽ nõ cauit,imo & ſudorẽ cõmendauit:&
vires ipiꝰ nõ metiuit,ac q̃titatẽ nõ cõſiderauit. O bõe deꝰ q̊t nr̃is tpibꝰ repiũꝭ
medici q occurrũt plãctui neceſſariorũ,ĩfirmi, hoſpiti ĩ ſalutato,& ſũt cõtẽti
ĩterrogaꝛ,q̃ hora fũctꝰ ẽ,tãq̃ id faciat ad vitã manẽtiũ,& ſi q̇d ꝑiculi ſẽſere,ſi
merces differebaꝭ,ita & ꝓnoſticũ. Sed de his hactenꝰ. Sed literã iſtã ſubtili
ter cõtẽplãdo:reppetẽtes eã ptẽ. fieri.n. non põt vt oẽs ĩfirmi ĩ ſanitatẽ reducaꝭ id.
n. meliꝰ foret q̃ futura p̃dicere,dicimꝰ ꝙ hip.ĩ litera tãgit tres gradꝰ morbo-
rũ ĩm quorũ primos duos exprimiꝭ cauſa,ꝙ preffactũ finẽ minime conſeq̃
poſſit nec eſt in manu ſua,& in vltimo tangitur predicta vtilitas prædicendo
mortem,in primis.n. nõ habuit hec pars locũ,cum ex terribili impetu mor-
bi,aut priuſq̃ medicꝰ voceꝭ,aut paulo poſt nõdũ ipo acicto ad opꝰ.ne ꝓnoſti
cũ,q̇a nõdũ ſigna põderauit,nec curatiuũ,ipo nõ exibẽte ſpatiũ ad opãdũ ĩte
reãt ipſi egroti,his erg.ĩſultibus priuatur fine ĩtẽto precipuo.ſ.ſanitate ac ſe
quenti vtilitati videlicet futurorũ cuẽtuuꝫ prædictione,ex quo patet q̃ ra-
tionabiliter gal.primo de morbis curandis. Taxet antiquos qui ſtabilitatem
addidere fũctioni morbi,contigit,n.ad inſtar fulguris videꝛ ipetũ morbi, vt

nihil ſibi

nihil ſibi & tempori, nõ ergo notabit̃ a vulgo ĩ talib⁹ medicus, cũ nec ordinã di vitã habuit ſpaciũ. Vltra quos duos gradus ĩplicite ĩtelligit̃ terti⁹ magis ꝑ duráciũ ĩ quib⁹ ſi neceſſario ſanitatẽ cõſequeret̃, legitime excuſaret̃ a pronoſticatione, cũ vero nõ poteſt, ſat ſit clarificare famã ſuã pronoſticis. Sed vt melius que ſequnt̃ ꝑcipiãt, dubitare contingit, an ſanitatẽ predicere attineat parti pronoſtice ſicut mortẽ. ex textu ĩmediato. Videt̃ ꝙ nõ in verbo id. n. melius foret. &c. Sed ex ſerie illius text⁹, eſt aũt quodã celeſte, ĩ fine, preſertĩ ſ͞dm antiq̃ literã q̃ habet & ſi morituro finẽ aliis vero ſalutẽ nũquid ĩ altero accuſacionẽ meret̃, videt̃ ꝙ ſic, reſpõdẽdũ eſt, ꝙ ſanitas abſoluta extra ptẽ ꝓnoſticã ẽ, bene tñ cõdicioãta attinet huic pti, q̃a potuit vnũ aut alterũ ſuccedere, q̃ cadũt ſub iudicio pronoſtico. ſi. n. neceſſario ſanitas ſuccederet poſt morbuꝫ, caſſa eſſet hec ars õnio ĩ õnĩ vtilĩtate predicta, & forſã pars curatiua, niſi ad abreuiãdũ aut leniẽdũ morbũ eligeret̃. Sed offert̃. 2. dubitari, ad maiorẽ lucẽ nã gal. i. lib. ſectarũ ait, opꝫ vtrorũqꝫ medicũ habeř piciã, vt vnũ caueat & ałd ſuſcipiat. ſ. curabiles ſuſcipiat ad curaꝫ, & ĩcurabiles fugiat õnio, beñ ergo ſalua eſt medici fama, ſi morituros non ſuſcipit ad curã, ſi eos ſuſcipit facit cõtra preceptum galeni, quid iuris ergo? Sit ſolutio per aliquod dicta, primuꝫ ſit morbos neceſſario & determinate ob noxios morti nõ debet ſuſcipere ad curam, niſi ſit conſolatione infirmi, aut perſuaſione amicorum & ipſis vt ſatis faciat, vt galenus. 10. de morbis curãdis in verbo curare autem hos cum prefectione conuenit & etiã aliis locis hoc inuit, ptiſim ergo cãcrũ vlceratũ hidropiſiꝫ cõfirmatã & ſimiles, nõ eſt vt ſuſcipiat tales curãdos, nec iuuetur pronoſtico, niſi cogeretur ob dictas cauſas. Secundum dictũ q̃a vt. 3. huius videbitur. morbi nõ ſe offerunt ſtatĩ determinate ſalubres aut letales, cum protulerit. 2. apho. non eſſe talium certas pronoſticationes ſalutis & mortis, opꝫ in talibus dum primo cognitũ fuerit piculũ pãdere, & antea ſub cõditione ſi oio nõ claruit, quod ſi faciat, tuebitur famã ſuam & effugiet vulgi notam, nõ tamen vt rudes & cautelis pleni noſtri temporis medici, qui etiam leues morbos celebrant periculoſiſſimos apud neceſſarios infirmi, vt premium augeant & profferãt ipſorum beneficio releuatos a prefixa morte, ſi forte fortuna obeant, per plateas predicant id predixiſſe. Vulgus autem ſuper medico vere ſcienti, & ſuis debitis temporibus pericula eminentia vaticinãti, facit diſcurſum ſatis artificialem. Si medicus non cognouit morbum ac ipſius ĩſultũ potuit erraſſe circa curam ipſius. & vice verſa ſi fecit facienda cognito ipſo, & ſi finem non conſequatur, non meretur accuſationem. Scit enim hanc artem fruſtari fine quãdoqꝫ, q̃a in eo differt a natura q̃ raro fallitur, & excedit fortunã q̃ ſepe. 9. de placitis. dixit. n. auerrois ĩter mechanicas cõputari hoc iure, vt ad inſtar ipſaruꝫ ob inſtabilem & ĩdiſpoſitam materiam, aliquãdo fruſtet̃ fine. Sed non poteſt ſibi imputari macula, ſi predixit que futura erant diſcrimina medicus. n. non ſemꝑ ſanat ſicut orator non ſemper ꝑſuadet dixit. Ari

libro re

libro rethoricorum. Poſſetq; ab eo punto quo exacte mortem cognouit dimi
tere infirmum iuſt. id gal. in .1. apho. cuius virtus eſt deffecta defectiōe mor
tali non eſt medicandus. Sed eſſemus ſcādalo populo, item q̇a monſtra cōti
gunt in hac arte vt in natura .7. coliget vt abſq; vlla ſpe reuiuat homo. Vnū
tamen conſulimus pro eo tempore nihil notabile precipere. Iuxta id galeni
11. de morbis curandis in quibus deſperabilis eſt ſalus in prudentis conſilii
fuerit apud vulgum infamare preſidia que multis fuere ſaluti. Nos .n. tēpo
ra & auxilia ſcribimus qui ſaluari poſſūt quibus aūt non neq̄q̄ quarto de ra
tione victus in morbis accutis. Si autem non libet mortales morbos per hos
diſtinguere gradus, dicas hip. Solum reddere cauſam ꝙ medicus perpēdat
bene naturas morborum ſic occurrentium, vt impetuoſos exacte cognoſcat, ī
quibus ſat ſit tueri famam ſuam pronoſticatione, cum non valeat finem con
ſequi. Sed prim⁹ modus eſt magis artificialis, q̇a cōtingit vltra eos ſic violēti
ſſimos aliquot curaſſe, vbi exitus eſt anceps & in proceſſu ſuficit clarificare
famam ſuam non ſucedente inopinata morte, non tamen terrefiat iuuenis
medicus ſi ſibi contingat aliquod infortunium horum nā fateor tā diuerſū
eē vulgi cōſilium a noſtra exiſtimatiōe & ſic varie ſuccedere negocia vt nihil
ſic aprobet medicos quam plurimorū ſepulchrum Vt vnde mors oriebat̃ in
de vita reſurgat. Morbi aūt, etiā medico faciēte qđ in ſe eſt, ex vario nomine
redunt̃ letales. 1. ex paſſionis magnitudine vti a poplexia. 2. a cōſeq̄nti vti ex
fluxu ſanguinis & ſpūꝫ ī ſolutione cōtinui ipi⁹ cordis. 3. ex defectu inſtrumē
toruꝫ vti pthiſis ī hoie defectu illi⁹ herbe, vltimo ex defectu virtutis vti q̄r
tana in decrepito q̄re. &c. Altera lōgior enarratio prefatiōis. Caput. 2.

MEdicū vti ꝓuidentia (vt mihi videtur) optimū eſt. GAL.
NON ſcđm cōmunē auctorū cōſuetudinē videt̃ Hip. vſur
pare ꝓuidentie nomē eteni, curā & diligentiam ita appellant
quēadmodū. Euripides indicauit dicens. He moriens tn̄, mul
tuꝫ ꝓuidit, vt honeſte caderet. Qūetiā verbuꝫ ꝓuidere ꝑ oēs
modos īfinitū mľtitudie ē, iuxta auctorū ītellectū ꝓ eo qđ ē curā gerere cui⁹
dā rei & ꝑparare vtilia. Preterēa ꝓuidētia mundū gubernari vľgata alioq̄n apđ
phos & trita q̄ſtione, eā ipſā indicat ſignatiōnē. At vero hip. nō ita, ſed ꝓ pre
ſentione ꝓuidentia dixit. Mihi vero videt̃ nō ſimpľr ſed ad cōmuni q̄dā ſi-
gnificatiōe ſm vtrāq; appľlatiōnē. Qđ .n. videāt̃ q̄dā āteq̄ fiāt ꝓuidere apđ
homerum, & item preuidētie vocabulnm factum eſt, & ab ea ipſa preſentire
& item preſenſic. Quocirca quicquid natura ſenſiſſe ratiocinatione peruestī
gamus ante quam intueamur, preuidere hec merito dicimus indicantes ver
bo vt talia videamus antequam fiant, & ob eā rem q̄ geruntur ſi fiant de re-
pēte cōtra arbitriū & cogitationē, ſi cōſulto cū ꝓuidētia fieri dixim⁹, id qđ ſo
loni quoq; eſt ꝓditū hunc ī moduꝫ. Interſtiguant ꝑpendantq; iudices arco-
pagite cōuenient nun cedes, vulnus īcēdium, ꝓuidētia comiſſū ſit, & itē medi

camentũ ſiquis adhibens iteremit, Quinetiã rhetores ãtiq̃ores ſepe nũero ta
lia verba & noĩa vſurpant, ĩ quib⁹ q̃ prouidentia gerunt, dicunt aduerſus ea
que ſine vlla cõſultatiõe & deliberatiõe cõtigũt. ver. grã. ſi qs inuit⁹ alterũ ob
leſit, aut ſi pcuſſit ob iratus haudquaq̃ ꝓuidẽtia extitiſſe dicũt. Sed ſi q̃s mul
to cogitauit ante aliq̃d tale cõmittere, & cõſiderauit quo pacto ꝓuidẽtia id
cõmiſſũ volũt. Id ergo cõmũe ſignificat apd' auctores de ꝓuidẽtie vocabl'o
bonarũq; & malarũ geſtionũ, nec vt q̇dã exiſtimãt de bõis tãtũmõ dici aſſo-
let. Eteni ea ĩpa q̃ſtio, vtrũ fortũa q̃dam regat mũd⁹ an ꝓuidentia, de cõmu
ni ſinificatiõe relata ẽ, qũo ex oppoſito fortũe dilucet. Porro q̇dã nõ fortunã
ſed caſũ aduerſum ꝓuidẽtiã diuidũt. Idipſum vtraq; appellatiõe ſignifican
tes. Quinetiã ſepe numero dr̃ aphis mundũ gubernari meꝉoris appliꝉtionẽ a
diiciẽtib⁹, & itẽ opti, ꝑterea ꝙ ꝓuidẽtie vocabl'm meliores deterioreſq; no
te ꝑmiſcũ ſciãt. At q̃ videt vt ꝓuidẽtia ex aduerſũ dicta fortũe, nõ ita dicat
ex ſigñatiõe. Ita.n. vocata ꝓuidẽtia bonarũ fũctionũ tãtũmõ noiat. Vniuer
ſi.n. ꝓuidẽtia haud quaq̃ ẽ functionum malarum. Si igit ꝓuidentia ſm hãc
cõem ſigñationẽ dicta ẽ, cõſtat vt ita appellet ea rõne ꝙ aliq̃d antea fiat quã
videat. Pari mõ pſentiõis vocabl'm factum ẽ, ſi.n. q̃ ſẽſib⁹ ſuapte vi & nã vſur
pãt, quibuſdam pueſtigam⁹ inditiis, merito talia dicim⁹ preuidere, pide q̃ſi
videant anteq̃ fiãt. Ita efficit vt rerum q̃ p tria accidãt tpa preſenſio cenſeat.
Vates ei nihilomius demirand⁹ ẽ qui tanquam preſentia dicat p̃terita q̃ nõ
vidit ipſe q̃ q̇ futura prenũtiet, pari rõe q ea q̃ nunc gerunt quidẽ anteq̃ vi-
deat nihilomin⁹ q̃ illi bonus vates eſt. Igitur hip. indicauit dicẽs preſentiẽs &
p̃dicẽs corã egro pſẽtia p̃terita & futura. Ei⁹ dẽ. erg. facultatis itereſt p̃teritaq̃
nõ videris dicer vt extiterit, & itẽ pñtia atq; etiã poſt futura, vſu vero iter ſe
admodũ deſſidẽt, futurorũ ei pſẽtio vtiliſſĩa ẽ p̃teritorũ vero ĩutil' q̇dẽ aliis,
ſed vtil' vni medi:o, cui libeat artẽ ſuã oſtẽtare. Ceterũ hec q̃quã nõ ſit medi
cinal' ꝓpria artis, tñ enarratiõi nimiũ cõcinũt explicãti ĩ comẽtariis ĩplicitas
noĩ; ſigñatiões. Illđ extra ſup abũdãti q̇dẽ relatũ ẽ ad enarrationẽ, vtile vero
ad aliq̃d ad ald̄ q̇đ q̇dã dicũt expoſitorſ de morib⁹ ſcriptoris modeſtiã cõmẽ
dãtes ẽt hoc loco dicẽtis, vt mihi videt optimũ eẽ. Potuit ei dixiſſe medicũ
vti ꝓuidẽtia optimũ eſt. Ipſe vero hac quoq; pte adiecit verbũ, vt mihi vide
tur, ad qui ſcriptur⁹ hui⁹ decreti demoſtrationẽ. Ad vero q̃ Herophili ſecta
tores dixerunt diuidentẽ pſentionẽ a predictione nõ ſolũ inutilia ſunt & im-
propria ſigñata, ſed ſophiſtica & falſa: At qui videntur rerum diſcrimina do
cere non deferre nomina. Primum in eo ipſo peccantes, ꝙ neſciant ſe de vo-
cabulis facere ſermonẽ nõ de nã rerũ vtiliũ arti. Senſio eni pſentiõis nomine
cõtẽta dicit magna ex pte ſi firma ſit, iterdũ vero & ſi q̃d deſit ne firmiſſĩa ſit
tãtiſp ſilr noiat. Quo circa nõnũq̃ cũ adiectiõe dicũt ii qui talia enarrãt iter
dũ exq̃ſitã ſenſionẽ iterdũ ratã, q̃nq; firmã aut etiã perpetuã ex ĩpa adietiõe
indicãtes nequaquam ſignificari ſemper firmã de noĩe ſenſiõis. Pari ratione

preſentio

preſétio biiuga ē,altera firma,verbi gr̃a,ab hyeme futurũ ver ē,a quo eſtas,
poſt autumn⁹,nõ firma altera ex qb⁹ Arat⁹ verſu cecinit de Luna.

Si vero cornus ſublimius annuat illi.
Vim boree ex petes,auſtrum ſi recta ſupinat.

Ita enĩ fieri magna ex p̃te obſuatũ ē.At qd iterdũ nõ ita cõtigit.At vero he
rophili aſtipulatores volũt preſẽtionẽ eſſe firmã & ſtabilẽ,predictionẽ vero
nil hr̃e iſti⁹modi,mlt̃a enĩ predici dicũt q̃ nõ eueniãt,p̃íde vt q̇s poſſit predi
cere ea q̃ nõ preſẽſit,aut alid' voce eloq̃ q̃ qd' ē aĩo cognitũ,q̇ ſi nolit appella
re cognitũ,prorſ⁹ noient opiatũ,ia vt ãtecedat i aĩo predicẽt.Sed ſi nõ dicãt
preſẽtionẽ,ſed preopiationẽ,nõ tñ auctores vocãt preopiationẽ qũo nec he
rophili ſectatores.At q̧ p̃te plr̃ia barbarizãt.Aut igit̃ preopiationẽ lege ſãci
ant diſſider̃ a preſẽtiõe p̃iter ſuadẽtes hoĩb⁹ reciper̃ legis ſãctionẽ,aut ſi id fa
cere nõ q̃ũt vocabl̃a rerũ ſm̃ cõſuetudiẽ iaudiãt.At vero i cõſuetudie ē medi
cis ſpẽ de futuro magna ex p̃te,& itẽ firmã noiare preſẽtionẽ.At fidi medici
itereſt nõ talia veſtigar̃.Sed q̊ pacto quiſpiã i egris p̄dicẽdo vẽtura magna
ex p̃te ver⁹ ſit,raro falſ⁹,eteni vocula magna ex p̃te ſingl̃aris quidẽ ē.Sed re
rũ plicas mlt̃iformes agnoſcit iuxta maioris mioriſq̧ rõnẽ.Si q̇s igit̃ vigiti
predictiõib⁹ oberrat ſeml̃ iterpellauit p̃petuitatẽ,melior tñ ē q̇ bis a fine pre
dictõis itercidit.Rurſ⁹q̧ mlior hic ē q̃ q̇ ter,qũo rurſ⁹ ille q̃ q q̃ter eluſ⁹ eſt
At q̇ p̄miſcue tribuit̃ oĩb⁹ cõſeq̃ finẽ magna ex p̃te.Talẽ ergo docẽdi viã ex
q̃ auipicat⁹ q̇ſpiã ſepi⁹ alio cõſeq̃t finẽ admitter̃,ſupuacuã aũt i ſignatioĩb⁹
noinũ opioſitatẽ ab alenare & defuger̃ cõueit,q̃ prodic⁹tãt⁹ ſophiſtes ex oſ-
culat⁹ p̃itiorib⁹ grauis moleſt⁹q̧ erat,ſubideq̧ a Socrate mordebat̃ apd' pla
tonẽ i ceteris alioqn cõmẽdãd⁹.Sed nõ recte fortaſſe feci iter initia memo-
rãs Herophilũ,preſtat ei idicare vera precepta medicorũ iis q̇ ſtudeãt miniſ
teris artis neq̧ tı̄ re cuũ bifariã p̃ti docẽdo deliras fabl̃as ſophiſtarũ p̃ti refutã
do.Recti⁹.n.erit vtilia i his cõmẽtariis tãtũmõ p̄ſeq̇,q̃rere vero alio volũie
& cõſiderar̃ i maiori ocio q̃cũq̧ Herophil⁹ i predictiões Hip.oblaq̃tur. Gl.

Licet Hip.nihil in vanũ protulerit. Semper quod bis dicitur, in caſſum
repeti videtur,niſi ob aliquã occaſionẽ id fiat, que eſt rem eſſe comen-
dandam.Nam vtilia repeti comendat.Galenus.pluribus locis.Cum igitur
hec litera ſit eadem cum prima prologi,dicamus quod.Galen. in vltimo co
mento primi aphoriſmorum,non eſt dubium hanc literam in illa contineri.
Sed non piguit ipſum hanc adiungere literam in qua nihil magis nouum e-
docetur.Sed ad memoriam reuocantur ea que prius enunciauerat. Silicet
hanc artem pronoſticam comendare ſub verbis,medicũ vti prouidentia qua
ſi preuidentia optimum eſt,quanuis enim multa ſit in hoc vocabulo equiuo
catio,ſolum vt diximus pro preſenſione hoc eſt futurorum pre cognitione ſu
mitur,& quod medicus debet ſatagere ſic prudentum regulis mentem muni
re ſuam vt ad exactam magis certitudinem acedat,& ſi p̄pter iſtabilẽ corpo

rũ con

rũ conditionem cõtingat aliquãdo decipi, ille exactior erit medicus qui rari
us fallatur. Sed de hoc in calce libri vltimi huius diſſeremus; quantum vero
taxãdi ſint medici, qui poſpoſita rerũ vera idagatione, tẽpus ſunt cõterunt i
nominum diceptatione, poſſem abſq; mẽdatio citare ſex ſẽta loca apud gal.
poſponatur ergo hi antiqui contra quos ſic fuſe. gal. i cõmẽto qui tãta vim fe
cere in hoc vocabulo prouidentiaꝶ nõ eſſet pctũ ab aliquo obici eſſe hanc li-
teram ſupflue adiectã quia nõ cõtentus primo textu prologi ẽt repetit ſecun
dum: ſic preteritos poſſet repetere. ꝶ quidquid ſit ars pronoſtica vtilis eſt ip-
ſis medicis i dicta triplici vtilitate iã narrata, quarum prima ſi ẽt repetat ab
hip. a nobis i preſenti iterũ nõ exponetur. Solum comemorãtes equã fidem
adhiberi medicis, & equã cõfidentiã, ĩfirmis de enarratione preteritorũ aut
pſentiũ, ſicud futurorũ, qñ infirmus cognoſcit ea preterita ac preſencia a nul
lo eſſe manifeſtata ipſi medico, ſed ipſe pericia ſue artis cognouerit, quare &c

¶ Et ſi quid in morbis diuinũ habetur: illius quoq; ediſcere prouidẽciã.

COMMENTVM GALENI.

Quid nã ſit diuinũ illud. cuius fieri admonet preſentionẽ: inter expoſitores
diſſenſio eſt. Nõnulli putãt ob irã quãdã deorũ hominibus accidere morbũ
dicuntq; teſtimoniũ huius opĩonis eos qui vocatas ſcripſerũt hiſtorias citra
rationis adminiculũ: neq̃q̃ idicãtes vtrum fuerit Hip. huius opĩonis qd̃ inq̃
erat officiũ & boni expoſitoris, Nõ ei ſimplr̃ dicẽdũ eſt p enarrationes quic-
quid nobis videatur verum: ſed qđ ſit ſecundũ ſententiã ſcriptoris, q̃q̃ fuerit
falſũ. Cõſtat enim vt Hip. nullo ſuo libro cãm egrotatõis i deos refũdat q &
pcuſſos vñ nã ducti veteres ita vocarit: volumĩe de rictu acutorũ morborũ
oñdit. Hic igiṫ liber cõfeſſe verꝰ germanꝰq; eſt. At libro q eũ de ſacro mor
bo mlt̃a quoq; ſpcrita ſũt ad obſtirpãdã ſuſpitionẽ eorũ, q deũ mittere egro
tatiões cõtẽdũt. Nõ igiṫ comitialẽ putamꝰ diuinũ hr̃i morbũ: nec amoris a-
ffectũ. Id eni credẽtes qdã verã ſcripſerũt hiſtoriã dephẽdiſſe eraſiſtratũ ob
amorẽ egrotare filiũ regis diuinũ tñ eſſe neq̃q̃ docuerũt, neq; ab hip. neq; ab
Eraſiſtrato vocatũ, neq; ab alio q̊dã medico amorẽ Porro eos q gracilẽti ſint
decoloresq; aut iſões, aut febricitãtes ex cauſis amatoriis illo capite cõpletũṫ
maiores quo de cauſis ꝓcartaticis. i. ꝓgreſſis cõmemorãt Cũ eni he ĩ pl̃ra de
ducãṫ gña, vnũ ex his cõflictatio ẽ. Cõflictãṫ vero ii q̃dẽ iter mortuis liberis
aut neceſſariis, aut conatis, aut amicis, illi vero expectãtes ſe ipſos, vel ſuos a
fici, vl̃ ẽt patriã oẽm fore euerſã. Itidẽ cõflitãṫ ſtudioſi pecuniarũ priuati pe
cuniis, vl̃ ẽt ãbitioſi priuati gl̃ia. & itẽ alii oẽs ita afficiũṫ. Ex his ergo ſũt qui
ob amorẽ cõflictãṫ haud q̃q̃ diuinã ppeſſi, ſed humanã affectionẽ, niſi qs
credat poetis, q fabulãṫ demonẽ q̃ndã puſillũ recẽs natũ gerẽtẽ faces ardẽtes
hoies quoſdã i hãc agere affectionẽ At vero q decretoriũ genꝰ dierũ diuinũ
appellet ſuũ qdmõ cõprobauit affectũ aut q̃q̃m ꝓdidit Hip. opionẽ. Nõ. n.
ſipl̃r qcũq; cãs habẽt icognitas, aut iopiabiles diuia vocamꝰ, ſet vbi mirabl̃ia
habeanṫ

hēant dūtaxat. Quāq̄ nec ignorauit Hip. cās decretorū dierū vt in cōmētariis de dieb⁹ decretoriis ppēsū iā eſt. Igit̄ vt docui neq̄ q̄ mēorare cōuenit p has cōmētatiões q̄cūq; pdita ppā ſūt: ſz q̄cūq; veri ſiſ̄ia & cōſētiētia videāt Et ob eā rē q̄ ab Herophilo ſcripta ſūt i predictiões Hip. dilata ad aliū locū diſſimulabo. Idq; nūc & toto deīceps volumīe ipſe efficiā: & itē cōmoneo faciēdū iis q tales incidūt cōmētatiões quomin⁹ culpēt me multa expoſitorū errata de cōſilio reticētes. S; ſi diligēter lecturi ſint q̄ a nobis ſūt pdita illa ex ſeipſis eſtimēt atq; arbitrent̄ licebit. Ergo omittētes nugas q̄ diuino circūferūt̄ nitemur ipſi eā rē ſ; Hip. veſtigare. Igit̄ vt vnū aliqd ad artē medēdi attinēs diuinū ſit nec ſolū ab hip. cōmēdari cognitionē ei⁹: ſed etiā oſtēſam eē cuiuis pſpicuū eſt. Scriptor ei̅ deridiculus foret cōmēdās rei cognē; quā nullo pacto docuerit, Itaq; ſoluemus ſ̄ ıdētes iā nō aliud hr̄i id preter q̄ ambiētis nos aeris cōditionē: de q̄ ſcripſit ī ſentētiis ita. Si hyēs ſqualida & aq̄lōia fuerit: ver vero pluuiū auſtraleq;: febres acutas fieri eſtate neceſſe eſt: & lippitudines & inteſtinorū difficultates maxīe mulieribus & iis q humidā hn̄t naturā. Hec & alia q̄ deīceps ſunt prodita: preſentiões ſūt eorū q̄ a nobis ob circūflui aeris cām infeſtāt: de qb⁹ p ſn̄ias breui ſūma quaſi decurſu p capita cōmonuit. Sed libro de morbis vulgariis latius docuit. In his vero predictionib⁹ obmiſit q̄q̄ ad huius opis inſtitutū attineāt Itaq; rectius erat q̄ſuiſſe q̄ ob rē dicere ſupcedit: qd nā dīnū hēat̄ q̄ praue enarrat̄. Mihi vero vī ob libri magnē; haud q̄q̄ adieciſſe huic volumī tractatū de vulgaris morbis & ob id ſiſ̄ abſoluit librū in calce hoc adſcripſit. Op; ipetū morborū exuperantiū cito cōſiderari nec nō tenere tpis cōditionē. Ergo q̄ neceſſe ſit agnoſcere medicū: & ſi qd aliud attinet ad prædictionū ſollerciā: & itē geniturā morborū exupantiū indicauit: ppriū verū volumē ſeorſū illis dicauit p ſnias inq̄ vt eſt pditū breui ſūma: li. vero de morbis vulgariis fuſius tractatū excoluit. Quāobrē nōnulli expoſitores ſtatim ab hoc ope librū de morbis vulgariis merito enarrauer̄t: & nos ſiſ̄ faciem⁹

GLOSSA.

OCaſionē habem⁹ præſumēdi totū plogū bis dictū & ſit ab aliquo inutiliter adiect⁹, cū litera preſēs in præfactiōe ſit poſita: in calce illi⁹ cū hoies intereāt, quicquid ſit ibi poſita aut hic repetita expōne eget. Sume eni̅ facere ad rē pronoſticationis illius diuini cōtēplationē dicit Hip. Primū qd ſe offert notandū eſt q̄ litera noue traductionis hēt diuinū: & ipſi⁹ loco antiq̄ habebat celeſte, diuinū dicit̄ a deo & celeſte a celo, apud Grecos celū vocare deū aliquibus placet & gētili. s. canonis. c. de hiera. citat. textū 22. in pº de celo. Ariſtotelis, q̄uis qd ex eo textu magis ītellexi fuit: poni celū in gn̄abile q2 celū deorū ſedes eſt: qui cū ſint apud eos etiā quid eternū: ipſorū māſio eterna eſt. Sed ex Gal. deduco celeſte ſumi qn̄q; pro diuino, nā in verbis obſcuris in hoc cōmento dicit q̄ in lib. 1. de ractione victus

versus

verſus finē in canone.35.antiqui aūt exiſtimabant ſup iſtos ꝓprie ꝙ ipſos ꝑcuſſit ꝑcuſſio de celo:q̊s noua litera vocat ſideratos:iſte ē ergo text⁹ quē obſcure citat Gal.in comēto ſub verbo ꝑcuſſos,ex q̊ ſi qs citet Hip.aliquē morbū eſſe adeo,ex eo textu percuſſos a celo.i.adeo.ipſe nō cōſētit in illā analogiā ātiquorū niſi ꝓpter necis celeritatē,qđ tū ſtati magis declarabiť.

Igitur primū,qđ eſt conſiderandū quid per diuinū ſeu celeſte inteligat, 2° qualiter in hac arte ipſius cōtēplatione maxime iuueť.S up primo ergo Gal.introducit tres modos quorū duos primos poſpōit:vltimū vero accè ptat.Primus ergo monet medicū cōtemplari, ſi in morbis ſit quid diuinū: hoc eſt ſi morb⁹ ille adeo comitatur.nā q̄buſdā antiquorū viſū fuit pluries torqueri hoīes ingruētibus morbis dei præcepto,q̄ expō confutať a Gal.q2 non eſt ad mentē autoris,nā expoſitor abſtringitur hac lege:ſiue verū aut falſum dicat,id inſinuare ad autoris mentē,cū igitur ab Hip.nullibi inue-niamus dixiſſe morbos adeo cauſarii:igiť id dicere nō eſt de mēte autoris fruſta enī comēdaret qđ nulibet ſcripſit.ꝙ ſi offeras Hip.duob⁹ modis id comēdaſſe:primo ex textu citato prō de ractiōe victus.Vidiſti nō fuiſſe eā ſuā intencionē,ſed explicare cauſam cur priſci eo pleuritide effectos de ſup eſſe ꝑcuſſos credebāt,propter necis ſiľ; celeritatē & viriditatē affecti lateris,vti eſt eorū qui a fulgre occiduntur conditio.ꝙ ſi ſecūdo clarius of feras Hip.libelū de diuino morbo inſcripſiſſe:reſpōdendū eſt id feciſſe ad redarguēdū eos qui diuinū aliquē morbū credebāt:nā epileſiā nō eſt aſerē dū dici poſſe diuinū morbū:bene ꝙ rationē impediat q̄ pars in nobis diui na dicitur,nec medicus abſq; reuelatiōe id percipere poſſet.Sed qui reue latione dignus?concipere.n.talē eſſe:ex impoſſibilitate curatiōis,cui allu dit illud Gordoni.cap.de epilleſia,ꝙ nō curātur quia forſan non bene cō-ueniūt cū deo id chriſtiane protuliť quod Hip.non contradicit.Iuſta enī fi xionē cauſarū,morbi ſunt ſepæ īpoſibilis curatiōis nr̄iter.Vnde ob hoc no mē:tolerauit Gal.primo de morbis curādis:addi finitioni in morbi:ſtabili tatē & durationē.Extra eā igiť mētē Hip.bona pars medicorū tenet adeo comiti morbos:ſic Aui.in ſua Metha.proter hoīz flagitia & ꝑſerti peſtes & clarius azarauius capite de epileſia.Nos āt ex fide clarius habemus:ſci mus.n.ſororē moiſi ex pctō murmurandi lepra eſſe affectā:& ſcim⁹ auto rē vite morbū corporeū curaſſe peccatis remiſſis:Iuſta id vade in pace & āpli⁹ nolli peccare:ob qđ iubemur medici ante oīa precipere infirmis cōfi teātur pctā ſua.Ex canone cū ſepe īfirmitas corporalis.&c.Ergo expoſitio iſta licet vera ſit non eſt ad mentē autoris.

Secundus ſenſus ēt a Gal.taxatus eſt ꝙ per diuinū ipſe intelligat dierū decretorū ſignificationes & miſteria circa egrotos.Vide q̄tū interſſit inter diē.7.&.6.in 1° dierū decretoriū,vt tā varie exeāt infirmi:quorū dierū iudi cium cū ſit adeo vtile pro actu pronoſticationis:habeātq; pro cauſa princi

piū

pium occultum & celeſte ſcilicet lunæ in fluxũ & motum, comũioneq; ali‑
orum ſiderũ fortunatorũ & infortunatorũ, q̃ oia diuia dici poſſũt vti ꝓpie
tates occultæ, & ad hũc ſenſũ hiera picra ĩterpretatur diuia, qa actio ſoluti
ui eſt res diuina, ex ſui natura eo.ſ.ꝙ cauſa ꝓpietatis eſt virt⁹ celeſtis vt ille
meſue, aut pleniſſia & ſupior ĩfluẽtia ex A ui. ĩde virib⁹ cordis, cũ igit̃ die
rũ decretoriũ talis ſit artifex, diuinũ q̃d latet ĩ eis. Quod ſi oĩo cõtẽplaretur
medicus preſertĩ hos aſpectus ad diem caſus ĩfirmi. ſungereſq; eis infirmi
natiuitatis iudiciũ, multa poſſet prædicere de felici, aut ſiniſtro exitu infir
mi, de quo aliquid gal.3. dierum decretorium. Quorũ dicta & ſi tolerabilia
ſint, non tñ ad mentẽ. hip. propter multa. Primũ qa ſic igẽs labor eſſet aſtro
rũ cõiunctiones exacte conſiderare ꝓ ſinglis ĩfirmorũ quid ſi natiuitatẽ cõ
tẽplaret̃, formãdo figuras, calculãdo & iudicãdo, & q̃d pl⁹ eſt talia nõ ꝑtinẽt
ad medicũ, niſi aſtrologus ſit & diſertiſſimus. Sed pauci ſunt aſtrologi. & ſi
cõciliator diff.10. Velit neceſſario medicũ eẽ aſtrologũ, poſponit deĩde gal
hunc ſenſũ, qa lz iuditia dierũ decretoriũ cauſã habeãt diuiam hoc eſt ſupio
rem, nõ q̃ſcũq; res licet vocare diuias, q̃ habeãt cãs incognitas. Sed vbi ſi‑
mul illud ĩcognitũ ſit admirãdũ, q̃d dat ſẽtire nõ eẽ ĩcõputo ac iuditio de‑
cretoriũ dierum. Sed hec ratio domini gal. ſemp cum ipſius pace parũ valet
Primo qa coartat acceptionẽ huius termini diuinum, nã coĩter q̃d excedit
op⁹ q̃litatũ primarum diuinum ſolemus vocare. Vti vim generatiuã q̃ vl
tra craſim qualitatiuam compaginem membrorũ format. 2 de tẽperamẽtis
nõ negãdo eos effect⁹ dignos eẽ admiratiõe. Scdo & forti⁹ gal. ꝙ diſpõnes
aeris & ab eo ꝓnoſtica quẽ ſenſũ ipe exaltat, non video ſic eẽ ĩcognitas ipſi
us cauſas atq; ſimul eẽ admirabiles, quod.n. cẽt occulti⁹ ĩ eo eſſet diſpõ peſ‑
tis ꝓpter celeſtes formas A ui. prima.4. cui⁹ tñ euẽtũ vt medic⁹ ignorat ibi;
Volumus ergo illum ſenſũ abiiciendũ, non ex motiuo gal. ſed ex noſtro, ne
medic⁹ ſit ſic obnoxi⁹ aſtrologicis iudicis, in quibus propter inſtabilẽ mate
riã ac artificis exiguitatẽ ẽ tãta deceptio. Sẽ[?]ergo terti⁹ quẽ gal. ait eẽ ad
mẽtẽ hip. ẽ, ꝑ id diuinũ aut celeſte ĩtellixiſſe abiẽtis nos aeris diſpõnẽ, ꝑ cu
ius exq̃ſitã cõſiderationẽ admirabil̃ nimiũ q; ſtupẽd⁹ habebit̃. Fũdat⁹ in hac
ratione, ꝙ nõ debet auctor aliquis aliquã rẽ ſũme cõmendare cuius nuſquã
in codicib⁹ ſuis mentionẽ fecerit. Sed nllã aliarũ rerum ĩtellectarũ ab aliis
cõmendauit, aeris vero diſpoſitionez ſũme, in calce huius opis, cum dixerit
& tenerit temporis cõditionẽ, hoc autẽ hip. per modum epilogi reſumit ad
ea q̃ hic in prohemio, in eo textu cum plures hominũ ĩtereãt, vbi ĩpetũ affe
ctionũ præcepit cõtẽplari ad naturæ vires, in quo textu ĩ dicta prefatiõe illi
co ſuddit, & ſi quid diuinum ĩ morbis habetur. &c. In calce vero vt diximus
expreſſo eodem morborũ ĩpetu, extẽplo adiecit, tenere ergo temporis cõ
ditionẽ, ex quo liquet. Vtrobiq; idẽ ĩtelligere, quantũ autẽ ad excellentiã
prædictionis ac certitudinem faciat hec contemplatio, ſubdam⁹ breuiter pri

mum obiciendo. Si pars hec eſt medica, & pronoſtica, quid de futura diſpoſitione aeris poterit medicus predicere: niſi vt aſtrologus? breuiter: aer qui cõſideratur non ẽ niſi preſens aut preteritus & ex preterito in preſente: aut ex preſenti ĩ futurũ predicit egritudĩes. Iuxta vi & cõditõnẽ taliũ tpũ: mutationes. n. tẽporũ maxime generãt morbos: ac iuxta eã mutationẽ maiorem aut minorem de pxio aut lõgius erit ea impreſſio. Sed q̃liter aeris diſpoſitionem rẽ ſic familiarẽ & notã: diuinã vocat. Reſpõdeo: primo ꝙ aerem exprimere pro cœlo & re alta ſeu ſiderata non eſt abſonũ: nam helias dicit ſcriptura raptus Celũ: i. p aerẽ, & cõſtat ꝙ eſt de cõmũi cõſenſu apud nos ante die; iudici manifeſtatur⁹ antexpi pſidiam ac cauilationes, item alibi pluit illis de cœlo mana, & conſtat his duobus locis p cœlũ aere; intelligi, eidem medice loquẽdo ĩ apatu epidimiarũ p gal ac primo ac illi⁹ ſup verbo hip. erat cœlũ nubilũ, eſtq; ſcepe cauſa q̃ aerẽ mutat a ſui curſu nr̃i occl'ta: vt pria 4. c. de febre peſtilẽtiali: & . 2. prii. c. 8. Quã admirãda aũt p̃ſagia ex tali contẽplatione oriãt. Parti ſũt cõprehẽſa ĩ. 3. apho. parti ĩ libro de morbis vulgarib⁹ ac p aui. 2. pria. doctria. 2. p tria capita, q̃d mirabili⁹ q̃ femĩs aborſũ p̃dicere? q̃ bonas iudicationes ĩ morbis, ſi tpa nr̃iter ſe reddiderit, & vice verſa inpret nr̃i ſtatu ẽt q̃ morbi oriãt ĩ tali cõſtirutiõe, aut ĩ pxima, & ĩ qua ætate, & vnde ſuccedet iudicatio, ſi fluxu ſauguis, aut ſudore aut abſq; his & ſic mirabil's reputabit, predicẽdo morbos, & qualis erũt exit⁹. viſo, ſi ſint contrarii aut cõfigurati cõſtitutiõi, q̃d clari⁹ erit legẽti hip. libellũ de aere & aq̃ ac totã tr̃tiã apho. ac dictũ librũ de morbis gralãtib⁹, & pfecto dolẽdũ ẽ q̃ tũ nr̃is tpib⁹ poſponat hec cõſideratio, vt tota ea lectio ſpernatur, & vtina; p̃ſẽtes morbos agnoſcerem⁹, cũ vere ea eruditio nõ ſolũ ad gl'iã medici ſed frugis eẽt magne, corpa ĩ oppoſitũ prepãdo, & ei ĩpſioni obuiãdo, q̃cũq; n. p̃ſẽtes morbos curãt, eos anteq̃ ſint phibẽt, libello ĩtroductorii. Sed ſi hec vere fuit hip. mens, neue, deus nouit. Sat eſt gal. id ſenſiſſe, & aliq̃ l'eſt cõiectura allegata. Verũ eſt ꝙ multũ dubitare facit, ea ſeries hip. vbi dixit, propter impetum morbi ſepe medicum non valere arte ſua morbis obuiare & ĩ deo iuuetur ſaltim pronoſticatione, predicendo periculum, quo facto inſtigat ac excitat ſtatim medicum ad diuini contemplationem, quod ſi eſſet aeris diſpoſitio, neſcio quantum conducat ad tam conſcium iudicium, niſi eẽt videre ortum vnius morbi ſume diſtantis a diſpoſitione aeris, vti cauſone; ardentiſſimam in rabioſa hieme frigida, aut ſimile. Iam fuit aliquis, ſicut ille raimundus in libello de ſecretis naturæ, qui dixit galen. voluiſſe occl'tare hoc ſecretum hip. ac ipſum per celeſtem aut diuinam rem, quitam eſſentiam intelligiſſe dictam cœlum apud antiquos, propter mirabiles effect⁹ quos producit ad inſtar cœli, cum ſuis variis aſtris & cõſtellationibus & illa quinta eſſentia, vim habens omnis aſtri, tot mirandos producit effectus vt vitam iam õnino lapſam ac ſpe expertem, redducat ad lucem, & plurima a

ia pulchra profert.II.parte vide,quod tamen ego credo pie,& potius ad cu rationem,quam ad pronoſticum faceret,quod ideo abſſit,quare &c,

CONſiderari conuenit hũc immodũ ꝑ morbos acutos ꝓ̃ci pio vultu an egroti ſit ne ſimilis beneualentium potiſſimum ſui:ita enim optimus erit:ſi vero quã maxime contrarius ſi mili ſit:exitioſiſſimus eſt. GALENI

PERSPICVE idicauit vt hoc lib.de morbis agat acutis, i cepit aũt ab iditiis q̃ in vultu exiſtãt,eo ꝙ i primis appareãt,& vi; obtineãt maximã. Vt h igit̃ i primis appareãt cuiuis ꝑſpicuũ ẽ.vt aũt vi ad ꝓ̃dicẽdũ obtineãt maximã deiceps diſcas licebit,atq; i primis reuocet̃ i aĩo cõis toti us medicinal̃ artis ꝓ̃fatio q̃ lib.cata yatriõ pretexuit hunc imodum. An ſil̃ia an diſſil̃ia ſint ſtatim inter initia cõſideraderãdũ de maximis de facillimis ex his q̃ ex toto & vſq̃quaq; accedunt,& quę cõtueri licet,obtuitu,tactu, au ditu,lingua & animo vſurpare,nõ enim preſentiones ſolum ex his verum etiam curatiões affectum inchoãt.Igit̃ quonã mõ curari debeãt affect⁹.lib de curandi via & rõe diſtinitũ iã eſt,de preſenſione nũc agendum eſt, remo uendũq; vt interſit ꝓ̃dicendi artis non ſolum futura. ſ; ẽt preterita preſẽtia ex quibuſdam indit is i corꝑe ĩuenire.Sed preſẽtium cognõẽ ꝓprio & ſuo nõie cõſueuim⁹ nõiare dinotationẽ.Itaq; cõſiderãdũ admonet vultũ egroti iter initia ſil̃s ne,an diſſil̃is bñualẽtiũ ſit.S; potiſſimũ ſui hoc ei ſignum ẽ; decreta.Hip.itelligit̃:vt nõ ſolũ de cõi nã oim,ſed ẽt de ꝓpria vni⁹cui⁹q; p̄ cepta artis cõſiderẽt.Cõferri ei ptes affectas p̄cepit cũ bñualẽtib⁹, neq; alie nas itueri,ſ; eius q̇ affect⁹ ſit.Optim⁹ igit̃ egri vult⁹ ẽ q̊ties ſil̃im⁹ ſui ꝑma neat,e cõtrario deterrim⁹ ſi q̄ maxie i cõtraria vertit̃,ea vero q̃ iter optiũ & deterrimũ hẽant̃ tua itereſt cõſiderari finitis extremis, nã ſi ꝓpriora ſũt o ptimo mel̃ora,ſi deterrio ꝓpriora,deteriora exiſtũt.Media vero inter hec ſũt q̃ pari vtriq; itercapedie circũſiſtũt.Itaq; vl̃tũ opti; vno capite cõplex⁹ idicauit,maxie vero cõtrariũ vtpote nobis neq̃ q̄ famil̃arẽ ꝑticularib⁹ idici is explanauit,e q̇b⁹ ſig̃la ſeorſũ aggrediar ꝓdita deiceps ad hũc modũ.GL

Cũ liber iſte de ſignis ſit,& iꝓorũ finis triplex, vt ꝑpeſſũ ẽ,talib⁹ vtit̃ me dic⁹ vti medio q̊ ſaĩtatẽ mortẽ aut picl̃; ꝓtẽdat ab hac igit̃ ꝑte icipit tracta t⁹ hui⁹ opis ſeu pars executiua,q̃ tota verſat̃ i hoc prio lib.circa ſigna q̃ ſu mũt ab exttemis mẽbris,iſti⁹ aũt text⁹ ſentẽtia ſi ga.credim⁹,aſſumat̃ aliq b⁹ pũtis.Prim⁹ ẽ de ſolertia medici circa acutas egritudies.ſcd̃⁹ ꝙ icipit au ctor a ſignis faciei,q̇a mãifeſtiora & precipua.3⁹.ꝙ hec cõſiderario ſimili tudinis aut diſſil̃tudinis i hoc.pri.ſigno ꝑpenſa introducit̃ tãq̄ ꝓhemiũ ad oĩa ſigna,vt ea lege claudant̃ .4⁹.ꝙ ſignũ ꝓnoſticu; cõſpicit p̄ſentia & p̄te rita,& ſi pricipalius futura.5⁹.ꝙ facies ifirmi debet cõpari prio generaliter ad faciẽ cui⁹cũq; ſani,ſed cũ id medico nõ ſufficiat,nõ ſolũ i generalib⁹ ver ſãdo, ſed & ꝑticulãria rimaturo,q̄ obrẽ facies ipſi⁹ ad ſui ipi⁹ ſani debet ref

 ferri,ẽ

vltim⁹ ꝙ ſigāt duo extrema, vl₃ facies ſana,& hoīs fūcti facies,q̄b⁹ extremꝭ ꝓpēſis,de facie in medio exiſtēte diiudicet,ꝓut vni aut alteri ꝓpinqor ſit:
¶ Ratio primi puncti eſt ꝙ cum acuta egritudo ſit breuis & periculoſa ,ex gal.3.de dieb⁹ decretoriis & ſi breuitas cōſequtiua ſit ad impectuoſum motum q̄ ipſā cōſtituit acutā,inde eſt ꝙ triplex cōmoditas pronoſticationis, i eis habet maxīe locum,op₃.n.in talib⁹ ſūme infirmum obedire medicis, vt nullum cōmittat errorē .Iuxta id hiſac i libro febrium de colericis q̄ ex prerogatiua acuti dicunt,ꝙ acuitas colere nō ſuffer ignorātiā medici , aut īfirmi ſtultitiā in his.n.pecare morbis,tāgit vitā.In cronicis aūt raro eſt ꝙ non cōmittat error. 3. huius ,aut ex īfirmo medico aut miniſtris,nec id tāgit vitā oportet ſcđo eminētiſſimo acutorū ꝑiculo ob uiā ire,vt caueat aut tolerabili⁹ reddat,q̄a ſm̄ quoſdā,poterit ex preuiſione medici mors ſuccedere minori cū afflictione,in cronicis vero ſepi⁹ ſuccedit mors ad inſtar vltimi ſenii cum reſoluti intereant,item cum ſubitus & inopinatus exitus ſit acutiſſ. morbis familiariſſim⁹,tp̄is ꝙ anguſtiis arti opāti nō cedat, vltimo comodo potiat̄.ſ.futurā mortē prout eſt p̄lc preſagiēdo, ne inopinata ſors eū culpabilē reddat.Circa qđ ſtatim īſurgunt duo dubia nō pretereūda,primū ā circa omnē acutā egritudinem iubeat ſolicitum eē medicū.2⁹. ſi tantū circa acutas egritudies.De primo videb t ꝙ ſic cū dixerit abſolute p morbos acutos,oppoſitum q̄a nulla cautela poteſt haberi circa peſtilentiales morbos dic ꝙ loquitur principaliter de omni acuta egritudine per peccatum publica₃ ,nā duo complēt ꝑfectionē i his ſignis,neceſſitas & certitudo , & hoc vltimum cadit a peſtilentialib⁹,vt gal.2.apho.criſis ſemp minat̄ bonum,niſi ſit i peſtilentialibus:nō negādo ſigna mala ſatis habere locū i his morbis De ſecundo autem dubitatur cum infra.de quartana hidropiſi ēpimate ſit ſermo,q cronici ſint morbi,dic ꝙ tales veſtigia ſunt acutorum,ac cum hoc nihil ſibi cum his ſignis,de quib⁹ ſtatim,cum ſubita faciei mutatio lōgiqua eſt a cronicis,preſertim ī primis diebus tribus,prout illa particula in primis exponitur,ꝙ ſi in cronicis ſimilis maneat in principio ſibi. Videndum, ſecunda apho.non eſt de ratione huius libri cum in ambas partes non cambietur.¶ De ſecundo autem punto dicimus notum eſſe infirmi faciem primo offerri ipſi medico,cum ſedeat coram infirmo & ipſum ſalutet,& pacifice intueat̄,& nō toruis oculis,ex quo medici benginitas oſtēdit̄,& īde allici incipit īfirmus ipſi⁹ fauore,qđ cōfidentiā facit vt dictū eſt,& cū hec pars libere poſſit cōſpici i maſculo & femina,toto tēpore quo adloquit̄ īfirmum , & dimittit ipſum reformari, v t non variet̄ pulſ⁹,contēplabit̄ ipſi⁹ faciem,nec hec ſigna de facie,tantā colationē habent vt reliqua,& ideo in ſe ſūt clariora.Si autem verſ⁹ parietem aut dolore cōpreſſ⁹ ſupinus iaceat infirm⁹,aut alienatus vt honorē minime preſtet ingredienti medico,īferi⁹ hoc habebit cōſiderationē.Sūt quoq₃ ſigna a facie ſūpta principaliora,q̄a facies eſt quo

humanum

dam exẽplar naturæ, vbi vrget & oſtẽdit̃ ſpecies humana, & ſic dicit̃ hoc eẽ humanum, ſufficere apud theologos in batiſpmate, & ideo clericus maīfeſtat faciem illius qđ offert̃, & ipſa viſa icipit officiũ. Gal. aũt promittit ſe daturũ inferius cauſã huius principalitatis, & vulgus de hoc bene perpẽdit cũ dicat q̃cq̃d corp⁹ habet, facies predicat, & ideo apud iuuenalẽ quid tibi cũ vultu. Quia tamẽ vt īferi⁹ tractabit̃ ſignorũ pricipat⁹ ex ſignis ſũptis a principalib⁹ mẽbris integrat̃, ideo ſigna a facie ſũt principalia mediate, ꝓ q̃to ī ea principaliũ oīm virtus refulget & ſentit̃ cerebro nãq; ſubdita eſt ſiũ ſitu; & multiplicẽ ꝓpaginẽ, q̃ inſerit̃ ei ab ipõ deriuatã, colorq; quẽ facies ex cutis ſubtilitate p̃ aliis partib⁹ repreſẽtat, vtri⁹q; ſãguis & ſpuũ; eſt effectus, cũ p ſpuũ; lucem, color permaneat florid⁹, lux. n. actuat colores prio de aīa ac ide ſenſu & ſenſili, ſp⁹ autẽ lucidi ſunt pria pticula apho. ac tracta, de viribus cordis p A ui. ſimiliter illa hilaritas q̃ in facie ſe offert, vnde in euãgẽlica doctrina hipocritæ exterminant facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes, nec dico ꝙ vtuntur cimino frequẽter vt palidiores videãt̃, gẽti 2. cano. ca. de cimino. O bone deus quot mala hi falſi hipocritæ ſeminãt īmũdo, tam propenſe propiam vtilitatem anhelãtes ſub ea ouili pelle. Solet ergo animi aflictio ficta aut vera hoc ſpeculo inſigniri, ſic & letitiæ preconia Conſentaneum ergo eſt exiſtẽtibus exterminiri cauſis veris in acutis morbis, poterit et membrum hoc īmutari, non parum iuuat ad hanc variationẽ ꝙ ſit ex tanta membrorum varietate conſtans, quæ. n. ex multis ac diuerſis conſtant, magis ſunt corruptioni obnoxia, vti de pluuiali aqua aliquando dicetur, eſtq; membrum hoc ſãguinis & ſpuũ; expers naturaliter, nec obſtat tantũ reſiſtere frigori, illud. n. eſt ob conſuetudinem ꝙ ſepe frigori occurrat & non veletur, tanta ergo dicta ſint, vt hoc ſignum eẽ potiſſimum ſentiamus. Circa alium pũtum eſt notãdum ꝙ hoc ſigno vtitur. Hip. tanquã p̃ſatione ad oīa ſigna, vt tantũ habeant maliciæ quantũ a ſtatu nr̃i diſtant & tãtum pſectiõis vt ſãnis nõ diſentiant de quo aliquid primo de criſi, & ideo ī hoc genere ſignorum ſtatuenda eſt naturaliſſima facies, ſic & deterrima, altera eſt ſaniſimi hoīs, altera defũcti, inter quæ eſt omnis facies de q̃ accidet ſignificare, ex quo licet intelligere cũ textus loquatur p ſimilitudinẽ ad ſanũ aut mortuũ, nõ eſſe talẽ ſed vt talẽ, non conuenit ergo etiam morbo preſente faciem eſſe ſimilẽ ſano, qđ aũt thadeus īnuebat per talem ſimilitudinem cenſſeri infirmum reuerti ad ſalutẽ, cũ id iudiciũ ſit ī primis dieb⁹ recti⁹ dixiſſet ſignificari parũ ẽlõgari a ſalute, ſicut per ſimilem eſſe mortuo valde propinquari ei, in principio ergo morbi faciẽ tãtũ elongari, ꝙ diſtet a vultu ſãnorũ, nõ niſi magni īpetus eſt morbi ipſius, ob qđ tale ſignum eſt magni momẽti, ſi igitur videris vrinã pulſum anhelitum ceteraq; ſigna ī principio morbi fere ſtatũ ſuare nr̃em, bonum quippe, peſſimũ vero ſi valde diſtent. Quod vero ſubdit potiſſimũ ſui, valde comẽdãdũ eſt, cum medicus p

dicus per ſolā inſtructionē coē; non ſit perfectus.9. de placitis in verbo vni uerſalis in quā method⁹. Sermones.n. medicine coēs magnā ſuſcipiunt di uerſitatē cū ad particularia contrahuntur. Dicebat Auerois, & ideo bonū ē faciem non diſtare a ſāni facie, ſed optimum a ſui ipius ſāni, ita.n. in produ ctiōe fetuū cōtigit, ꝙ ſi ex toto paſſū vīcat, oīo redit ſimil & ſm minorē vi agētis abreuiat illa ſimitudo, ita ꝙ matri & nō patri, aut auo, aut homini, & itātū pōt īfirmari. virt⁹, ꝙ alicui extra hūanē ſpeciē, ſm quē modū, mōſtra oriūt, ſic facies mortui ē ꝓtētū quoddā ac mōſtrū ī hūana ſpecie, nō.n. dicitur homo niſi equoce ad qđ ꝓuenit ex ōni modo naturæ deffectu, & in tātū ſibi ſano aſimilat prout virt⁹ magis cōſtat, cōtēti ſalti, homini ſano nō ſit diſimil, pſerti ſi ipu; i valitudīe minime cognoſcebam⁹ qđ prīcipaliter attēdēdū ē ī hilaritate priuatione liuoris, efigiæq; mediocri pulchritudo .n. nō eſt par ōnib⁹, & q̄ q̄to morb⁹ acutior eſt, tāto cauti⁹ eſt ei occurrendū: cū in talibus differre ſit nocuū, ide viſa ſubita ac magna mutatiōe ī facie īfirmi, in ſudādū ſolicite magis, ex quo bene gal. ī cotō, ꝙ pars hec ad medēdi metho dū nō parū ꝑſtat, nec min⁹ vtle ē ſtatū nr̄e; faciei cōtēplari, vt ſciam⁹ figere terminū ī quē deueniēdū ē nō.n. ſcim⁹ elligere cōtrarii q̄titatē ſtatu nr̄i nō ꝓpēſo.3. de ſīplicium medicamētorū facltatib⁹ īſudādū ergo ē vltra genericas cōſideratiōes ſpecialib⁹ cōtēplatiōib⁹ nā penes id diſcrepat ſapiēs medic⁹ ab ignaro, dixit arnald⁹ ī ſpecl'o capite.51. Quib⁹ ōnib⁹ ſic viſis ac pēſatis, nō eſt facile qđ reſtat de veritate cāonis ac text⁹ hip. nā ex aui. pria.4. tra.1. ca.4. nō lōge a pricipio inqt, ꝙ ſi māſerit cū diſpōne ſua nō eſt egritudo illi⁹ accuitatis: quæ verba ſunt refferenda ad faciei mutationē, dimiſſo labore gētili & aliorū, nam litera de nouo caſtigata id optime explicat, cum dicat quandoq; ex forma ſeu figura, nā ſi ipſa tornatilis fiat eſt egritudo acutam, tunc ſequitur litera quā obiecim⁹, ſi manſerit cum diſpoſitione ſua .ſ. facies egritudo tūc non eſt illi⁹ acuitatis, tunc ſic hip. ī preſenti cōmēdat ī morbis acutis, circa quos ſolicitos nos reddit faciem nō mutari a ſe ipſo ſano, ſed cū id accidit ſentit aui. talem morbū nō eē acutū quid ergo, item ſcđa apho. textu.28. morbum non variare faciem habet pro malo ſigno, ſed faciem eſſe ſibi ſano ſimilem eſt non eſſe alteratā igit. Ad dictum aui. reſpondeamus ꝙ ſunt plr̄es grad⁹ in morborū acuitate & l; corporis macilencia q̄ acquiſicia eſt, plures poſſit habere cās ex gal. dicto textu, morbi tamen īteſio ac magnitudo eſt potiſſima ergo tornatil & conſūpta facies ſi illico a pricipio appareat, intenſā morbi vi ꝓtendit, beñ ergo concedim⁹ ī acutis magis minui faciem q̄ in cronicis ſub eodem tempore, & ſi cetera ſint paria. ſed nō exterminat facies ī ōni acuto morbo, ꝙ turpis ac feda redat ergo non eſt īgentis acuitatis qui faciem ſinit eſſe cū diſpōne ſua ergo ī ea euerſione, q̄ multum diſtat vituperat, ſtat ergo ꝙ mutet ñceſſario ī acutis, & ꝙ ī ſalubrib⁹ nō valde elōgetur a ſtatu nr̄i hip. vero incitato textu non vituperat niſi nihil minui cor

nui corp⁹ per morbi pſentiã, minui autem qđ nõ cõducat ad feditatẽ & exter miniũ nõ vitupať, imo cõmẽdať. Sed tu poteris pulchre iterũ obicere, ſi ma gis rationale eſt in morbis acutis faciem mutari a diſpoſitione ſana, quã vt pmaneat cum diſpoſitione ſua & ſigna q̃ ſm̃ rationem fiunt ſunt bona, quæ vero extra rationem vereñda, quare ergo facies diſſimilis ſano qđ eſt cõſẽta neum ĩ morbis acutis magis vituperatur, quã oppoſita, ad qđ reſpondeť dũ taxat vituperari eẽ vltra rationem tabefactũ, ex quo aliquid eſſe contra ra tionem ſtat bifariam, vno modo a toto genere, alio modo quãtitate ſolum non ergo eſt cõtrariũ rationi cõſũmi ĩ acutis a toto genere imo cõſentaneũ; & ideo deterius eſſet ſub eodem tempore tãtũ cõſũmi in cronicis, ſolũ ergo eſt quãtitate malũ, qa ex illo exceſſu ſignificať magna vis morbi, q̃ diſtictio facit ad multa inferi⁹ dicẽda, ſed obicies adhuc fere ad idẽ infra nã ꝑ de mẽ te Gal. comẽto illius ſi vero nudos habeat pedes, ſigna q̃ diſcrepãt a cõditio ne & morbi qualitate, ſunt valde timẽda, oppoſita non ſic. Sed faciem eſſe ſub exterminio non eſt ĩconſonum eis, eẽ vero ſimilem ſano maxime pug nat ergo non eſt optimum ſibi ſano ſimilem ſeruare vultum. Poteris pro ſo lõne notare quandam diſtinctionem q̃ licet alludat illi priori de genere & quantitate explicat magis materiam in ſe tamen eſt difficilis. Ratio aut diſ ſonantia in ſignis que viſuntur, aliquando determinat eſſe abſolutum ſig norum, aliqñdo qualitatem ipſorum, ſcilicet ipſorũ malitiã aut bonitatem ſignũ eẽ rationale in eſſe abſoluto ẽ conſonare morbo, & ei adiacentib⁹. ver bi cauſa intenſio febris colerice, in iuuene colerico, ac in tempore eſtatis tali precedẽte regimine (eſſet adſoluta irationalitas) eam videre in ſene pituito ſo ac hieme, nũc ratio aut conformitas ſigni in eſſe abſoluto ſemper minuit periculum & diſſonantia auget. Et ſic intelligitur ille textus in morbis mi nus periclitantur egrotãtes, ſed oppoſita conſideratio habenda eſt in quali tate ſignorum concernenda, ꝙ rationalitas auget & inconſonantia minuit, verbi cauſa aleuiatio infirmi precedente coctione & euacuatione eſt ratio nalis, & his peioratio eſt irationalis, & non apparente coctione & euacuatio ne aleuiatio eſt irationalis, & peioratio ratiõalis, de quo Hip. in textu ſcđa apho. Alleuiatis non ſecundum rationẽ non opꝫ credere ergo irationali tas minuit bonitatem nec vereri mala que fiũt irationabiliter, & ſic iratio nalitas minuit periculum, ſemper in qualitate ſignorum, quaſi dicamus ꝙ cum ſolum habet rationem ſigni, quanto magis abſqꝫ ratione minus eſt ti mendum, ſecus cum cadit ſuper ratione cauſe ſignificate, quid. n. probo me dico ſi infirmus ãguſtieť aut ſincopizeť? Si morbus ẽ ſalubris, pulſ⁹ fuit ſẽ ꝑ cõſtãs, coctio fuit bona, ex eo. n. gaudet artiſta, lꝫ triſteť idiota vt dicebat ille alexãdrin⁹ prio epidimiarũ ergo ĩ bonis aut ſiniſtris ſignis ſẽper attẽdẽ dũ ẽ ſi rõnabilia ſint in ſui euentu, qa tunc ſuũ eſſe confirmant, & vice verſa cum autem dico aleuiatiõem abſqꝫ coctione eſſe irationalem, & ſic augere

timorem,bene conſentio eam rationalitatem minuere bonitatem,alleuiatio.n.ſignificatur eſſe quodam bonū ſiue verū aut apparens ergo in qualitate ſignorū aliqua irationalitas auget contra determinata, vt alleuiatio dicta abſq; coctiōe.Reſponſio eſt clara q̄ irationalitas minuit ſemper de bonitate in bonis,& de malicia in malis:aplicando nunc ad propoſitu; clarum extat,q̄ magna trāſmutatio in morbis acutis non eſt verenda vti in cronicis,q̄a eſt rationalis acutis & icōſona cronicis,ſed in eſſe ſigni boni aut mali irationalitas minuit & rationalitas auget. Vnde in morbo acutiſſimo vidēdo faciem nō admodū trāſformatā,illa iconſonantia effectus minuit maliciam illi⁹ſigni,q̄a tandē ſignificat ex aliqua cauſa morbū ſic edacē nō preualuiſſe,ſuper corp⁹,puta ex virtutis cōſtātia,aut humorū denſitudine aut pororū ſtrictura,ſed in veritate illa prior ſol'ro clarior eſt q̄d ſignū extra ratione a toto genere,aut q̄titate,ergo illa cōſuptio mometanea nō ē peſſia q̄ a toto genere ſit contra ſeuiſſimi morbi ipetū,ſed propter rationalitatē q̄titatis,l; ergo nō multū exterminari in facie deuiet a q̄litate morbi acuti cōmēdat̄,p̄pter renitētiā cauſarū q̄s diximus,maneri.n.oio cū diſpōne ſua eēt pei⁹ q̄ extermiari tātiſp ſi id i aliq̄ caſu daret̄,ſcit vria ſāa imorbo acuto.q̄re

Naſus compreſſus. **GALENI**

Malum hoc inditiū primū adſcriſit naſum cōpreſſū,Sed op; vt docuimus,cōferēdo cū nā cui⁹q; talia cōſiderari,nā ſi nā ſymmus eſt, naſ⁹ p̄ſus cōpreſſior apparebit,quēadmodū ſi aqlin⁹aut ēt ſubrect⁹ē,ita vero cōſiderādū ē vt i q̄tū a nature forma receſſit,itātū ipſe prau⁹ exiſtat. Itaq; cōpſſ⁹ naſus plane appet i his q̄ lōgiore morbo extenuāt̄,aut p̄ dolore cōflitāt̄,aut q̄uis mō exſoluātur,aut aio liq̄t̄ & itē i oib⁹defūctis,& ob eā rē q̄s merito colliget epilogiſmo cōi oiu; hoiu; vtas rōne prauū eē idiciū q̄d p male exiſtat affectionē,Ceterū q̄ nā ſit talis affectio p q̄ naſ⁹cōprimit̄ dogmatice iā cōtēplatiōis mun⁹ē idicare q̄; dephēdi tm̄mō analogiſmo cōueniet. Analogiſmus vero rō ē,q̄ ab euidēti auſpicat̄ rei obſcure facies cognōnē. Epilogiſm⁹vero cōis rō ē & oiu; aſſenſu cōſpecta.Sed primū epilogiſtice de ſingulis cōſiderem⁹ inditiis,recti⁹ci erit ex cōfeſſa cōmūniq; oiu; hoi; rōne facere initialē doctrinā,quā ſtati iter initia venire ad analogiſmū.GLOSA

Incipit hi.ab hoc loco proſequi ſigna a partibus integrantibus faciem , & deſcribit peſſimam,hoc eſt finitimam mortuorum forme, q̄ cōmūiter hipocratica facies dicitur,ſic Auerois.4.colliget.cap.43,eo q̄ depicta ſit ab hi. faciem autem laudabilem non deſcripſſit,ne cogatur omnem depingere faciem ,& ſi naturalem optas agnoſcere, infirmo prius non cognito tibi, poteris interrogare preſentes & neceſſarios de ſtatu naturali ipſius,preſertim ſi videndo faciem,ſatis turpem,ſigna alia non ſic ſint mala,quia talis diſformitas potuit ſibi ineſſe a natura q̄ ſi dicas ſat erit vidiſſe eam adeo turpem vt Hip.depixit ,quia nulli hominum ſano ineſſe poteſt,verum; extat quo

ad omnes

ad omnes cõditiones,ſed partes aliquot huius exemplaris poſſunt ineſſe naturaliter alicui,quo non ſic terrebitur medicus,ob quod A ui.ſcda.4.cap. 26.cum videris in oculis facie,aut aliis formam non naturalem op; in primis conſiderare ſi id ſit naturale ipſi in diuiduo,& non iudicet temere,& ſic medico,quo ad hec ſigna preſtat eſſe phiſionimico.Cum igitur ex tot partibus facies conſtat,incipit a naſo & ſignis ipſius.Si autem quis querat cu; plures ſint faciei partes,cur a naſo incepit preſertim ꝙ A ui,incepit ab oculis,ſufficit antoris placitum,aut ꝙ ſit pars in facie eminentior,& quod medico conſiderari primo ſe offert, vti vrbis eminentiores turris, aut ſane & magis aſſẽtio,ꝙ Hip.naſum habebat noſtrum quem ſic cõmendat. Si igitur naſus fuerit cõpreſſus ſiue acutus vt alia dicebat traductio, optime perpendat qualis erat naturalis forma,nam vnus eſt aquilinus, alter turificus, alius vero ſimus,quicunq; ergo compreſſus ſui collactione appareat notabiliter,eſt huius textus naſus,ob quam compreſſionem ſaltim cuſpis videtur acutior,& ſatis malum ſignum,& vulgus multum attendit ad hoc ſignum, quod oſtendit violentam & ſubitam mutationem a ſtatu naturali, cuius deuaſtationis ſicut reliquarum areſactionum plures poſſint aſignari cauſæ, conformitur ad gal.in ſecunda apho.cõmento illius febricitantibus non omnino leuiter &c. A c in cõmento ſequenti,non ex alio introducit ipſam reprobam eſſe ,niſi ꝙ mortuorum efigies parſit,malum nãq; eſt imenſũ ꝙ i viuo ſit tãta fũcto vicinitas.Cuius ꝓtẽti nequitia bifariã poteſt hominibꝰ declarari.prio via cõitatis cui oẽs aſſẽtiũt,& vocaẗ ille modꝰ epilogiſmꝰ fũdatꝰ hac animi cõceptione,illđ eſt peſſimũ ſignũ qđ predicat hominẽ viuũ ſimillimũ eẽ defũctio,hoc nemo negat,alius modus eſt analogiſmus,& eſt quedam reſſolutio aut propriꝰ quedã demõſtratio ex reſſolõne,qua aliquid ignotũ oſtẽdiẗ ꝑ aliquid nocius qđ ſit ſimpľr illiꝰ cauſa, & quia vbi aliquid cõcludiẗ ẽ neceſſariꝰ aſſũptionũ aſſẽſus,& q̃a nõ eque omnes ꝑſuademur ex eiſdẽ.Et q̃a in priori epilogiſmo,maior eſt apud omnes euidentior ipſa luce,aut fundaẗ in hac propõne, ſigna tanto eſſe deteriora prout a naturali ſtatu magis elongãtur,q̃ l; vetꝰ litera cõti ponat ocultari aliquo tempore recte loquitur ſicut dignitates reliquæ toto tempore quo ignoratur termini,minor autem propoſitio ꝙ talis naſus ĩueniaẗ in mortuis eſt publicum experimentum vnde concluſio a nemine dubitatur,ideo in ꝓbando hec ſigna eſt facilior via epilogiſmus,analogiſmꝰ vero ĩcipit a q̃ſtione propter quid talis naſus ineſt his egrotis,cuius queſtionis reſſolutio plene quietat aĩm,ob qđ nec hec via oĩo poſponiẗ ĩ proceſſu.nã huius conſũptionis duplex cauſa aſignatur,prior & de per ſe.ſ.igens calor deuorãs ſubſtãtiã carneam,quæ naſum decorat ac ſubſtinet aut natiui caloris tantam debilitatem,qui ad extremas partes nequit diffundi,q̃ ambo ſat exitioſa ſunt pro primi vero enucleatione notandum eſt ꝙ naſus conſtat ex illis duobus oſſi-

bus oſſibus triãgularibus ac cartilagine diuidente ac altera iſeriori cũ pua ſubſtãtia carnea potiſſime ad puntũ naſi, hec igiẽ pars carnea eo q̃ humidior, & inde maiori diſſolõni obnoxia prima apho. & .9. de morbis curandis, citius deuoratur, & inde gracilatur naſus, non quia continuatis diflacionibus etiam oſſa non obediant Defficit deĩde membrorũ ſubſtãtia ob reſtaurationis deffectum, & calidi naturalis abſentia, cui datum eſt gubernare ac proprium ſaluare ſbtũ; cum igitur naſus attenuaẽ, aũt igentem flamã que carnem deuorauit, aut cauſam exterminantem calidũ nr̃e, qđ ſũme eſt pniℓtioſſum. Poteſtq; frigiditate vincente huius membri ex calidi abſentia caro tabeſcere & cõtrahi. cui frigiditudini ſic obnoxium eſt hoc membru;, vt in iuaſionibus paroxiſmorum, hec pars predicet ipſorum euentũ ſat a lõge eſt. n. oſuoſũ ac cartilagineum membrũ, ac minime carneum, ex quo ipſius frigiditudo poteſt colligi, quantum nãq; ſanguine abundant tãtum calore [illegible] de temperamẽtis, & hec natiua debilitas preſtat occaſionem, vt ĩ mortuis quorum corpora aromatis condiuntur, ea pars non poſſit õnino muni [illegible] corruptione ergo in mortuis conſentaneum eſt hãc parte; gracilẽ reddi, & ſic in egritudinibus taxari eam figuram, que vicinatur tali extremo, q̃ rationes ſunt analogiſmi partes, qđ tamen non eſt ſic facile aut notum ſicut prior modus epilogiſmi, A ui. autem ſecunda. 4 cap. 35. plura alia ſigna attinentia ad naſũ poſuit, ſicut tortuoſitatẽ q̃ ſignificat ſpaſmũ malũ, & morte; ꝓximã & ita a planatione ipius, & cũ nõ eſt cõtent⁹ infirm⁹ ĩ atrahẽdo aerẽ naſo, hoc ẽ parte caua, ſed narib⁹ etiam hoc eſt iuuatur folibus inferioribus ſcilicet pulpis narium, & profecto raro fallit: & qualiter coſtatione nariu; fiat atractio aeris, cum impulſu & inſpiratione atractio fiat dilatatione, alibi eſt videndum per Gal., & ſic alia ſigna ponuntur ex odore iſirmi, & ex inſtillatione aquæ citrinæ in febribus acutis, & ſi cõpuntus non ſternutat quæ omnia poteris videre quare &c.

Naſus cõpreſſus: caui oculi: ad ſtricta tĩpora: aures frigide cõtracteq; & fibre earum verſe: item cutis circa frontem dura: intenta: arida: & color totius vultus viridis: aut niger. **GALENI.**

Hec quoq; inditia omnia circa vultum exiſtunt in morbis diutinis & doloribus, & animæ defectionibus & multo magis ĩ morte, epilogiſtica enim ratio facillima eſt, vt diſſimilia nature mali cuiuſdam obtineant ſignificationem ſubiicientes ſtatim ab initio id quod confeſſum conſpectumq; eſt, vt maxime contraria nature exitioſa, ſimilia vero ſalutis inditia habeantur. Itaq; hec a nobis de eis epilogiſtice dicta ſint. Nam poſt exquiſita ratione de omni eorum natura conſiderabimus. ℭ Fiunt ergo tales affectiones, aut ob aliquam cã; cõſumẽtẽ & corrũpentẽ ptes aĩaliũ carnoſas, aut ob debilitatẽ natiui caloris q nõ iſuper extẽdi ĩ extremas corpis queat ptes. ſed in viſceribus ſo

ribus ſolis exigu⁹ obſeruetur. Porro huic.ſ.cõmittat affectui vt ne preterea affluat ad extremas corporis partes tãtum ſanguinis aut ſpiritus, quantum antea affluebat habentibus per naturam & ob eã rem in vultu maxima mutatio naturalis habitus liq̃do apparet. Cũ ei partes oſſee, & item carnoſe & humidiores inter ſe adiunte ſint, tum autẽ oſſee ſubſiſtãt ſimiles vtpote tenaciores. Carnoſe vero humidiores que conſumãtur facile & collabãtur ĩ eas ob inopiam ſpiritus, & ſanguinis facillimus cognitu affectus eſt. Naſi enim circa ſolas pinnulas nomine ſubſtantia carnoſa, ſubſidium vero omne oſſeum eſt. Merito igitur quoties pars carnoſa conſumpta aut vacuata cõſidat, extremum eius tenue redditur. Pari modo quoties vehementer refrigeratur quod iam defunctis accidit, ſtipata enim per refrigerationem ſubſtantia carnoſarum partium gracilentus in ſummis merito redditur. Non enim alium quendam naſum vocamus compreſſum quã qui gracilentus in ſũmis exiſtat. Igitur ad hunc modum naſus compreſſus apparet, Caui preterea fiũt oculi ꝑpter eas ipſas cauſas. Sed quanto humidiores molliores ſq̃ ſummo naſo ſunt tanto citius cauantur. Quinetiam ſpũs copiam animalis participant, & item caloris non parum habent: quibus deficientibus merito contrahũtur. Id vero cauum oculorum eſt. Timpora ſimiliter adſtringunt propterea ꝙ ſola reliqui capitis muſculos habeant, q̊s nominant a temporibus crotaphitas, reliquũ vero caput õne ꝑri⁹ carne vacat. Aures frigidæ & coartæ, q̃a chartilaginee carne vacãt exangues habentur, itaq; celerrime refrigeſcũt, vt q̃ ſuapte nã ad affectũ iſtrutiores patiores q; ſint. Sed q̃ ob rẽ fibre earũ verſe ſũt, ã q̃a molliorẽ obtinẽt ſubã; nõ q̃ admodũ ſubſidiũ oẽ qđ ĩq̃ tenuis chartilago exq̃ſite ẽ tenuiore ĩtecta cute. Quã ob rẽ de ꝑdictis cauſis fibre extẽuãt, vertũt, ſiccitãt, ſtipãt: ita vero affecte retrouerſ⁹ tẽdũt magis ad originẽ ꝑbẽtiũ illᷣ ſẽſũ ñruorũ, & ei cõuelli cũctis corigi; exſicatis cõec, ꝑpriũ vero vnicuiq; ĩ corpe pti ẽ illo verti & cõuelli poti⁹ vbi ĩ exorũ ei ñruorũ initiũ ẽ. Id.n.ĩ digitis plãe ĩtueri licet ſi ei ĩtim⁹ tẽdo ab aliq̃ cã efficiat digiti ꝑſpicue ĩflectũt, ſi extim⁹ attẽdũt. Ceterũ ob eã ipã ſiccitatẽ ſtipatio nemq; cutis oĩs circa vultũ oẽm duriuſcl'a appet & ĩtenta. Affect⁹ vero mãifeſti⁹ appet circa frõtẽ, q̃a carnoſa ſubã tenuior hac ĩ pte cuti ſubtẽdit. De ꝑdictis vero cãis carnoſa nã afficit magis q̃ q̃ cutis iſtõne cõſiſtit. At vero coloris mutatio peſſia ẽ q̃ties ad nigrũ exiſtat, vtpote ſãguie refrigerato, quẽ admodum vbi foras effuſſus ſanguis conglobatur, moderatior vero quoties in cholorum.i.viride fuerit veteres enim aſſolent ita nominare nonunquam palidum colorem. Interdum vt pleriq; braſicam & lactucam chiloros ideſt virides nominant. Quiqdem color nigrior eſt q̃ rubidus eſt etiã tanquam initium quoddam nigri liuidiq;, quem frigus, perinde quaſi nigrum effecit. ¶ Quo circa vultus in quo omnia predicta habentur, exitiosus merito nominatur, iſq; per morbos longiores ſepenumero videtur, ra-

ro vero inter initia apparet. Et ob eam rem cũ maxĩo piculo ẽ, vt qui nullã abs tpe cauſã habeat. Lõgo eñ ĩterpoſito tpe cõſumi corp⁹, itẽ refrigerari ptes extremas haud q̃ q̃ mirabĩe ẽ, iter initia vero pſerti acuti morbi prorſ⁹ exitioſũ cẽſet, niſi ob aliq̃ aliã cãm taľ extiterit. Ceterũ q̃ nã cõmittere cãe eã rẽ poſit ipe, pcedẽte dictiõe docebit. Nũc vero rẽ adiiciẽdã q̃ videt Hi. omiſiſſe pri⁹ audi. Vt.n.p morbos diutios talẽ fieri vultũ nõ admodũ exitioſũ ẽ, ita nec ĩ terra frigida, hyeme, cõditiõe frigida, ſenecta, q̃admodũ p ſnias indicauit. Per morbos min⁹ piclitant ii quorũ nãq; morbus conuenit, aut etati, aut habitui, aut tpi qđ qb⁹ nõ cõpetit aľq̃ ex his rõne. GLOSA.

Proſequitur de aliis particulis faciei: vna de coloris mutatione mẽtionẽ facies. In cui⁹ expõne gal. ĩ prima pte explicat de naſo, vnde cõpreſſus fiat, qđ dimittimus q̃ ĩ pcedẽti textu plus quadrabat, & ibi dixim⁹. Incipit erg. expoſitio iſtius canonis ĩ ea pte cõti caui preterea fiunt oculi quorũ cõſuptõnẽ & cauitatẽ ab eiſdẽ cauſis itroducti, vt de naſo ſẽtiuit maiſeſtat. Circa qđ merito ſtati dubitabis, ſi.n. altera cauſarũ in conſũptione naſi, erat caloris nĩs debilitas, q̃ ad extremas ptes difũdi nõ valet, & ſtati dicat in ocuľ abundare ſpũ; animalẽ & calorẽ nĩe, ſcis.n. alibi hãc eẽ veriorẽ cãm, q̃ ocĩi nõ rigeãt ĩ hieme aliis ptibus faciei ſatis rigẽtib⁹, & ſi piguedo q̃ ſub tunicis eſt, calidũ fouens ĩ cauſa cauitatis, nõ eſſet refferẽda ad ocĩos. Dic quod argumẽtũ ſolũ pſuadet, minus eã cãm habere locũ ĩ ocuľ, pter naturaliter magis abundare calore nĩi, ſed exiſtere cauſa, vt minime ſupeditet, ipõ ĩ fluẽte cohibito p agredi ad extremas partes, ex penuria aut affectu aliquo cohibẽte etiam oculi ſentiet eũ deffectũ, ex cuius abſentia partis faciei vehemẽter traſmutari eſt neceſſum, & q̃to oculi vincunt naſũ ex copia natiui caloris tanto ex parte alia ſunt ad reſolutionem & cauitatem proptiores, quia humidiores, nec calidiores eſſe ſm naturam, redet eos imunẽs magis a coruptiõe, cũ ille calor eſt factus febrilis, cum iſte ſit alter modus ramificandi vnum ex altero. Iuſta illud Auerois colliget.7. qualiter autẽ humida ſubſtantia ſit magis diffiationi obnoxia ſuperius dictũ fuit. Fuit aũt cõueniẽs oculorũ ſbã; humidã eſſe, ad ſucipiẽdũ, itẽ q̃ ſint de genere aquæ, & nõ ignis, ſaltim oculorũ moles & ſbã, quod dico propter ſpũs vt plato tolerari poſſit, item ſi ea ſubã notabili calido predita, humida nõ eẽt, cito in tabẽ duceret. Cũ igitur ſp⁹ facile reſoluat ob ſubtilitatẽ, ſbã humida deffiatiõi q; facile obediat nec mirũ ẽ dictis cauſis poſitis, cauũ redi hoc mẽbrũ, & ide ſat mali ſigñari cu; alterũ dictorũ pnũtiet. Sed hoc ad huc eget aliq̃li excutione, nã Aui.ca. de empimate ponit ĩ ea paſſiõe oculos ĩpingari, & tumidos fieri, cũ igit ĩ cronicis plixo ſpatio accidat, qđ ĩ morbis acutis breuiori ĩ hoc cotõ, videt falſo dixiſſe cauarit ocĩos ĩ acutis. Dic q̃ tuſis q̃ eſt in ẽpimate moleſta, facit ocĩos tumoroſiores. ac corrupta coctio p vapores ĩ flat extriſecas ptes ocĩorũ, nã cõpatiũt nutritiua mẽbra ſpũalib⁹ ibidẽ, ẽ ergo. ratione cõſuptionis vtrobiq; caui

ibiq; cauitas diuerſo ſpatio. Sed ī epimate apparēs ī flatio, ſimīe habes ī ca. de paraleſi in.2.terti. ꝙ paruificat̄ ſbā & mollificat̄ ocul⁹. Qualiter autē nō ſolū p oculorū cauitatē, ſed ex ipſorū eminētia ſit formare iuditiū, inferius videbit̄ cū multis aliis iudiciis ex oculis, de quib⁹ ſimul aui.2.4.i.ca.33. Tpa plana. Tpa ſeu timpora ſunt ptes laterales capitis iter oſſa petroſa, frōtē & orbitas oculorū, & fit q̄dā mūitio a maxillarū pomis ad oſſa petroſa ſup eū do, q̄ anſa vocat̄ ſiue clauicula, ſub q̄ cuſtodiūt duo muſculi tpales maxime nobiles, qa multū ſēſitiui ob neruos eē ibidē nudos q̄dā modo, & caris exptes: ꝑter ꝑpiqtatē ei iporū ortui i eo loco nō potuerūt carne mūiri m̄tū & ſi ibi oio nō ſint exptes caris, imo copioſi⁹ aliis locis, & ē ocaſio ꝙ ea pſciti⁹ ca neſcat aliis ptib⁹ capitis, de quo obſcure aris.5.de gen̄ratiōe aīmaliū ca.4. in fine, q̄cq̄d ſit ex carne aliq̄tula q illī muſcul̄ adiacet ē in eo loco eminētia q̄ dā, q̄ ſi deuaſtet̄ ex acuto & edaci calido, neceſſū ē adſtringi tpa, hoc eſt con trahi ſiue planiora videri, vt vet⁹ dicebat litera eo exiguo humore depaſto Frigiditas auriū ē in tali diſpōne, ꝑpter m̄ta, ſūt.n.aures vt liq̄do videt̄ ex āgia mēbra pelle & cartilagīnib⁹ cōſtātia, inde ſua ptæ natura mēbrū ſat fri gidū. Sed anteq̄ vlteri⁹ ꝓcedamus obicies merito, cum ſit videre aures ru bicūdiſſīas vti in verecundia, vnde aris in.32, pti pro.in prio ꝓb. ꝑpter q̄d aures verecūdātib⁹ rubicūdiores facie, ac aliis pticulis, vel vt litera alia aliis periculis, q̄ litera licet damnet̄ a cōcili, ſaluari poſſet liquido, vt querat au ctor cur nō dū in verecundia verū ī aliis periculis hoc eſt accidētib⁹ animi ſi cut in ludentibus in anguſtia, ſunt ille partes aliis rubicūdiores, quo habito tūc ſic gal.1.de temperamentis probat in puerulis eſſe notabilē calorē, p ru brum colorē ſui corporis, qa id eſt indiciū victoriæ ſanguis, cui⁹ comercio mēbra magis aut min⁹ dicūtur calida eodē loco, igitur aures calidæ ſunt, & quid egemus teſtib⁹, cum aris loco citato aures calidiſſimas & bene colora tas nuncupet, videtur igit̄ gal. periclitaſe hac ī cauſa. Primo dicam⁹ ad pug nā aris & gal.in his locis, & ī m̄ cōciliatorē ibi, pars carnea q̄ exiſtit in extre mo aurium inferius ē calidior aliis partib⁹ faciei, & illa eſt q̄ rubet ex cauſis ibi & nō ſoluit complecte, quia videm⁹ totā aurē rubicūdā, crederem ergo colore rubeo affiui totā, propter ſubtilitatē ſbē, quæ irradiat̄ aſpib⁹ & ſan guine verſus eam partē retractis, ac ob ſpiſſitudinē cartilaginū manu tenet̄ ille color verum extat ꝙ ea pars inferior rubet magis, & citius eum repreſē tat ruborem a parte autem calida non valet augmentum ſuper toto mem bro, niſi mole & vt vincat ceteras, nec a complexione acquiſicia valet argu mentum, ſuper craſi alicuius membri. ſi gal. credim⁹ ſecūdo de ſimplicium medicamentorum facultatibus & ſc̄do de tēpamētis, & multis locis, nec vo lo moleſtari in preſēti p accidentalē cōplexionē pulmonis gal. ergo attēdēs ad magis natiuam aurium cōplonē, dixit ipſas frigidas eē prio argumento a ſubſtātia rei, tū inditio ꝙ facile infrigidēt cōuerſio.n. genere proporcio

nali facl

nali facilior eſt.1.de generatione.2.pri.ac.3,de ſimpl.pars.n.q̃ cito īfrigida
tur aut frigida aut rara.2.artis curatiuæ,ſic vinum dilutū calidum,citius te
peſcit meratiori,& ſucus latuce quā raffani, dicebat ille arnaldus in ſpecu
lo.Sic igitur cum aures frigidæ ſint ſuaptæ natura,ex occaſionibus cito īfri
gidātur,quod ſumi poteſt ab Aui.15.fen.terti,de ſignis apātu ſplenis, vbi
de naſo & auribus dixit,& membra iſta vehementis ſūt paſſiōis ab īfrigi
dātib9,qui paſſ9 Aui.eſt alter de terrebilib9 ſui canonis,& perperam expo
nitur,nec in codice antiquo aut caſtigato,niſi p expōne nrām quā deo du
ce videbis aliqn̄ cum expōne,vna,ad alios ſenticoſos paſſ9 qui ſunt in ipſi
us codice.Calido igitur febrili deuaſtante calidum naturale,qđ i aurib9 exi
gue vis eſt conſentaneū eſt frigidas ſentiri,ac carne fibrarum conſupta,ip
ſas fibras contrahi ad inſtar particularum q̄ cōuellunt.nō ſic.n.cartilago o
bedit in verſioni vti ea mollior ſba.De duricie cutis circa frontem ipſā,vni
cū verbum,quātu.n.defficiat humiditas huic parti exteriori,& carnis pe
nuria,& caluitium,qđ facile huic parti accidit,argumento ſūt,enuchi.n.nō
podraguizāt,nec fiūt calui dixit hip.q̄ oia & ſi breui tempore accidant ī ac
cutis prolixiori in cronicis vti in ethica.prio de diff.febri,& pria.4.ca. de e
thica, pars vero q̄ ſupra frōtē bragma dicta aut fontanela,lōge eſt ab hac ſi
citate.5.de generatione animaliū,ſcis.n.quātū pars anterior cerebi mollis&
humida ſit,ꝙ ſi ide argumenteris hāc pte āteriore maxie caluitio reſiſte
re,ſcis.n.eunuchos & femīas nō caluēſcere eode lib.ca.3.eo ꝙ ſpadones hu
midi ſint,reſpōdendū ē ꝙ pili cadūt deffectu calidi nr̄is,& humidi pigis&
ſcis quot poſſent hic ī ſeri de caſu foliorū ī arborib9,de mulis & equis, & ſi
mili b9 cu igit hac pte cerebru cōtineat,& frigidu & ībecille ſit ſuapte na
tura & q̄ vitioſa ſunt,cauſa parua īmutant,ex coitus frequentia,quo calor
naturał & humidu p coitū exacte cōſumit,ille partes depillāt,pars.n. oc
caſionis ad caluitiū eſt humiditatis penuria,ſed potiſſima caloris nr̄is debi
litas q̄liter ergo eueiat.Pars īferior q̄ frōtē circuit carnis expers obnoxia eſt
cōſūptiōi,vt arida tēſa & dura fiat.Reſtat cōtēplādū de faciei colore peſſio
mortē ꝓtēdēte,aut piculū magnū dicit erg. ſi ī primis dieb9 tota ī viridita
tē,aut nigredinē mutet.Antiqua vero litera habet alios duos colores ſcili
cet citrinum & liuidum.Sed ex more grecorum viridis clarus ſumitur pro
citrino,& viridis obſcurus pro liuido,ex quo id excuſari poteſt,aut ꝙ diſti
ctis viis in nigrum peruenitur vt inferius tractabitur.Quæ omnia vt luci
diora ſint,primo dubitatur qualiter ſuper ſigno tam infirmo & arundineo,
cui tam exigua fides adhibetut.2.cano.3.ſimpli.& ſecundo de temperamen
tis,tantum confidat hip.in preſentiarum,cum habeatur ratio de ſūme cer
tis.Reſpondendum eſt ꝙ cum his circunſtantiis ꝙ non ſit a cauſa primiti
ua,& ſit in tota facie,ac ī primis diebus,magnā vim obtinet, ductis ex illo
principio coiter cōceſſo,ꝙ ſumme deteſtabilis ſit eo ipſo viſo in defunctis.

Sed cum

Sed cum ad analogiſmum tranſit gal. Vituperat hos calores qa ſignificāt augmētū frigiditudis, vt in ſanguie deppoſito in flobotomiis aparet vt extito calore nr̄i, niger euadat. Sed in hoc viſꝰ eſt defeciſſe gal. nā in. 1. de criſi īntroduxit colorem nigrum factum a calore exceſſiuo, hic vero ſolū pētia frigiditudis fieri aſſeruit, preſerti, ꝙ ī morbis accutis ī quibꝰ habeat eaꝫ vi potiꝰ calorēq̄ frigus habeat ſequi, item quia color viridis nō videt̄ ſignāre niſi caloreꝫ eceſſiuū, ſicut ī colera praſina, vt ī. 1. huiꝰ & loco allegato, itē & ꝫ. dacto, ꝙ frigꝰ ſignĩcare poſſet, plr̄a alia etiā poſſet ꝓcēdeř nos. n. videmꝰ in ꝑcuſſionibꝰ mēbrorū calorē nigrū īduci, itē īmēbro doloroſo accidit viriditas aut nigredo, ſicut hip. & gal. 1. de rōne victꝰ, ī acutis textu. 35. erg. aut nō ſignificat dūtaxat frigꝰ, aut nō tm̄ picl'm. Pro ītroductiōe ad hoc dubiuꝫ opꝫ cōſiderare. cutim nr̄ā eē membra quodam repreſētās colores q̄ ſūt ſub eo, vti vitrū aut ſimi'e, ꝓpter ſui poroſitatē & traſparētiā, ſcis. n. alias fuiſſe quēdā tirannū, q cuti humanā feneſtris apponebat, & tpabat lucem ſui raritate. Scđo opꝫ notare ꝙ color q in cuti appet, aliqñ eſt gratia humorū iuxta id gal. ī. 1. apho. comtō. 2. color q̇dē corpis abundātiā humorū oñdit &c. q ſic cauſatꝰ ab hūoribꝰ, ē malꝰ aut bonꝰ ꝓut humorū vitiū oñdit magnū aut paruū, habes fūdamentū ī. 3. huius textu. 39. vbi ait diuerſitatē coloris ſignificare diuerſā cāꝫ q̄ cōuulſionē puerulis inducit ex q̄ ibi viridē & nigrū taxauit colorē. Cōtigit deide variari colorē ī cuti nō ꝙ hūor variet̄, ſed ꝙ variatur cauſa q̄ manu tenet pre exiſtēteꝫ colorē. Eſt vlterius notādū vt ſumitur de mente alberti libello de ſenſu & ſenſili, & eſt fere oīum ꝙ pſentia lucis ē maxima cauſa ī colore albo, & ipſiꝰ abſentia ī colore nigro, coruu. n. ꝑ ſolā limaturā variat colorē, manenti ſub eadeꝫ craſi, qđ mire ſubtiliter ariſt. ī. 1. de generatiōe aīaliū. c. 6. de colore aīantium, calidæ aquæ pilū faciūt albū, frigide nigrū, cutꝰ cauſa ꝙ calida plꝰ aeris habent, aer aūt ꝑlucens albedinē facit quēadmodū ſpumā effici certū eſt, & exoro te videas aīmalia alba ſūme commendari ī meliori calore, & ſuauitate, cōtra vulgum qui adeo vituperat gallinas albas, videndum tñ ē ſi illa albedo a nr̄i fiat calido aut nō. Sed de his ſatis. Et licet huiuſmodi cauſa non ſit preciſa, eſt tamen multi valoris. Sit aliud fūdamentū ꝙ ſpūs noſtri ſūt lux quedā, aut ipſiꝰ ſatis ꝑticipes tracta. de viribꝰ cordis ꝑ aui. ac pria terti capite de melācolia, vbi dixit ipos ſolicitari ī tenebris, idē. 1. apho. ac. 5. de viſu ꝑtiū, cū ēt de ſanguie ait eſt ꝑfecte mūdꝰ & rubeꝰ aparebit ī eo color qui eſt ſimilis lumini celeſti, idē ille georgius vala de vnione animæ ad corpꝰ. Igitur ex precedētibꝰ iā eſt ītelligere ꝙ color floridꝰ ac viuidꝰ facie, q̇ ī ſānis apparet, eſt ī abſñtia vitioſorū humorū & pſētia puri ſāguis, irradiati ſpuūꝫ nitore, qđ cū cōſiderſ, vna, cū eo qđ gal. ī. 2. huius comtō illiꝰ ſi liuor vndiqꝫ admixtꝰ &c. iuenies colorē nigrū & virideꝫ extitionem caloris vitalis ſignificare, q̇d mirū ergo ꝑditionē ſignificare cum nature potiſſiuꝫ īſtrumētū deficiat, qđ eſt calor nr̄is. 1. apho. ac. 1. de vſuptiū,

Sed vt

Sed vt obiectio ſuperius poſita ficili⁹ ſoluat̃,eſt notádũ ꝙcolor niger duo
bus modis inducitur,aut a calido adurente ſic.n. qui cõburunt̃ nigri cernũ
tur,& tũc coĩter diſponunt̃ colore viridi precedẽte,ant a frigore,& tunc pre
cedit color liuidus,ſeu fuſcus,fundamentum habes primo de criſi & clarius
in libello de tumoribus preter naturã de carbunculo, vbi ĩter vtraꝗ nigre-
dinem poſuit diſcrepantiam. Quod ſi ita euenit,id eſt qđ prefata obiectio
petebat,cur gal.i comtõ vtriuſqꝫ cauſæ efficiẽtis nigredinẽ non fecit mẽtio
nem. Dicimus ꝙ legitime excuſat̃,ipſe.n.non ĩtroduxit huiuſmodi ſignuꝫ
deteſtabile eẽ,niſi q̇a ĩ mortuis reperit̃.Sed id qđ de mortuis ſcim⁹,ẽ ꝙ fri
gidi ſint,ſicut vita exiſti ꝑ calidũ ergo talis color id qđ mali cõtinet,eſt fri-
gidi preſentiã,hoc eſt calidi nr̃is extictionẽ.Procede tu vlteri⁹ & dic,ꝙ ad
iſtácaloris nr̃is extictionẽ peruenitut ꝑ frngiditatẽ mortificantem.aliqñ ꝑ
calorem cõburẽtẽ.Sic.n.libello de morte & vita ĩtroducitur duplex mors.ſ
marcoris,& extictionis,in teſtimoniũ cuius dixit Aui.2.primi ſũma de vri
nis.Ad ſũmũ vrina nigra ſignificat vehemens incendiũ,aut forte frigus,&
qđ ſequit̃ in textu ꝑ diſiunctionis notam,aut mortẽ,aut caloris nr̃is ſupatio
nẽ,male exponit̃ agẽtili,ibi eius pace,& litera caſtigata rectius dixit, mor
tẽ quã caloris nr̃is:aut eius fugã:quaſi exprimens effectũ illarũ duarũ cau-
ſarũ. Vtraqꝫ potẽte ducere ad caloris nr̃is deuaſtatione:qđ primo fuit ĩ mẽ
te gal.primo decriſi citato loco,cum expreſſis illis duabus cauſis coloris ni-
gri. Subdit aut propter mortificationẽ virtutũ nr̃ium propter ſuperfluita
tem frigoris,qđ nõ eſt cauſa tertia q̇a ſibi pugnaret:ſed explicuit modũ quo
vires & calor nr̃is defficit:qa vtroqꝫ exceſſu eſt fugiditas:alter̃ priuatiua,al
tera poſitiua:& gẽtil̃ vult excuſare gal. ibi de diminuta doctria eo loco, ſꝫ
id ſuperflũ eſt.Habeo ergo ex his oĩb⁹ deductũ:q̃liter color niger aut viri
dis qui in accutis morbis viſitur in principio:& non a cauſis manifeſtis:nec
preſentia humoris:ſignificat ꝑditionẽ qa caloris nr̃is ſignificat extictionẽ:
Sed non parum facit ad expoſitionis bonitatem videre.Si liuor aut nigre
do q̃ ĩ ꝑcuſionibus mẽbrorũ viſit̃,ac doloris ꝑticulis:inducatur ab eiſdẽ di-
ctis cauſis,& primo dico vnũ manifeſtũ.Si dolor habet talẽ effectũ ĩduce-
re clara ẽ reſpõſio ꝙ ĩ atrictionibus ictibuſqꝫ rerũ quaſãtiũ lineſcãt aut de
nigrẽtur mẽbra ex dolore qui ingens ſolet accidere in tali diſpoſitiõe & poſ
ſes iuuari ſuperficie textus hip.i.2.apho.maiorẽ doloreꝫ denigrare.Sed ibi
ꝓ occl̃tare ſumit̃. Tunc igitur aſignáda eſt ratio q̃re dolor id faciat:eſt igit̃
maxie vitæ cõtrari⁹.2.primi.11.terti & ĩ illo libello de cura lapidis ſi eſt.gal.
ergo calor nr̃is & ſpũm sbã ex eo reſoluitur & finitur. Vnde ad caloris natu
ralis abſentiam redeũdum eſt.Sꝫ quia ex toto hoc non ſatiſfacit, preſertim
ꝙ in initio doloris acreſcunt ſanguis & ſpiritus in membro affecto dolore.
Quia igitur ille textus hip.citat⁹ ĩ primo de ratione victus in morbis accu
tis forſá ꝑperamus intelligitur.Ideo aliter dicimus ad quoñem :& preſup-
ponimus

ponimus, ꝙ ꝑ rē percutientē ſubito occurrētē tāq̄ q̄d leſiuū, & offēdens nāē ſp⁹fugāt̃ a mēbro & ſāguis coartat̃ in pticula, & ibi male diſponitur, & aliq̄ ps excutit̃ a venulis ꝑ poroſitates uerſ⁹cuti, nec obicias iſanie ſeu pus cōuertēdū ex textu hip. i. 6. apho, nā ibi pus ſumit̃ gen̄rice ad mutatōnē cui⁹cūqꝫ alteratiōis p̄ter nr̄is, cū igit̃ excutiat̃ a venis fugetꝫ ꝙ calor nr̄is poterit apparer̃ nigredo. In eo aūt q̄d offerebat̃ de dolore, i q̄ ē maior difficultas, q̄n̄q̄dē lat⁹ affectū vireſcere, aut nigreſcere ex dolore videbatur. Ita ꝙ ꝑcuſi a celo reputabāt̃. Sup quo ad bonitatē expōnis liceat nobis facere al̄q̄lem digreſionē cōtra thadeū, qui eo loco pace ei⁹, ſatis debiliter ſe habuit, reſūmentes igit̃ itentōnē hip. ibi. vt oīa lucidiora ſint dicam⁹ itroduxiſſe plura icōuenientia ex licētia ptiſane nō exibite cōgruēti tpe, ita ut q̄pia ſufocarēt̃ cū ſtertore, & magna anhelit⁹ anguſtia quos q̄dem ſic interēptos, ātiqui celit⁹ eē ꝑcuſſos arbitrabant̃, & preſtās rationē ipſorū motiuo, inquit, ꝙ inuentū eēt doloris lat⁹ viride aut nigrū ſicut i ꝑcuſiōib⁹. Iuxta q̄d nota ꝙ ille loc⁹ affect⁹, nō eſt effect⁹ iſtius coloris ꝓpter dolorē, vt male ſētit ille doctor, cum plurima doleant mēbra colore nō viciato aut variato, ſed i p̄factorū iteritū cū ātea doleret, appuit loc⁹ ſic colorat⁹, ſubita aūt mors vt i pricipio hui⁹ dixim⁹, fecit ꝑ analogiā eſtimar̃ eē ex celo ꝑcuſos, ſic. n. itereūt fulgure ꝑcuſi. ſ. ſubito & talib⁹ veſtigiis, & ego ocul̃ ꝓpiis vidi veſtigia fulguris a lōge ferientis hoīeꝫ eē ſic denigrata, quia ille ē effect⁹ prior calidi abſolute, dū i materia humida operatur, vnde illis duobus nominib⁹ eē ſic ꝑcuſſos credebāt & nō ſolū ob inopinatā mortē, vt ille doctor. Sed ob quid affectū lat⁹ talis appuit coloris, dat rationē Hip. i ſequēti textu ad citatū, in quo oīo delirat thadeus, & verba text⁹ ſunt talia q̄m̄ priuſq̄ dolor ſoluat̃ ꝑeunt, celeres ſiq̄dē fiūt reſpirationes. Tūc dubitat thade⁹ de textus ſentētia q̄liter quis pōt arripi morte dolore nōdū ſoluto, ſi dolor ē rei noxie ſēſus & āte mortē ſēſus defficiat. Reſpōdet prio ꝙ ſubito & vna, dolore & vita priuati ſūt, q̄ expō ē i ꝓpia ad verba text⁹. Soluit ſc̄do faciēs vi i illo verbo text⁹ priuſq̄, dicitqꝫ eē poſſibl̃e imaginari icipiēte morte a corde & finita vita i ipo, māere ſēſū in membris, & ſi nō ꝑ notabilē tēpus q̄d expimento firmat cū viderit hominis caput iugulatuꝫ apperire os bis aut ter, & iterū ꝙ ex vulnere cordis ſubito abſoluat̃ virt⁹ vitalis a corde nōdū exuta a mēbrisq̄ virrus cū ſit fundamētū ſenſus pria pri. poterit ē vita finita. ſ. i corde eē i mēbris ſēſu, & ſic morte ſcilicet radicali cordis preuiniri priuſq̄ dolor ſolueret̃ a mēbris dolētib⁹ Mirādū ꝑfecto de tāto medico & philoſofo, q̄liter eſt imēmor de corde ꝙ prio viuat, & vltimo moriat̃ cū aris, nec id aſeueret de morte nr̄i tm̄, q̄ aeſſet error peior priore. Itē ſi imediocribus cordis affectib⁹, ſuſpicim⁹ tātā ſubordiationē mēbrorū & ſpūꝫ, ꝙ deſertis ſedib⁹ externis tot⁹ calor fugiat ad arcē qualiter ergo in vera morte dabis animam informantem cetera membra ipſo corde ex animi. Si dixiſſet vice verſa, inueniret Aui. ducem. 16. 3

 cap. de ſo-

cap.de ſolutione ventris ōnium modorum in fine in verbo deinde deſtruit
pulſus eius ipo viuo,deīde morit,Si vero excitarat nos ad platonis poſitio
nē,de trib⁹ aīmis& diſtictis ſedib⁹ multa inueniret in ſcđo de placitis p gal.
qđ opus tñ ipe non vidit vbi habetur in īmolatiōibus & ritibus gentiū eſſe
cor eductū e viceribus animātis,ipo deīde ad tps vociferāte totū.n.illđ ga.
vt cerebrū nō pēdeat a corde nec facultas a facultate,Qđ aūt caput iugula-
ti appiret os bis aut ter,id ex īſultu ſpū; manētiū ī mēbro fieri poteſt ſicut
man⁹ abſciſa viſa eſt ſaltare,nec naturaliter,niſi miraculoſe,credit caput v-
nū aliud oſculatū fuiſſe,nec ille motus pſupponit ſenſū nec eſt arbitrarius.
Totū aūt hoc dānū venit thadeo,ꝑpter nō ſētire ſubtiliter illđ verbū text⁹
priuſq̄ dolor ſolueret.Dicam⁹ igit ꝙ hi pleuretici nō moriūt pcuſſi a celo,
ſed ſuffocati,eo ꝙ trūcat⁹ eſt anhelitus ſine quo nō eſt vita,ex plenitudine ci
bariorū ſubita,occupate vias inſpiratiōis,ſi aūt attēdis ad cōditionē anima
liū ſuffocatorū,reſpectu eorū q̄ iugulāt,ſufocat; ꝑpter ſubitā mortē ſāguis
priuato exitu tot⁹ cōgelat ī mēbris exhalāte calido,& manēt fedi coloris,ſi
vero ſāguis fluat,aut cōſūmat,manēt mēbra alba vti ī carne cocta ē videre
q̄ mod⁹ ſi aduertis,repit ī eis q̄ itereūt ex ꝑplix; morbis,aut fluxu,nā finiūt
vitā cū miu⁹ fedo colore,collige ergo nūc fragmēta q̄ ſupauerūt,cū igit ta-
les pleuretici itereāt ſufocati,poſiti ī acumīe doloris,ſat de ſāguīe tūc cōgeſ
to ī pticula,exalāte calido ſimł cū aīa,ad iſtar ſufocatorū denigrat,& illđ la
t⁹ maīfeſti⁹,hoc totū euenit ꝙ morte pueti ſūt,priuſq̄ dolor ſolueret,ē dice
re mortui ſūt ī acumīe doloris,& nō ī ſuceſu morbi,nō ē.n.dolor res perma
nēs vt dom⁹,vt dicamus de eo vti de domo q̄ q̄s cōderat,ē petr⁹ morte puē
t⁹ priuſq̄ finiret op⁹,ſic ꝙ maneāt doloris quicq̄; ſicđ dom⁹,nā abſq; ſenſū
nō ē dolor,nec taļ ī morte,nā ſi flobothomia ſputis medicamētis ſāguis eēt
ſatis mīorat⁹,& ſi ſuccederet mors,nō ſic vireſceret lat⁹.celeres ſiquidē fiūt
reſpiratiōes dic tu,ꝑpter ipetū flāmæ ad id cōcitabat,ſed dolore īpediebāt
& ciborū plenitudīe viæ ipeditæ ſūt,vnde nec potuit pleuretic⁹ ſuæ neceſſi
tudini ſubuenire,& ita cū īſpiratio & vita dicāt ad cōuertētia priuato cōfi-
gurato āhelitu ad iſtar,ſqnatici fūct⁹ ē pleuretic⁹ nō lōge a principio priuſq̄
dolor ſolueret,ex beñficio medici,& īde liuor & nigredo ī mēbris & hec eſt
nr̃a deductio,ꝙ ſi lōgior fui veniā preſta petēti. Vt autem pacifica ſit tota
hec lectio,reſtat ſatiſfacere cuidā obiectioni dixit gal.ī preſenti cotō ꝙ fa-
ciei mutatio ī regione frigida eſt min⁹ timenda,ipſe vero in cotō illius non
febricitātibus oīo dicit eē rationalē in tali regione,ſed q̄ irationabilia ſūt ſi
gna ſūt magis verēda,p ſuperius narrata igit.Reſpōdet Thade⁹ ꝙ illic lo
quit de tabe toti⁹ corporis,hic vero de mutata dūtaxat facie,qđ tñ nihil eſt
Reſpōdet ſcđo coartādo verba cōti hui⁹ ad auriū colorē & frigiditudinem
qđ magis ridiculū eſt.Dicam⁹ ergo ꝙ cū ī his mutatiōib⁹ verēdis,vna ſal⁹
ſit poſſe pēdere a cauſis primitiuis,& q̄a exiſtēte aere frigido,aut regione;

propter eē valde irationabile, preſumit̄ poſſe eē a tali cā, ideo non ſic timet̄ aut q̄a p̄ſumit̄ i tali regiōe eſſe iductā ſucceſſu t̄pis, & ſic i morbo trouico, q̄d nullius eſt timoris, & ſic q̄tū adeſſe abſolutū, ſi exiſtente regione frigida, talis verſio faciei videret̄, eſſet maioris periculi, q̄a a forciori cā morbida, q̄ icalida, vt aeri diffläti aliq̄d dat̄, ſed raro eſt q̄ nō fiat tal̄ cōſuptio ifrigida regiōe, aut a cā primitiua, aut t̄pis ſuceſſu q̄ ambo mitigāt timorē. q̄r.

¶ Si igitur inter initia mo2bi talis fuerit vultus nec du3 ſcrutari aliis ſignis poſſibile ſit: interrogare opo2tet num vigilauerit homo: an aluus reſoluta admodum fuerit: an fame affectus. & ſi quid ho2ū cōp2obet: mino2i cū p̄iculo eſt. Indicātur vero talia p̄ diē & noctē: ſi ob has cauſas talis fuerit vultus. Si vero nullū ho2ū dixerit: neq3 p2edicto tempore deſiterit: ſignū eſſe exitioſū ſciendum eſt. GALENI.

Summe exitialis & iſanabilis morbus eſt, per quem ſtatim iter initia vultus exitioſus ſine exteriori cā extitit, minori vero cum p̄iculo eſt, ſi p̄p aliquam cauſam euidentem acciderit verbi gr̄a, p̄pter vehementem iſōniā, aut inopiam alimenti aut alui fluorem. Preſtat eni ne ex his cāis quidem nimium exſolui vires iter initia egrotatiōis, miōri vero cum p̄iculo eſt, quotiens ob aliq̄ talem cauſam extiterit nō ob maleficentiā egrotatiōis. Sed que nā ſit affectio corporis in qua talis vultus efficitur ſtatim primis diebus perſpicue breuibus tibi iā explicabo. vbi debilitas detentorie in animalibus facultatis p̄ iter ſit atq3 humores tenuiores cum febre calida pre debilitate, excernit̄, ſubide aliq̄d iuiſile, p̄pter tenuitatem ex tracutem, vt pote tenuioribus humoribus affluentibus. At vero febris etiā magis conſumit tenuiſſimos humores, minus vero tenues extenuat, ita vt vnq̄ vacuatio deſignat. Sed ſimiletur continuis vomitionibus: aut alui fluoribus: aut ex vrina imodicis vacuationibus. Verum intereſt q̄ he ſenſibus vſurpantur, ea vero quam nunc cōmemoraui pre tenuitate fluoris aciem fruſtatur. Talis ergo nequaquam conſiſtit vult⁹ in morbo pituitoſo, quēadmodum nec per ſocietatem p̄per exſuperātiam ſanguinis. Sed inopiam potius eſſe oportet in corpore & dolore preuenire & āgore3, ex his. n. humor colligit̄ bilioſ⁹. At vero ſi terra calida ſit & āni tempus eſtiuum; & conditio calida ſiccaq3 tantiſper tali affectione prehendi hominem propriuseſt. Potiſſimum quoties bilioſior fuerit ex natura. Quinetiam nonnulli facile diſcutiūtur atq3: diſſlantur: alii vero hoſtiolum ventriculi debilem habent, q̄ omnia quotiens ſimilis concurrant tale corpus propenſiſſime prehendi poteſt affectione q̄ vultū exitioſum cōmittat. Si igitur hoc quiſpiam agnoſcit nō ſolum predictionem ſed etiam curationem poterit inuenire, habens intentionem firmare vires ventriculo idoneis alimentis. Sed hoc non parum extra iteneris propoſitum dicta ſunt. De cauſis exterioribus conſiderandū exquiſitius eſt. He ſunt quatum ipſe nominatim habuit mentionem, fames, inſomnia, fluor alui, qui-

buſadiiciaslicebit,ſimilia horum vacuationem ĩmodicam ſanguinis e na
ribus, aut vulua,aut mariſcis,aut vulnere , aut quouis alio modo,& itẽ meſ
titiam vehementem que quibuslibeat cauſis conſtiterit.Sed forſam recta
ratione aliquis dicet hec dicta eſſe ab Hip.ptãte in ſermone qui eſt de inſõ
nia.Accidit enim inſomnia etiam ob alias cauſas,accidit etiam pper meſti
tiam,ita vt pro modo meſtitie ſequatur inſomnia,& ob id continere eã me
rito dicitur.Itidem aluus admodum fluens exemplum tibi cuiuſuis ĩmodi
ce vacuatiõis erit.Si igitur diligenter verſeris in operibus artis perit⁹q; ſis
circa vniuſcuiuſq; rei formam,ſepenumero apparebit cauſa que talem vul
tum cõmittat.Signa vero earum dictu difficilia ſunt, & ob eam rẽ tradere
ea ſermone quamq̃ pleriq; nouerint medicorum refugiunt.Sed õnia pro-
priis & ſuis locis a nobis explanata iam ſunt q̃ pper ipſe quoq; poſtq̃ didice
ris ea,poteris interdum ingreſſus ad egrum pronuntiare de cauſa que talẽ
vultum cõmiſſit.Sed potiſſium vbi precedentem õnem victus ratiõnẽ no
ueris egri cõſiderãs preterea de tẽpamento eius,& multo magis vbi peritiã
habeas de motu arteriarum,& qualitatis febris.Subiiciamus .n.aliquẽ grã
exẽpli tpe eſtiuo p cõditionẽ calidã & ſiccã bilioſũ ex natura adoleſcentẽ ex
cõflitatione inopia & meſtitia icepiſſe egrotare,ſitq; calor eius tangẽdi ſen
ſũ admodũ mordẽs & vrina bilioſa,& pulſ⁹ viriũ indicãs debilitatẽ,ſuſpica
re talẽ p relatã fore cõditione ob quã vultũ cito ſit habitur⁹ exitioſũ , pꝑte
rea q antea nequaq̃ cõgrue vixit.Itaq; ſi ñ ſint talia circa egrũ, neq; fuerũt
neq; prio die vl' ſcdo exiſtãt tertio vero ĩgredieti tibi vultus appareat q̃lis
nũc dict⁹ ab Hip.ẽ,ſcias hũc pꝑter aliquã cãm exteriorẽ ita affectũ.Igitur
apd te cõſiderabis quid nã potius in eo extiterit num ſecretio aliqua mĩta,
an inſõmnia,ex inopia.n.non erit talis vniuerſim niſi peruenirẽt talia i mor
bo q̃lia dicta iã ſunt,atq; ex nã fuerit talis qualis dictus ẽ. Si igitur pridie
videas egrũ haud quaq̃ latebit mĩtã fore ſpontiuam ſecretionem firmiſſi-
ma eni eius inditia habentur q̃ a nobis in cõmentariis de iudicationibus, &
itẽ libro de preſagiis pulſuũ explanata iã ſũt.Qua propter licebit ſtatim aſ
picienti hoiem difinire vehemẽte; extitiſſe inſomniã,etenim videbis ocu
los eius admodum ſqualidos,qui non propter euidentes & ĩmodicas vacua
tiones pinde vt pꝑter inſomiam,tales redduntur. Porro videbis palpebras
ſurgere difficulter & item talem habere formulam in cõniuendo atq; etia;
& inſtabiles haberi quales per ſomnum ob ſtupidum(ita enim Coma inter
preter)exiſtunt.Quinetiam vbi nunc primum tibi appareat eger,antea ve
ro nullo pacto perſpexeris talia ſigna,atq; pulſus aliquam afferẽt cognitio
nem.Per ĩmodicas enim excretiões ſeruabit aliquod q̃qua; exigum ſit ĩdi
tium formule,ſignificans eas per inſõniam vero chordule extente ſpẽm re-
feret.At ſi pꝑter inopiam duntaxat in talẽ vultus venerit affectionẽ ex di-
ctis inditiis neutra adſunt neq; inſomnie,neq; excretiõis.& ob rem potius

ex acciden

ex accidentibus q̃ ex propriis ſignis in illis preſagire conueniet propter inopiam alimenti deductum eſſe eum in talem affectionem & adhuc magis quoties febris ꝓprietatem caloris diſcutientis exquiſita ratione cõſideranti tibi neq̃quaꝫ importet. Si enim talis appareat, ob illam potius quã ob exteriorẽ cãm gracilentum ita videri vultum exiſtimandum eſt. Ceterum cõuenit ĩmorari diutius attrectãdo omnem manum non ſolum volam egri, ſed etiam ſuperiores partes diligenter animaduertentes. Si non ſolum acriorem, ſed etiam ſi ſubſtantiæ copiam vna ſecum & quidem corpulentam reportet veluti flãmulam quãdam peruadantem cutem tue manus qua cuteꝫ egri contingis ſe inſinuantem perſpicue in profundũ, tales enim febres ſunt que vultum iſtiuſmodi cõmittunt. Hec igitur (vt docui) dici quidem poſſunt difficulter, non tamẽ õnino dici nõ poſſũt, neq; difficulter agnoſci ab his qui circa ea exercitati ſint, quiq; viderint talia ſepe numero a me õnino preſagiri. Sed multo magis ſi ſtuderint agnoſcere operibus ipſis quecũq; ĩ cõmentariis de preſagiis edocti ſunt eo ꝙ videant quidem talia predici vt fieri poſſint re ipſa dicentes, non reprobantes vero prius que ab initio videntur cognitu difficiliora. Nam geminos fratres ſimillimos quidem ſemel, aut bis videndo nequaquã interſtringues, ex neceſſariis vero nullꝰ allucinatur. Hec igitur dicta ſunt ad cohartãdos iuniores, ſed potiſſimum eos q̃ nunquã p̃dici hec omnia a nobis pſpexerũt, non enim ſolum inſomniam dicere debent, ſed etiã vt ꝓpter meſticiaꝫ tale quodã extiterit. nõ enim Eraſiſtratus vidẽs coruos aut cornices volãtes dep̄hendit aduleſcẽtis amorem, nec vt quidã dixerũt amatoriũ pulſantẽ ſenſit arterias aduleſcẽtis, nullꝰ enĩ pulſus ꝓprius amoris eſt. Sed queadmodũ apparuit interdũ ẽt mihi iniicienti manũ vole egri. Muliere vero quadã viſa domi ſtatim iniquus pulſus atq; inordinatus euaſit, paulo vero poſt ad habitũ naturalẽ ſiꝛ recedẽte muliere viſa rediuit. Ita .n. mutatꝰ pulſus cõem quẽdã ſignat pturbationis affectum ĩ animo fuiſſe egroti. Perturbationẽ vero talẽ interſtingui cõueniet ex his q̃ dicuntur ab eo pariter, aut videt̃ur, etenim rurſꝰ dictis q̄buſdã pulſus vertit̃ ad iniq̃tatẽ pturbato egro ob ea q̃ audiuit. Sed de his ſeorſum a me ſcriptũ iam eſt dicato opẽ cui titulus eſt de preſentiendo. Nunc vero ad inſtitutum reddeamꝰ. Illud agitabatur vt multa de preteritis, & item preſẽtibus coram egro poteſt medicus dicendo cõmendari, velut ea q̃ nunc dicta ſunt hac oratione, inſõmniã, alui fluorem, fãmẽ. At vero interdum ex his vnum definite dicere difficile eſt. Sed e duobꝰ alterum, aut e tribꝰ vnũ prorſus poſſibile erit firmiter preſentire. At vero id q̃ꝫ laudem feret apud audientes interrogando preſenſione facta ad hunc modum, num ob inſõniam vehementem, an alimenti inopiam ita attenuatus eſt? ſepe enim comprobant vtrunq; & demirantur bifariam medicũ, interdũ alterũ eorum rñdentes itaq; demirantur. Id igitur ab Hip. dictum eſt intrerogare oportet

num vigilauit eger,an multa deiecit,an fameſcat.Deīde quid dicit̃ & ſiqd horū cōprobet minori cū piculo eſt Merito,meliꝰ eñ eſt adeo fortē eſſe facultatem vt a nlla cauſa exteriori vincatur.Minori vero cum periculo eſt:ſi ob aliquā talē cauſam nec ob egrotationis maleficentiam talis conſumptio exiſtat.At vero quia poſſibile ē vt ambo cōcurrāt,tū cā aliqua exterior (vt dixi) afficiēs corpus:tum etiā febris cōſumēs interſtitio erit tibi de ſuſequēti die nocteq̄.Si eñ ab exteriori cā ſola qualis dictus ē vultꝰ extiterit,caſtigationē per diē & noctē adipiſcet̃,ſi vero ex affectiōe in corpore aut permanebit talis,aut etiā deterior erit.Itaq̄ cōſtat vt hec omnia ab Hip. recte dicta ſint.Sed quā ob rē dixit,ſi igitur inter initia morbi tal̃ fuerit vultꝰ necdū ſcrutari aliīs ſignis poſſibile ſit.Deīceps conſideremꝰ. Duorū enim alterū eſt,aut quia non accidunt inter initia morbi,aut quia nihil firmū denūtiant nequaq̄ poſſibile eſt talibus vti ſignis ad res dubias diffiniendas. Ego igitur dico non ſemper fieri talia,nec ſi fiant,firmum aliqd iudicare. Ceterū vt ita ſe habeat,in enarrandis illis docebo.

GLOSA.

Intentio hipp.in textu preſenti eſt viſo malo,quod turpis deſcripta facies promittebat iſtituere medicum vt firmet tale iudicium ſm̄ gradus maliciæ qui poſſūt tali deformationi cōtribui,& extat tota vis cognoſcere ā morbi maleficentia:an cauſarū extriſecarū occurſu id euenerit:nā ſi morbi vi illud factum fuit ſumme verēdum, ſi vero ex aliis cauſis eſt,citra eum timorem qualis vero ſit modus diſcernendi illud ī textu proponitur,tum medici interrogatione,tū ex aliis vt ſtati appebit.Sed cū e duobꝰ pendeat hec diſcretio, prio pcipit alia ſigna ſcrutari, ꝙ ſi minime valeat ſcrutari,ad īterrogationē ſe trāſfert.Si aūt ea ſigna quecūq̄ ea ſint:poſſit medico ī pricipio eē cognita,& ſi cognita valeāt ad certitudīe; iudicii,gal.ſat obſcure ī calce cōtī & neſcio quā bene,de quo ſtati.Per morbi igit̃ pricipiū qd ītelligat,ex cotō ſeq̄nti appet ſup verbo iā triduo vbi cōformit̃ ad ipius ſniam,cotō illiꝰ paroxiſmos & cōſiſtētias ac prio de criſi ipo pricipio trifariā dicto hic vt latitudinē habet ad tres dies ītellecto ſūmit̃,& qa illd tps nō exacte claudit pricipium ideo litera noua rectiꝰ dixit īter initia morbi.Ob qd aūt ī eo ſpatio tēporis dicit̃ morbū eē adhuc in pricipio,ꝙ nā nōdū fuit adiuta aliq̄ celeſti fauore nec quadre aut medii aſpectus aliqbꝰ placuit, ſed valeat q̄tū valere poterit. dicit igit̃ hip.ſi talis vultꝰ appeat ī eo tēpore,& aliis ſignis nō ē tibi o medice pcipere,ſi vi morbi ītroductꝰ ſit talis vultꝰ,op; interrogare ſi preceſſit aliq̄ cauſa manifeſta que id poſſet cauſare, ꝙ ſi ea cauſa abſit clarum liquet vi morbi id cōtingiſſe,ſi vero cauſa exterior ocurrit,tūc procedere op; ſi vna aut plures,& ſi ſole aut vna,cū morbo occurrerūt,nā ex eo tēperanda ē ſnīa.

Notādū prio,ꝙ cū multiplex ſit litera ea q̄ ex arabico,beñ ſubterfugit laborem cum ſolum ſe refferat ad interrogationē,litera vero prior greca expreſſius loquitur cu; ait & nō ē tibi pl̃e vt ſignifices ſuper illo per reliquas ſignifica-

ficationes.Extat ergo num pricipalis heſitatio quid itelligat hip.p hec alia ſigna q̄ prio precipit,i quo paſſu thadeus abſcōdidit gloriā ſuā,& nō deſiderat itelligi ab aliquo mortaliū Gal.vero in calce cōti huius duo dicit de talibus ſignis,primū ꝙ nō appareant i principio itellige tu niſi raro,ideo p talia medic⁹ nō poteſt certificari,ꝓcedat ergo ad iterrogandū,dicit.2.ꝙ & ſi appareāt in tali tpe ifirmi ſūt iudicii,& ideo p talia dubia ſigna nō debet ſtabiliri medicus certitudinē ꝓnoſticatiōis,ideo remittit nos ad ſigna ſequentis text⁹ q̄ videt̄ fauere huic motiuo,cū dicat de his interrogare q̄ ātea monui .f.dic tu ā cā exterior preceſſit,ſubdit alia q̄ꝗ ſigna eē cōſiderāda q̄ in toto corpore,& ēt i oculis exiſtāt,Itaq; ꝙ gal.i dicto calce nō explicat,qualia ſint hec ſigna q̄ ſcrutari precipit hip.niſi ꝙ nō viſunt̄ eo tpe aut ſūt ifirmi iudicii:& qualr hui⁹ ſint cōditiōis i ſequētib⁹ moſtrauit,poteſtq; colligi ex ſupficie verborū ei⁹ ac ex textu ſequēti talia ſigna q̄ docet ſcrutari,eē i toto corpore & ocul',quib⁹ viſis ſi eo certificari potuit eū turpē vultū vi morbi ſic eē affectū bene quidē,aliter ꝓcedat ad iterrogationē cauſarū manifeſtarū,ꝙ ſi abſſint,tūc nō ē dubiū maleficiētia morbi accidiſſe.Ego aūt i ſuplemētū eorū dico,talia ſigna eē pulſū vrinā cōditōnē febris,cōſtitutionē āni,habitudinē toti⁹,regimē ꝑcedēs & alia id gen⁹,viſo igit̄ tali vultu i cōplōne colerica & dieb⁹ canicularib⁹ cū calore febrili ſatillāte,facile ē iter initia morbi talē vultū vi morbi poſſe cōtingere,ſed ſi medic⁹ nō ē mltū ibut⁹,& aliqua pugnēt aliquib⁹ puta habitudo dura & muſculoſa,calori mordaci,aut regimē craſū qd̄ ſolidos effecit humores,vrine ignee & pulſui velociſſio in hoc ancipiti iudicio,medic⁹ poterit dubitare,ſi vi morbi ſolū talis vult⁹ ſit fact⁹ q̄a aliqua ſtipulat̄,aliq̄ pugnāt,tūc autor ad cōplectū iudiciū ꝑcipit interroges,an cauſa manifeſta pceſſit.Ego in preſēti ſi licet diſentio a gal.prio q̄a forſā nō credidit eſſe hec illa ſigna q̄ hip.docet ſcrutari ſcd̄o ꝙ talia ſemper poſſūt videri iter initia morbi,nec ꝙ vellit alia ſigna eē attēdenda propter ifirmū iudiciū ipſorum,q̄ ad iferiorē narrationē pertineāt,ſed dūtaxat i eo dubio procedat ad iformandū ſe ab ifirmo,& aſtantibus de cauſis preteritis & preſētib⁹,q̄a ſic fit prio de locis affectis iformatio,vt poſſit certificari de malicia morbi.Sed op⁹ eſt deide reuertam⁹,ad id qd̄ ſupra agitatū ē qualr hi.precipiat alia iterrogare,cū gal.dicat i cotō,eē hūc paſſū medico glorioſū.apperiendo ifirmo aliquid certū de cauſis manifeſtis,& tanto ſe oſtendet ſapientiorē quāto ad vnā cauſam preciſa ſe adſtrixerit,ſi.n.id per infirmū cognoſcit,vile eſt preciū ſui preſagii.Dico prio facili⁹ ꝙ medic⁹ poteſt habere opinionem cauſas manifeſtas habere igreſſū i eo affectu:ſed que illarū ſit dubitat,& id iterrogat,& inde aliq̄d glorie comparat,offert.n.infirmo hoc modo,compertū habeo hūc tuū affectū a cauſis primitiuis habuiſſe dependētiā,ſed vollo abs te iformari ā iſomnia an fluxus an aliud fuit i cauſa apreciat ifirmus eā notitiam,& reſpondet q̄nq; vnam illarū cauſarū aliquā

do duas,& hoc de mente gal.eſt in cõmento. Sed quia ipſe vult medicū ſic eſſe eruditum atq; inſtructum, vt ad vnam vel alteram cauſam ſe determinet,ideo radicitus reſpondeo,ꝙ hip.non loquitur ad perfectiſſimos medicos nam tales viſo in initio ſic deffedato vultu,ac perpenſis ſignis aliis de quibus diximus,non dubitarent vi morbi talem affectum accidiſſe, aut ꝙ non ſolum in vultu,verum in ſignis totius corporis videt põdus morbi, vt ſupra excitauimus,ſed quia non ſunt omnes exercitatiſſimi,ideo ad rudes eſt iſte ſmo neceſſariꝰ,de interrogatione abſentie aut preſentie cauſarū primitiuarum. Ob quod gal.ĩ cotõ hortať iuuenes ꝙ non deſiſtant aſſolerti inquiſitione circa infirmos,nec diffidant de ſe ſi talia extemplo non diiudicēt & introduxit exemplum de quo in multis locis de duobus gemelis valde ſimilibus qui non diſcernunť niſi a neceſſariis,ad quos ſit diutina conuerſatio concludit ergo hip.ſi viſo tali vultu,& perpenſis aliis ſignis,nõ teſcis determinare,ſi vi morbi talis facies ſit tunc interroga ab infirmis ſi preceſſit aliqua ex primitiuis cauſis. Et nota quanto rationabilius de illis ſignis ſentimus,quam alii,nam ſi illa ſigna alia non ſint in principio nec magni momenti,, tutius eſſet precipere primo interrogare,& non linquere animū ſuſpenſum. Quod autem deductio noſtra quod hip.ad imperfectos duntaxat medicos loquatur,ſit rationalis probatur,quia tanti momenti eſt aut forſa; maioris,ipſum medicum cognoſcere de cauſis primitiuis,que ipſarum eſt preciſa,quanti eſt cognoſcere,ſi vi morbi illa affectio acciderit,aut non, nõ ergo licebat medico aut decens erat ignoraſſe ſecūdū, verbi cauſa ſi vi morbi id contingit,& cognouiſſe primū,ſed textus preſupponit ipſū ignorare, ſi vi morbi id contingit,ergo non loquitur ad exactum medicū,nam ille & determinatam cauſā primitiuā potuit cognoſcere ergo ad imperfectum loquitur q̃ vtrūq; ignorat pro eo ſtatu. Sed in narrando cauſas extrinſecas & manifeſtas q̃ poſſunt eſſe ĩ cauſa talis affectus,tres tetigit gal.per quas licet intelligere alias id genus pria eſt vigilia ĩmoderata,q̃ de ſe inflāmat & diſflat ſpūs,ac priuatiue cum minus de alimento mēbris apponať,ex deffectu alterantium facultatū,atq; ĩ ea diuerſis phātaſiis cruciatur eger ſic ꝙ per lectum agitantur valde,qđ non parum debilitat eos ĩ ſcđa apho.i cotõ illiꝰ febricitantibus non leuiter qđ etiā in parte ſcđa primi de eis q̃ ex vigilia proueniunt,huiuſcemodi eſt meſtitia,per quam anguſtiam licet intelligere,nā triſtitia ſola ſepe preſertim ſi eſt de preteritis conducit ſomnum, ipſa tamē etiam exuat oſſa,que autem eſt iuncta timori multo plus alterat corpus. Scđa cauſa eſt fluxus ventris ĩmoderatus per quem licet intelligere , qua; cūq; exupantē vacuationē q̃ inanire habet preſertĩ ſi ex humoribus fuerit laudabilibus eſt.n.cuicumq; tali vacuationi affinis caſus virtutis videndū 5.& ſexta apho.& ſola corporea moctio ſurgēdi ad ſellā nõ parū debilitaret eos ab ea.colg.7.l; corporeū exerciciū raro habet ĩgreſū cotõ illiꝰ febrici, nõ

leuite. Vltima cauſa eſt imenſū ieiuniū,qđ aliq̄bus corporib⁹ magne reſo-
lutiōis ē occaſio, vt ē videt̄.10.de morbis curādis.c.3.& p A ui.pria.4.de ciba
tiōe febricitātiū,vbi habes hūc ipm vultū ex magna enedia īductū,habesq;
4.apho,ac.7.q̄ŕ ieiuniū ſit ſpecies vacuatiōis q̄ oia cū p gal.ſit optimeq; de
ducta ſupſedeo.Sed nō ē exigua dubitatio q̄ŕ alui fluorē exteriorē vocet
cā; q̄uis.n.vacuationē & potiſſie pēdētē a nā extrīſecā nuncupauit cā;,pōt
huic dubio ſatiſfieri,prio q̄ apđ medicū oēs res nō nŕes vocat̄ cāe extrīſece
ſic animi paſſiones eius rationis ſunt, cum igitur vacuatio ſit altera harum
rerum,exterior cauſa dici poteſt.Secundo reſpondeo & melius q̄ differt ſa
tis dicere cauſas manifeſtas,& dicere cauſas primitiuas ſeu extrinſecas, na;
& ſi omnis cauſa exterior ſeu primitiua ſit manifeſta non conuertitur,fun-
dat̄ hoc totū ī dictis gal. prio de diff.febriū.c.3.in textu āticipāt cōſiſtētiā fe
briū euidētes cauſe.i.manifeſte p q̄s non ſolū primitiuas,ſed antecedētes l;
ītelligere,& clarius fundat̄ hec ſententia.5.par.apho.ī canone quecūq; abor
tiunt in ſcđo mēſe abſq; cauſa manifeſta per quā gal.ī cotō ītelligi febrē dia
ria & alias id gen⁹,vnde ex his q̄ gal.hic &.4.apho.ī cotō illi⁹ q̄ ſāguiem ſpō
te mingūt conſentaneum eſt colligere q̄ cauſa manifeſta bifariā dicit̄, vno
modo q̄ exterior,alio modo q̄ cognita ipſi medico,& ſi corporea ſit, & ita
cauſas naratas per autorem in preſenti vocamus exteriores.qa manifeſte &
cognite omnibus.Quod iterū reſtat declarādū,vnde minus periculū q̄ ille
vultus ex publicis cauſis talis ſit,quam morbi magnitudine,nōne ex fluxu
ſanguinis poteſt quis ad mortem facile terminari,item ſpaſmus ſiccus qui
a toto genere pernitioſus ſolet exquiſitas vacuationes comittari,item ex ie
iunio,locis ſupra citatis quis ad tabē aut mortem ducitur. Reſpondemus
q̄ he cauſe non abſoluunt̄ a timore, ob qđ ſolū dixit minori cum periculo
eſt,minus mali eſt.n.a publicis cauſis vinci,quia ipſarū affectio facili⁹ corri
gīt̄,preſerti cū nō cōſequūtur finē malitie,qđ dico cicius īterēat aliquis a te
lo q̄ ab aptē ſed ceteris paribus eſt maior ſpes ī caſtigādis exteriorib⁹ cauſis
& abſūt facilius,meliusq; eſſet nec naturam vinci a talib⁹ manifeſtis cauſis
Eſt etiam aduertendū ad id qđ dixit hip.in textu,q̄ ſi vitiū talis vultus in
tra vnū aut alterū diem non cōſiſterit,hoc eſt non releuatur infirmus & me
lius ſe habet.eſt inditiū talem defedationē non pendere a cauſis primitiuis
ſicut etiam ſentit gal.non eſſe exiguum teſtimonium ab eis pendere ſi exiſ
tētibus aliquibus occaſionib⁹ ex morbo vt talis vult⁹ poſſit ſuccedere diffe
ratur ea turpitudo ad plures dies,ſed de hoc vltimo in ſequenti teſtu.Sētit
ergo de primo quod ponderare volumus quaſi iuuat,peccatum ex publicis
cauſis intra tam breue tempus poſſit releuari, & ſic eo reditu ad priorem
ſtatum poterit excuſari ab interrogatione,cum illud ponatur pro ſigno diſ
crepantie inter vtrumq;,item ſi illa phiſica regula vera eſt quod id agit for
te agens ī breui ſpatio,qđ magis lētū ī prolixo,& cōſtat q̄ tātam impreſſio

nem po

nem potuit inducere harũ cauſarũ ĩpetus quãtã ĩ extẽſo tpe morb⁹ cronic⁹ ſed que fit ex morbo cronico nõ poteſt reformari niſi longo tempore iuxta illud Hip.q̃ multo tempore extenuantur corpora. Item ex fluxu ſanguinis vi demus aliquãdo ſuccedere hidropiſim & ſimilia que non niſi longo tẽpo re curantur. ¶Pro ſolutione dicimus primo ꝙ melius eſt informari ab infir mis quã expectare illud inditium, eo ꝙ ſi eſſet obuiandum morbo differre in talibus eſſet malum ĩ.4 apho. dico.2. ꝙ & ſi interroges infirmum preſtat ad illud indicium attendere quia ſaltim ex eo colliges non confoueri etiam a morbo illum affectum, in comertio cauſarum manifeſtarum, dico etiã ꝙ & ſi vultus ita extemplo non reddeat ad priſtinum nitorem ſufficit non def formari plus, ac tantiſper reformari, propter quod notandum ꝙ nitor qui in facie apparet eſt pendens a ſanguine & ſpiritibus replentibus & coloran tibus faciem, ſub eo ſplendore, & licet impetus cauſarum occurrẽtium ſubi to poſſit manire hãc ſubſtantiaꝫ & ſpũs extirpare, cum impreſſio talium non valuit membra radicalia infirmare & que ſunt minera ſignificationuꝫ & vir tutum reccedentibus illis cauſis ſub breui ſpatio nouus ſanguis & ſpiritus acquiruntur, quo viuidus color & ſpecies acquiritur. Iuxta id Hippo. que vero modico modice, ex quo licet apparenter in febribus colicatiuis, ſit tan ta inanicio vti in habitualibus inde ex primis releuatur infirmi, ex ſecun dis minime, nec etiam lentum agens prolixo tempore ſemper conſequitur quod intenſum breui, niſi ſit intra latitudinem ſue potentie ob que omnia conſentaneum eſt ſi vultus breui ſpatio reformatur, non eſſe id vi morbi in ductum, quia id morbo vlterius vincente naturam non poſſet reformari niſi a tempore declinationis. ¶Sed reſtat ſuper principali conſiderandum, nam non videt̃ ſũme verendum de tali vultu quandoquidem rationabili ter ſuccedat ad calorem ſatilantem, habitudinem colericam. Vnde iuxta id hipp. in morbis minus periclitantur, & iuxta dicta ſuperius ꝙ rationalitas in ſignis minuit timorem. ¶Diç ꝙ ſat mali eſt perueniſſe ad tantam trãſmu tationem, & elongationem a ſtatu naturali, ꝙ facies illa ſit defuncto ſimi lis a quauis cauſa ſit, & ſi metus temperetur iuxta variationem cauſarum, & ſic minoris momenti eſt quam ſi cum contrariis diſpoſitionibus eſſet ea turpitudo, nec Gal. eum vultum ſub illis diſpoſitionibus induxit vt maio ris eſſet periculi, ſed ꝙ in tali configuratione minus preſumebatur de cau ſis primitiuis, ideo ſi cum toto illo non certificaris, interroga ſicut in con trariis cauſis preſumitur magis ſuper cauſas euidentes ſicut dixi in cõmẽto precedenti vt ponderauimus ĩ regione frigida eum vultũ eẽ minoris peri culi, non ꝙ non ſit maiores ceteris paribus quam ĩ calida ſi vi morbi, ſed q̃a quãto min⁹ proporcionat̃ regioni tãto magis p̃ſumit̃ de cauſis manifeſtis que alleuiãt metum. Et demũ nota ꝙ licet pria apho. quanto reſolutio eſt occultior, tanto virt⁹ eſt fortior, ꝙ lꝫ ĩ p̃ſenti cotõ de tali ĩſẽſibili diſſlatione

mẽtio

mentio fiat ꝙ virtus nō conſtat multum,imo debilitas virtutis eſt altera de cauſis diſſolutionis,bene arguitur ſup potentia cauſe diſoluētis diſpōnēqꝫ humoris diſoluendi ꝙ tenuiſſimus ſit,q̄lis eſt colera,& ad iſtud ꝓpoſitum pōt cōduci dictū gal.1.2.de diff.feb.verſ⁹ finē de tēpo.ꝑticularibus febris ꝙ eo tempore ſi virtus cōſtat cum humoribus tenuioribus eſt cauſa ſudoris q̄ eſt vacuatio ſenſilis,quia ſi virtus eſſet debilior eſſet reſſollutio inſenſilis l; ille paſſus aliter ē intelligendus vt vbi poteris videre quare &c.

¶Si vero in morbo vetere iā triduo talis fuerit vultus: de his interrogare oportet de quibus antea monui alia quoqꝫ ſigna eſſe cōſideranda: que in toto corpore:atqꝫ ēt ī oculis exiſtūt. GALENI.

Principii nomē ſignificat primariā morbi acceſſionem,q̄ nondū vllaꝫ obtineat latitudinem,& itē eam que ad aliquod tēpus,non tñ multū extēdat, neqꝫ nō primū egrotatiōis tēp⁹a q̄ alterū numerāt adcenſū, deīde tertiū cōſiſtēdit vigorem & demuꝫ quartū inclinationē.Cū itaqꝫ dixerit paulo ante Si igitur iter initia morbi talis fuerit vultus,per illam dictionē nequaq̄ indicauit cuiuſnā de tribus pricipiis faciat mētionē nunc vero ſcribēs, ſi vero in morbo vetere iā triduo talis fuerit vult⁹ clare docuit vt de eo agat qđ habeat latitudinem,id enim ad triduū vſqꝫ porrigit.Ergo tantiſper q̄ his docuit antea ſignis exiſtimauit addendā eſſe ductā ab aliis ſignis finitionē de quibus dixerat,nec dum poſſibile ſit aliis ſcrutari ſignis. GLOSA.

Gal.ꝑ quā breuiter ſe habuit ī expōne hui⁹ textus,parūqꝫ debet thadeo in preſenti,q̄propter,noſtrā addamus ſnīaꝫ,q̄ eſt ꝙ cū cōtigat ipſū medicum īfirmos videre quādoqꝫ a prīo die morbi,q̄doqꝫ poſt tres dies,iuxta quā cōtigentiā,hip.intētio ī hoc textu eſt docere quātū interſſit inter huiusmodi iudicia diſerenda,penes variationē horū dierū,& ſic qđ addēdū ſit ſentēcie enucleate in textu precedēti.Age igit ꝙ poſt tres dies vocat⁹,vultū vidiſti infirmi de quo diſſeruimus,tūc non deſinas īterrogare de illis tribus manifeſtis cauſis quarū preceſſit narratio,ꝙ ſi qua,aut plures preceſſit non vereberis valde,& principaliter ad id īntendere,ſi viſo infirmo a prīo die eū vultum,poſt tres concerniſti,tūc.n.ea interrogatio habet iuſtū locū.ſi.n. morbus tanti eſt impetus mirum eſt tot dieb⁹ māſiſſe cū vultu fere nr̄i,īmo dieb⁹ ellapſis ipſum permutatum cerneres,ꝙ ſi obicias ad accionem.2.de diff. morborū & .1.primi temp⁹ exigi,tāquā requiſitū q̄dā:ergo potuit vi morbi poſt eos tres dies talē comparere vultū,& antea non deffectu temporis,dic ꝙ morbo impetuoſo cū illis conditiōibus ſupra narratis, ſat ſufficiens tēp⁹ eſt vna, aut altera dies, qua debet macies plusq̄ expectabatur comparare Iuſta id hip.ī ſcđa apho.minui plus aut nil, vtrūqꝫ malum, potuit tamen vlterius poſt eos dies deturpari facies īchoacta turpedine vultus in precedentibus,ſed quicquid ſit de hac conſideratione ſuperius excitata. Textus iſte principaliter loqtur,te vocato ad īfirmū poſt tres dies,quē ātea nō videras

in quo

inquo viſo vultu ſic turpi ſi aliqua cauſarum primitiuarum p̄ceſſit bene q̄dem metus tempatur, & poſt illud ſpaciū, rationabilius ſup eis preſumitur ſed accede iam ad vtilitatem huius text⁹, pone non fuiſſe cauſā manifeſtā in talis vultus efficientia, tunc iubet hip. ad certitudinem preſagiri alia ſigna contemplari, que in oculis et toto corpore apparent, & non videtur mihi textus ſētentiam coartandā ad diem ꝗ preciſſe, poſt tertiū, ſed q̄d text⁹ precipiat ea ſigna attēdenda eē ad certitudinē iudicii, cū poſt tres dies morbus affligat. 2. textus eſt, ꝙ licet talis vultus ſūme exitioſus ſit, ſi poſt illos dies viſitur, etiam abſente cauſa primitiua, non eſt ſic verenduꝫ, vt eo duntaxat mortem poſſes predicere, niſi alia ſigna timenda ī oculis & toto corpore adſint, nam non eſt multum, ꝙ in morbo iam quodāmodo veteri, membrū ſic delicatum ac ex variis cōſtans poſſit vi morbi etiam impetuoſi defformari ſecus eſt de tali vultu, ſi in primis diebus adeo defformetur ꝙ mortuorum vultus ſimilis fiat, etiam ſi eo tempore non ſit opus reliqua ſigna contēplari in oculis & toto corpore, ob quod monet poſt tale ſpatium reliqua ſigna dicenda contemplari, & non antea vt ſingulariter in textu precedēti cōtra gal excitauimus, fruſta .n. tā cito reppeteret eamdē ſniaꝫ, cū in priori, prio ſigna ſcrutari docuit, deide p̄cipit iterrogare, nūc vice verſa, prio iterrogare deinde alia quoqꝫ ſigna cōſiderāda q̄ in oculis & toto corpore, ergo aliud intēdit q̄d ēt introduxit hip, tanq̄ prohemium quādoq̄dē de illis ſignis erat pertractaturus deinceps q̄ in oculis viſuntur & toto corpore de oculis iquā textus ſequēti ac in alio poſt ipſum de acubitu quod ipſum corpus totum reſpicit.

principius Signa ergo a turpi facie debilitātur poſt p̄cipiūt, ideo iuuari habet pſigna ex oculis & acubitu, nō ꝙ hic colligas ea ſigna de oculis & accubitu prio die non eē cōcernēda, ſed forſā nō ſtati apparet ipſorū iudiciū, & ſufficit vultuꝫ ſic turpem cōtēplatum eſſe, qui ſat cerebri oſtendit leſionē q̄d deide manifeſtius p oculos & acubitū apparebit. Morbum aūt triduanū vetereꝫ vocat quia acutorum valde, conſiſtentia eſt, ſic breuis, vt ſit ſibi ſenectus materia vti habentibus etatē breuem vt alias videbitur quare &c.

De ſignis que in oculis exiſtant cap. iiii.

SI enim lucē effugiāt: aut nolētes illachrymēt: aut puertant aut alter altero fuerit minor: aut cādidū rubidū habeāt: aut liuidas aut nigras venulas: aut pituita appareat circa obtutū: aut ſublimes tumidi ve oculi: vel caui admodū fuerint vel totius color euariet vultus. Hec enim oia mala eē atqꝫ exitioſa cenſendum eſt. GALENI.

HEC OMNIA accidentia in cōmune preter naturam ſunt, ſed diſſidēt inter ſe eo ꝙ quedam contraria nature, alia vero (vt ipſe antea dixit) maxime contraria exiſtūt & ob eā rē ex cōmuni epilogiſmo ōnia quidē exitioſa exiſtiabūtur. Sed ꝓ q̄titate cōtrarietatis minuſqꝫ & magis id obtiebūt. At

vero

vero affetióes ex q̊b⁹ eueniát ƀʒ ſquelá decretorū. Hip. rectius ē deíceps con-
ſiderare. Itaqʒ refugere lucem quod inquam eſt auerſari propter debilita-
tem accidit viſorie facultati, quæ nónunquaʒ affectione laborat opificio-
rum velut per lipitudines, interdum ipſa ex ſe afficitur dum exitiale indi-
tium eſt. Pari modo ſi oculi illachrymát propter lippitudinem, aut fluctio
nem aliquam de capite decumbentem preter naturam quidem affectus eſt
non tamen omnino ſignificat abolitionem. Si vero propter debilitatem de
detentiore facultatis exitioſum inditium letaleqʒ eſt. Porro peruertuntur
oculi conuulſis muſculis eos commouentibus. Quod ſi fuerit illorum tan-
tummodo affectus nihil difficile ſignificatur, ſi vero principii neruorum
quod quidem cerebrum eſt ſumme exitioſum eſt, propinquantes enim
muſculi principii affectū priusquam cetéri perſentiſcunt, interdum ii qui
in oculis ſunt de quibus nunc dicit, quandoqʒ crotaphite. i. muſculi timpō-
rum nominati de quibus libro de articulis indicauit. Quinetiam fieri alte
rum oculum minorem q̄ qui conſtet ex natura accidens exitioſum habetur
indicat enim extingui facultatem regentem eum. At vero albamentum o-
culi apparere rubrum quomō per lippitudies quaſdam accidit, & itē quaſ-
dam temulentias copiam ſignificat quæ in cerebro ac membranulis fatiget
interdū etiam inflāmationem quæ in eo infeſtet. Nam vtrouis modo ſan-
guis ad oculorū venulas exprimitur, & obeam rem pars in eis cādida rubra
apparet, quæ coralla apellata ambit circiter, quam per diſſectiones docui-
mus omnium in oculis membranularum tunicularumqʒ copulam quandā
haberi, & item docuimus vt ambientis caluam membranule termin⁹ ad eā
vna cum venulis permeet. Ceterum vt ob hec dixerit candidum fieri ru-
brum perſpicue indicauit ex iis quæ ſub inferens ait, aut liuidas, aut nigras
venulas habent, id vero perq̄ exitioſum cenſetur, rubre enim apparent ve-
nule etiam propter nimietatem, vt dixi, vel inflāmationem quandam quæ
in cerebro fatiget, At vero nigreſcunt & liuent refrigerate, refrigerātur ve
ro extinte, ita fit vt colores prorſus exitiales aſſidue exiſtant. Ceterum pi-
tuita accidit oculorum vt conſtat, tuʒ ob affectū opificiorum quēadmodū
per lippitudines: tum etiam aliter que nullo cum periculo eſt. Porro accidit
ꝑper imbecillitatem regentis oculum facultatis naturalisque impos eſt o-
culorum conquerere alimentum, pituita enim (vt oſtenſum iam eſt) excre-
mentum ſemicococti alimenti eſt. Ergo per lippitudines pre copia humo-
ris preter naturam & item ꝓpter affectionē opificiorū veriſimīe ē nequaq̄
cōcoq̀ recte alimētū eorū. At vbi īopia ꝑſpicua ē q̄ cauū īdicat oculorū cau
ſa de nimietate prorſus recedit. Sed reſtat virium debilitas ſola non que lʒ
ſʒ admodū vehemēs q̄ nec minimū quidem alimenti oculorum abunde cō
coquere poteſt. Quinetiam ſublimes oculi. i. inſtabiles & ſubinde cōmoti ſi
gnificant, aut delirium, aut tremorem circa muſculos eorum e quibus alte

rutrum

futurum per relatam aſſectionem exitioſum habetur, profecto delirium
ex inopia maximo cum periculo eſt:& item tremor perper ariditatem opi-
ficiorum inſanabilis eſt.¡At vero tumidos oculos aut admodum cauos de
teſtatur. Itaq; tumentium accidens oculorum inter initia quoq; fatigat
egrotatiõis,maxieq; vomẽtib⁹ ex copia ĩgeſti vini ſibiq;. Caui vero admo
du; oculi nequaq̃ fiũt & ob eã rẽ neutrũ cõmemorauit accidẽs ĩter initia dũ
ait. Naſ⁹ cõpreſſ⁹ oculi caui hoc q̇dem ea rõne q̄ nl̃lo pacto appareat ĩ vul
tu exitioſo;nam quo pacto pariter caui tumidiq; oculi erunt,illud q̇a nl̃lo
mõ tantiſp̄ eueniat. At q̇ vident̃ ea q̃ dicta ſunt de oculis tumidis cum pre
dictis pugnare. Cum.n.dixerit de vultu exitioſo naſum cõpreſſum cauos
oculos,tum aũt talia diffiniendo iis q̇ triduo tã appareãt tumidos neq̃quã
recte adiecit. Sed qđ mihi videt̃ ab Hip.factum,hac orõne ia; explicabo,
p̄mutando omne; eius ſmonẽ in hanc dictõne. Si vero morbo vetere iã tri
duo talis fuerit vultus,de iis interrogare oportet de q̇b⁹ antea monui alia
quoq; ſigna conſiderãda q̃ in toto corpore atq; etiam oculis exiſtãt. In ocu
lis vero ſigna exitioſa iã triduo talia ſunt,ſi lucem refugiunt,ſi lachrimãt,ſi
p̄uertunt,ſi alter altero fuerit minor & candida pars in eis rubra appareat,
ſi venulas habent,aut nigras,aut liuidas,aut pituita angulis inhereſcit,aut
ſublimes ſunt,aut tumidi,aut admodum caui,aut totius vultus color eua-
riat. Hec enim omnia exitioſa habentur:& quicq̇d horum exiſtat circa vul
tum predictum indicium non paruum eſt futuræ mortis,Igitur ad hunc in
tellectũ vt mihi videt̃, numerãtur cum ceteris ſignis quecũq; ĩ vultu exitio
ſo pariter exiſtere queunt,atq; etiam tumidi oculi qui ſiml̃ exiſtere nequã
quã poſſũt. Quia nõ ſolũ inſtituerat dicere quecunq; ſimul ſint cum vultu
exitioſo. Sed etiam ex ſignis exitioſis q̃cunq; circa vultũ apparent. Quo-
circa ſi non vnum ſolum,ſed etiam plura de predictis non poſſint eſſe in
vultu exitioſo,nulla pugna erit in ſermone eius qui de prauis ſignis omni-
bus faciat mentionem. Ceterum vt recte dixerit nec dum poſſibile ſit aliis
ſcrutari ſignis conſiderandum iam eſt vno capite cõmuni tali: Vnumq̇dq;
ex predictis,aut non accidit inter initia,aut non ex toto exitioſu; eſt. Sed
ſeorſum ſingula conſideranti tibi videbitur id q̃ maxime verum. Igitur ex
multa vini potione nõnunquam & vomitione vehementi inter initia mor
bi lucem effugiunt,itidem lachrimant & peruertuntur oculi, aut ſublimes
fiunt,aut tument,aut venulas habent rubras. At vero in colorem nigrum
aut liuidum mutatio venularum nunquam accidit inter initia. Quomodo
neq; inſigne cauum neq; pituita oculorum. Sed triduum aut quatriduum
(quod minimum ſit)in genituram talium deſideratur.

GLOSA.

Cum inuitauit nos in precedenti textu ad ſigna ĩ ocul̃ cõtẽplãda,ſuũ p̄ſe
quit̃ intentũ,& ſunt plura,q̃ õnia teſtant̃ preter nl̃em diſpõnẽ ſm̃ magis &
minus